

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİN
UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞE ETKİSİ VE İSTİHDAM POLİTİKALARI:
AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiçek EROL

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER

HAZİRAN, 2019
BATMAN

**T.C. BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

**2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİN
UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞE ETKİSİ VE İSTİHDAM POLİTİKALARI:
AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiçek EROL

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER**

**MAYIS, 2019
BATMAN**

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER danışmanlığında Çiçek EROL tarafından hazırlanan “2008 Küresel Finansal Krizin Uzun Dönemli İşsizliğe Etkisi ve İstihdam Politikaları: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması” adlı tez çalışması 18/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER

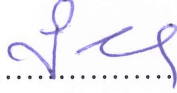
Üye

Doç. Dr. Hakan KAPUCU

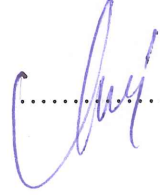
Üye

Doç. Dr. Sevgi IŞIK EROL

İmza

.....

.....

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış/akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez ve Seminer Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules/ethical conduct and Batman University Institute of Social Sciences' Thesis and Seminar Writing Guide. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

İmza

Çiçek EROL

Tarih: 04.07.2019

ÖZET
YÜKSEK LİSANS

**2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİN UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞE ETKİSİ VE
İSTİHDAM POLİTİKALARI: AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE
KARŞILAŞTIRMASI**

ÇİÇEK EROL

BATMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER

2019, 109

Jüri

Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER

Doç. Dr. Sevgi Işık EROL

Doç. Dr. Hakan KAPUCU

Küreselleşmenin hız kazanmasından sonra finansal krizler daha sık olmaktadır. Finansal krizler bölgesel ya da sektörel olarak ortaya çıkmaktadırlar. Piyasaların derinleşmesi ve birbirine bağımlı hale gelmesiyle birlikte krizler çok geniş alanlara yayılmaktadır. 2008 yılında Amerika’da konut piyasasında başlayan kriz, önce Amerika ardından dünya geneline yayılmıştır. 2008 küresel finansal krizden hemen hemen tüm makroekonomik faktörler etkilenirken, en çok etkilenen değişken işsizlik olmuştur. Bir yıl içerisinde yatırımlar ve ticarete önemli bir düşüş yaşanmıştır. Bunun sonucu olarak işletmeler devamlılığını korumak amacıyla öncelikle işçileri işten çıkarmışlardır. Küresel kriz süresince işçilerin işten çıkarılmaları işsizlik oranlarının artmasına ve işsizlik süresinin uzamasına neden olmuştur. İşgücü piyasası içerisinde var olan işsizlerden bir yıl ve daha uzun süreli olanlar uzun süreli işsiz olarak nitelendirilir. İşsizlik süresinin bir yıl ve daha fazla olması işsizliği yapısal ve kronik bir sorun haline getirmektedir. Ülkemizde uzun süreli işsizlikle karşı karşıya kalan büyük bir kitlenin olması ancak bu konu hakkında yapılan çalışmaların yetersiz olması bu çalışmanın yapılmasını gerektirmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği ülkelerinin en büyük işsizlik problemi de uzun süreli işsizliktir. Bu nedenle AB ülkeleri ve Türkiye ele alınarak uzun süreli işsizlik ile ilgili bu çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın sonucuna göre uzun süreli işsizlik sorununun AB ülkelerinde ve Türkiye’de önemli bir sorun olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunun üstesinden gelebilmek için ise ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarına uygun olarak belirlenecek aktif ve pasif istihdam politikaları ile mümkün olabileceği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: AB, İşsizlik, Küresel Finansal Kriz, Uzun Dönemli İşsizlik.

ABSTRACT**MS THESIS****THE IMPACT OF 2008 GLOBAL FINANCIAL CRISIS ON LONG TERM
UNEMPLOYEMENT AND EMPLOYEMENT POLICY: EU AND TURKEY
COMPARISON****ÇİÇEK EROL****INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES OF BATMAN UNIVERSITY****DEPARTMENT OF ECONOMICS****Advisor: Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER****2019, 109****Jury****Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER****Doç. Dr. Sevgi Işık EROL****Doç. Dr. Hakan KAPUCU**

After the acceleration of globalization, Financial crises has become more common. Financial crises occur regionally or sectorally. In that markets are deepening and becoming interdependent, crises are spreading over large areas. In 2008, the crisis that started in the housing market in the United States, spread first in United States then throughout the world. While almost all macroeconomic factors were affected by the 2008 global financial crisis, the most affected variable was unemployment. Within a year, there was a significant decline in investments and trade. As a result, businesses have dismissed workers priorities to maintain their continuity. The dismissal of the workers during the global crisis cause an increase in unemployment rates and an increase in the duration of unemployment. It is defined as the long-term unemployed who is unemployed for one year or longer than the unemployed in the labor market. Being for year or more, it makes unemployment a structural and chronic problem. Despite the facing large mass long-term unemployment in our country the lack of studies on this subject makes the study necessary. Moreover, the biggest unemployment problem in European Union countries is long term unemployment. Therefore, this study was conducted about the long-term unemployment by taking the European Union countries and Turkey.

According to the results of the study, long-term unemployment in the European Union countries and Turkey, has been identified as an important issue. In order to overcome this problem, it is emphasized that the countries can be enabled by active and passive employment policies which will be determined in accordance with their economic and social structures.

Keywords: EU, Unemployment, Global Financial Crisis, Long-Term Unemployment.

ÖNSÖZ

Küresel finansal krizin ortaya çıkardığı en büyük yapısal sorun olan işsizlik Dünya ekonomisinde olduğu gibi Türkiye ve AB’de de en önemli sorunlara neden olmuştur. İşsizlik sorunun uzaması da kişileri ekonomik, sosyal ve psikolojik yönlerden olumsuz etkilemektedir. İşsiz kalınan süre uzadıkça işsizlik ile ilgili çalışmaların sağlıklı bir şekilde yapılması mümkün olmamaktadır. Sürenin uzaması işsizlik sorunu ile ilgili yapılan analiz ve değerlendirmeleri gerçekçi olarak ortaya koymayı da zorlaştırmaktadır. Çünkü işsizlik süresi uzadıkça işsizlik problemi de yapısal bir sorun haline alır. Bu tez çalışması işsizlik problemini işsizlik süresini temel alarak yapılan bir çalışmadır.

Yüksek lisans öğrenimim sürecinde bilgileri benden esirgemeyen başta danışmanım Prof. Dr. İsmail Şiriner’e, Doç. Dr. Çiğdem Boz’a, Doç. Dr. Halil İbrahim Aydın’a, Doç. Dr. Sevgi Işık Erol’a ve Dr. Öğr. Üyesi Hamza Şimşek’e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Bu süreçte varlığını hep hissettiğim değerli eşime ve biricik oğluma teşekkür ederim.

Çiçek EROL

BATMAN, 2019

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: Türkiye ve AB Ülkelerinde Uzun Dönemli İşsizlik Oranı

Tablo 2.2: Türkiye’de Toplam Uzun Dönemli İşsizlik Oranı

Tablo 2.3: AB Ülkelerinde Toplam Uzun Dönemli İşsizlik Oranı

Tablo 2.4: AB Ülkelerinde Toplam Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000)

Tablo 2.5: Türkiye Toplam Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000)

Tablo 2.6: Türkiye Uzun Dönemli Toplam Erkek İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

Tablo 2.7: Türkiye Uzun Dönemli Toplam Kadın İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

Tablo 2.8: AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (Erkek) (000)

Tablo 2.9: AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsizlik (Erkek) (%)

Tablo 2.10: AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı(Kadın) (000)

Tablo 2.11: AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsizlik (Kadın) (%)

Tablo 2.12: Türkiye Yaş Aralığına Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

Tablo 2.13: AB Ülkelerinde Yaş Aralığına Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

Tablo 2.14: Türkiye’de Eğitim Durumlarına Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000)

Tablo 2.15: Türkiye’de İşsiz Kalma Nedenine Göre Uzun Dönemli İşsizler

Tablo 2.16: Türkiye’de Aradıkları İşin Türüne Göre Uzun Dönemli İşsizler

Tablo 2.17: Türkiye’de İş Arama Sürelerine Göre Uzun Dönemli Erkek İşsiz Sayısı (000)

Tablo 2.18: Türkiye’de İş Arama Sürelerine Göre Uzun Dönemli Kadın İşsiz Sayısı (000)

Tablo 2.19: Türkiye’de İş Arama Sürelerine Göre Uzun Dönemli İşsizler

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 2.1: Türkiye ve AB Ülkeleri Uzun Dönemli İşsizlik Ortalaması

KISALTMALAR**AB:** Avrupa Birliği**ABD:** Amerika Birleşik Devletleri**AİS:** Avrupa İstihdam Stratejisi**ASF:** Avrupa Sosyal Fonu**EUROSTAT:** Avrupa İstatistik Ofisi (European Community Statistical Office)**ILO:** Uluslararası Çalışma Örgütü**İŞKUR:** Türkiye İş Kurumu**KOSGEB:** Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Başkanlığı**OECD:** Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü**TİSK:** Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu**TÜİK:** Türkiye İstatistik Kurumu**TÜSİAD:** Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği**ERM:** Döviz Kuru Mekanizması**FED:** Amerikan Merkez Bankası**IMF:** Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)**SDR:** Özel Çekme Hakları**COSME:** İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
GRAFİK LİSTESİ	v
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: FİNANSAL KRİZ, NEDENLERİ, TÜRLERİ VE 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİ	4
1.1. FİNANSAL KRİZ TANIMI	4
1.2. FİNANSAL KRİZ NEDENLERİ	6
1.2.1. Faiz Oranlarının Artışı	6
1.2.2. Belirsizlikteki Artış	6
1.2.3. Sürdürülemeyen Makroekonomik Yapı.....	7
1.2.4. Uluslararası Sermaye Hareketleri	8
1.2.5. Ters Seçim ve Ahlaki Yapının Bozulması.....	8
1.2.6. Sürü Psikolojisi	10
1.3. FİNANSAL KRİZ ÇEŞİTLERİ.....	10
1.3.1. Para Krizleri	11
1.3.2. Bankacılık Krizi	15
1.3.3. Dış Borç Krizi	18
1.3.4. Sistemik Finansal Krizler.....	18
1.3.5. İkiz Krizler	19
1.4. 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİ	19
1.5. 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZ NEDENLERİ	21
1.5.1. Likidite Bolluğu ve Özensiz Krediler	21
1.5.2. Faiz Yapının Uyumsuzlaşması	21
1.5.3. Kredi Derecelendirmedeki Sorunlar	22
1.5.4. Konut Sektöründe Oluşan Balon Artışlar	22
1.5.5. Menkul Kıymetleştirme	23
1.5.6. Kredi Türev Piyasaların Genişlemesi	23

İKİNCİ BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİK	25
2.1. İŞSİZLİK VE İŞSİZLİĞİN KRİZ İLE İLİŞKİSİ	25
2.2. UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞİN TANIMLANMASI.....	26
2.3. UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	27
2.3.1. Büyüme Teknolojik Gelişmeler ve Küresel Rekabet	27
2.3.2. İşverenlerin Rolü.....	28
2.3.3. Demografik Faktörler.....	29
2.4. TÜRKİYE VE AB ÜLKELRİNDE UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİK	29
2.5. TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞİN GENEL ÖZELLİKLERİ	35
2.5.1. Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsizler	35
2.5.2. Yaş Gruplarına Göre Uzun Dönemli İşsizler.....	41
2.5.3. Eğitim Durumlarına Göre Uzun Dönemli İşsizler	43
2.5.4. İşsiz Kalma Nedenine Göre Uzun Dönemli İşsizler	44
2.5.5. Aradıkları İşin Türüne Göre Uzun Dönemli İşsizler	45
2.5.6. İş Arama Süresine Göre Uzun Dönemli İşsizlik.....	45
2.6. SEÇİLMİŞ BAZI AB ÜLKELERİ VE ÖZELLİKLERİ	48
2.6.1. Yunanistan	48
2.6.2. Bulgaristan	49
2.6.3. Almanya.....	50
2.6.4. Fransa.....	50
2.6.5. İngiltere	51
2.6.6. Avusturya.....	51
2.6.7. İsveç	51
2.6.8. Hırvatistan.....	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞİ ÖNLEMeye YÖNELİK İSTİHDAM POLİTİKALARI.....	53
3.1. KONUyla İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	53
3.2. AVRUPA BİRLİĞİ İŞGÜCÜ PİYASALARI	56
3.3. TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASI.....	59
3.4. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE UYGULANAN PASİF İSTİHDAM POLİTİKALARI	59
3.4.1. İşsizlik Sigortası.....	60

3.4.2.	İşsizlik Yardımı.....	61
3.5.	TÜRKİYE’DE UYGULANAN PASİF İSTİHDAM POLİTİKALARI.....	62
3.5.1.	İşsizlik Sigortası.....	63
3.5.2.	Ücret Garanti Fonu	65
3.5.3.	Kısa Çalışma Ödeneği	65
3.5.4.	İşten Çıkarılanlara Ödenecek Tazminat.....	66
3.6.	AB VE TÜRKİYE’DEKİ PASİF POLİTİKALARININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ.....	67
3.7.	AVRUPA BİRLİĞİ’NDE UYGULANAN AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARI	68
3.7.1.	Mesleki Eğitim Programları.....	68
3.7.2.	Meslek danışmanlığı	69
3.7.3.	Doğrudan İş Yaratma Programları	69
3.7.4.	Geçici İş Programları	71
3.7.5.	İstihdam Maliyetlerinin Düşürülmesi	71
3.7.6.	Ücret ve İstihdam Sübvansiyonları.....	72
3.7.7.	Esnek Çalışma Modelleri.....	73
3.7.8.	Girişimciliğin ve KOBİ’nin Desteklenmesi	73
3.7.9.	Kendi İşini ve Kooperatif Kurmayı Destekleyen Yardımlar	74
3.7.10.	Avrupa Sosyal Fonu Uygulamaları.....	75
3.7.11.	Avrupa İstihdam Stratejisi	76
3.8.	TÜRKİYE’DE UYGULANAN AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARI.....	77
3.8.1.	Sübvansiyon İstihdam Programları.....	77
3.8.2.	İşgücü Piyasası Eğitim Programları.....	78
3.8.3.	İş Başı Eğitim Programları	79
3.8.4.	Kendi İşini Kuranlara Yönelik Programlar.....	80
3.8.5.	Toplum Yararına Çalışma Programları.....	81
3.9.	TÜRKİYE’DEKİ ULUSAL İSTİHDAM STRATEJİSİ (2014-2023).....	81
3.10.	AB VE TÜRKİYE’DEKİ AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ.....	81
	SONUÇ.....	82
	KAYNAKÇA.....	88
	ÖZGEÇMİŞ.....	97

GİRİŞ

Dünya ekonomi tarihinde birçok ekonomik ve yapısal problemler yaşanmıştır. Bu problemlerin büyümesi ise, kriz olarak adlandırılan kavramı ortaya çıkarmıştır. Çeşitli bilim dallarında kullanılan kriz kavramı, aniden ve beklenmedik şekilde oluşan olumsuz gelişmeleri ifade etmektedir. Finansal kriz finansal piyasalarda meydana gelen talep ve arz dengesizliği durumunu anlatır. Bu oluşan dengesizlik makroekonomik göstergelerde aşırı dalgalanmalara sebep olmakta ve finansal piyasalarda istikrarsızlık oluşturmaktadır. Finansal piyasaların giderek birbirine yaklaştığı ve makroekonomik araçların aşırı ve beklenmedik çalkantıların olduğu uluslararası finansal sistemde ülkelerin finansal piyasalarında ortaya çıkan bu istikrarsızlık, zincirleme şeklinde istikrarsızlıklara ve daha ileriki aşamalarda ise finansal krizlere neden olur.

Küresel finansal krizlerin ortaya çıkardığı en büyük ekonomik etki dünya ekonomisinde olduğu gibi Türkiye ve Avrupa Birliği'nde de en önemli sorun işsizliktir. Yoksulluğun ve yoksunluğun olumsuz yanlarının en etkili olduğu kesim şüphesiz ki işsiz kesimdir. Modern dünyanın da en önemli problemleri arasında yer alan küresel finansal krizlerin, dezavantajlı kesim arasında da en belirgin olan işsizlik sıkıntısıdır. Küresel ekonomik krizler tüm ülkelerin emek piyasalarını derinden etkiler. Küresel finansal krizlerde uzun dönemli işsizlik oranları işsizlik oranlarından hızla artması ekonomilerde yapısal sorunların oluşabileceği ihtimalini de arttırmış olur. Bu durumda ekonomilere hem arz hem de talep yönünden bir risk taşımış olur.

Özellikle gelişmekte olan ülkeler var olan yapısal sorunları ve bu sorunların yarattığı riskler açısından istikrarsız bir yapının oluşmasına neden olmaktadır. Bu ülkelerin yapısal sorunlarıyla küreselleşme sürecinde yer almaları, spekülasyon hareketlerinin oluşmasına ve bu ülkelerin finansal krizlerle daha kolay karşılaşmalarına sebep olmuştur. Finansal serbestleşmeyle birlikte finansal krizler ülkeler arasında hızla yayılmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya ekonomisinde gerçekleşen en büyük yıkım 2008 küresel finansal krizdir. Amerika Birleşik Devleti'nde finansal piyasalarında oluşan deregülasyon sonucu olarak meydana gelen ve hızla dünyanın diğer ülkelerine yayılmıştır. ABD'de 2007 yılında başlayan ve 2008 yılında derinleşen başlayan finansal kriz başta AB olmak üzere birçok ülkeyi derinden sarsmıştır.

Dünyada gerçekleşen son finansal kriz ise 2008 küresel finansal krizdir. 2008 küresel finansal krizi, kontrolsüz şekilde artan kredi genişlemesi ve aktif fiyatlarda meydana gelen balonun etkisiyle 2007 yılında başta Amerika Birleşik Devleti'nde başlayıp, daha sonra başta Yunanistan, İrlanda, Portekiz, İspanya, İtalya gibi ülkelerde olmak üzere birçok AB Ülkeleri'ni etkisi altına alarak gittikçe derinleşen bir finansal kriz haline dönüşmüştür. 2008 finansal krizinin büyük etki uyandırmasının ardında artan işsizlik oranları, bankacılık sektöründe oluşan kırılmalıklar, konut fiyatların aşırı şekilde değerlenmesi ve yapısal nedenler gibi pek çok nedeni vardır.

İşsizlik problemi Türkiye ve AB ülkelerinde her zaman en önemli ekonomik ve sosyal problemlerinden biri olmuştur. İşsizlik süresinin uzaması da kişileri ekonomik, sosyal ve psikolojik yönlerden olumsuz etkilemektedir. İşsiz kalan süre uzadıkça işsizlik ile ilgili çalışmaların sağlıklı bir şekilde yapılması mümkün olmamaktadır. Sürenin uzaması işsizlik sorunu ile ilgili yapılan analiz ve değerlendirmeleri gerçekçi olarak ortaya koymayı da zorlaştırmaktadır. Çünkü işsizlik süresi uzadıkça işsizlik problemi yapısal bir sorun haline alır. Bir yıl ve daha fazla süredir işsiz olanlar uzun süreli işsizlik olarak tanımlanmaktadır. Uzun dönemli işsizlik oranlarında gerçekleşen yüksek artışlar yapısal sorunlara yol açabilecek niteliktedirler.

İşsizlik süresi de uzadıkça işsizlik sorununu çözmek gittikçe güçleşir. İşsizlik süresinin bir yılı aştıktan sonra bireylerin morallerinin bozulduğu, iş bulma konusunda ümitsizliğe düştükleri, tembelliğe alıştıkları, mevcut olan niteliklerini kaybetmeye başlamaları, yeni bir işe girmede uyum sorunu çekmeleri gibi birçok problem ortaya çıkar. İşsizlik süresi bir yılı aşmadan müdahale edilebilecek çalışmalar yapılmalı ki, sonrasında müdahale etmek hem daha fazla zaman almakta hem de yüksek maliyetlere neden olmaktadır. Ayrıca Türkiye'de uzun süre işsizlerin iş bulma umutlarını kaybederek işgücü piyasasının dışına çıkmaları bu konuya yönelik önlemler alınması gerekliliğini daha da arttırır.

Çalışmanın birinci bölümünde; tezde finansal krizler ile ilgili tanımlamalara ve finansal krizlere sebep olan etkenlere değinilecektir. Bu bölüm içerisinde ayrıca finansal krizlerin çeşitleri ve modelleri yer almaktadır. Finansal krizler içinde dünyayı en çok derinden etkileyen ve en son kriz olarak 2008 finansal krizin oluşumu ve nedenleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde işsizlik ve kriz ilişkisi hakkında bilgi verilmiştir. Yapısal bir sorun olan uzun süreli işsizlik olgusu işlenmeye başlanmıştır. AB ve Türkiye’de uzun süreli işsizliği etkileyen faktörlerle ilgili araştırmalar yapılmıştır. Türkiye ve AB ile ilgili verilere TÜİK ve EUROSTAT’dan alınan istatistiki veriler alınarak uzun süreli işsizliğin özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca seçilmiş bazı AB ülkeleri hakkında da bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde Türkiye’de ve AB’de uzun süreli işsizliği önlemeye yönelik istihdam politikalarından bahsedilmiştir. Bu bölümde uzun süreli işsizlerle ilgili Türkiye’de ve AB’de uygulanan politikaları karşılaştırma imkanı sunmuştur.

Bu tez çalışmasının amacı, finansal krizleri de derinden etkileyen ve yapısal bir hal almış uzun süreli işsizliğin Türkiye ve AB’deki özelliklerini ortaya koymak, bu problemin de çözümünde AB ve Türkiye’de uygulanan politikaları karşılaştırmalı ele alarak incelemektir. Önce Türkiye ve AB işgücü piyasalarına kısaca değinilmiştir Üç bölümden meydana gelen bu çalışmada araştırma yöntemlerinden literatür tarama yöntemi kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: FİNANSAL KRİZ, NEDENLERİ, TÜRLERİ VE 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİ

1.1. FİNANSAL KRİZ TANIMI

Kriz kelimesi günlük konuşma dilinde ve çeşitli bilim dallarında da sık kullanılan bir kelimedir. Sosyal bilimler alanında genellikle buhran ile eş anlamlarında daha çok kullanılmaktadır.

Kriz olgusu sosyal, politik, ekonomik, toplumsal açıdan yaşanan gelişmeler karşısında mevcut olan durumların değişmesi, eski sistemin çaresiz kalması ve yeninin önünün açılması durumudur. Genel anlamda krizi ifade edersek hasta bir ekonominin kendi şartları altında varlığını sürdürememesi yeni şartların ortaya çıkılması gerektiğini ifade eder (Çubukçu, 2004, 4-5).

Finansal kriz terimi sözlükte para talebinin para arzına göre daha fazla artması diye tanımlanmaktadır. Finansal krizin başka yönlerini de ele alan çeşitli kriz tanımlamaları yapılmaktadır. Finansal kriz finansal varlıkların veya finansal kurumların büyük bir hızla değerlerini kaybetmeye başladığı durumlar için de kullanılabilir. 19. ve 20. yüzyılda finansal krizlerin birçoğu bankacılık krizleri ile ilişkili olarak ortaya çıkmış. Ekonomideki resesyonların çoğu da bu olaylar neticesinde meydana gelmiştir. Finansal krizler dar anlamıyla piyasadaki varlıkların kağıt değerlerinin düşüşünü açıklamak için kullanılmaktadır. Bunların reel ekonomilere yansımalarına ise ekonomide ekonomik kriz olarak adlandırılmaktadır (Demirci, 2005, 30-32).

Finansal kriz en genel tanımı ele alırsak; ülkenin makroekonomik değişkenlerinde meydana gelen değişikliğin finansal piyasaları sarstığı veya fonksiyonlarını tamamen işlemez duruma geldiği bir süreçtir (Yılmaz Karanfillik, 2004, 3).

Para piyasalarında oluşan sıkıntılardan dolayı reel ekonomide ciddi yıkıcı etkilere sebebiyet veren ve piyasada çökuşlere neden olan etkiye finansal kriz denir (Atay, 2016, 3). Finansal krizi başka bir tanımla ifade edersek, döviz ve hisse senedi piyasalarında oluşan ciddi fiyat artışları ve bankacılık sektöründe meydana gelen çöküntüler ve geri dönülmeyen kredilerin artması sonucu oluşan ekonomik sorunlara denir (Çan, 2016, 16).

Krizler kendi buldukları dönem şartlarında etkilendikleri için etkilendikleri dönem şartlarına bağlı kalarak ona göre hareket ederler. Bu sebeple her kriz durumuna

uyacak bir kriz tanımlamaya yönelik tek bir doğru kabul edilen bir ifade bulunmamaktadır (Kuzu, 2012, 5).

1970'lerin petrol şoklarından sonra, uluslararası ekonominin yapısında ve işleyişinde daha açık ve kapsamlı bir değişim meydana gelmiştir. Sanayileşmiş ülkeler ekonomik büyümelerini uzun soluklu devam ettirebilmek için dünya ticaretinde serbestleşme politikalarını uygulamaya koyarak döviz kurlarında esnekliğe gitmişlerdir. 1980'lerin sonlarına doğru merkezi planlı ekonomilerin çöküşüyle beraber uluslararası ekonomik ilişkilerde serbestleşme çabaları daha da artmıştır. Aynı zamanda da bilgi ve iletişim teknoloji sürecinin hızla gelişmesi birbirine bağımlı bulunan ekonomileri küresel bir boyutta entegrasyon sürecine sokmuştur. Ortaya çıkan bu küreselleşme süreci sosyal ve siyasal yapıları da değişime sokarak ülkelerin birçoğunda yeni durumlara uyum sorunu meydana getirmiş ve bunun sonucunda da ülkeler ekonomik kriz yaşamaya başlamıştır (Demirci, 2005, 5).

İktisatçılar tahvil, bono, pay senedi gibi finansal varlıkların fiyatının o kağıdın dayandığı reel varlığın gelecek bir zamanda gelir akımının üstüne çıkması durumuna balon adı veriyorlar. Bu çeşit balonların giderek yaygınlaşması ve büyümesi sonucunda giderek artan bir finansal krizin ortaya çıkabileceğini savunuyorlar. Tarih de bilinen en büyük balon 1929 krizi öncesinde yaşanan borsadaki hareketlenmelerdir (Eğilmez, 2008, 52).

Dünya'da çeşitli zamanlarda çeşitli etkilere sahip birçok finansal kriz meydana gelmiştir. 1929 ekonomik buhrandan sonra krizlere karşı çeşitli sistemler geliştirilmiş ve bu geliştirilen sistemlerle krizler istikrarlı bir hal almıştır. 1990'lardan sonra finansal liberalizasyonun da etkisiyle ülkeler finansal krizlere karşı daha duyarlı hale gelmişlerdir. Özellikle mali yapıları yetersiz ülkeler bu krizlerden daha çok etkilenmişlerdir. Gelişmekte olan ülkelere de 1990'lardan sonra ciddi finansal krizler yaşamaya başlamıştır. Krizler bir bulaşıcı hastalık gibidir. Bir sektörde meydana gelen kriz hemen diğer sektöre de bulaşır ya da diğer sektörleri de etkisi altına almaya başlar (Tuncer, 2010, 4).

Kapitalizm yaygınlaşmadan önce yaşanan çoğu kriz ortaya çıktığı ülkeyle sınırlı kalıyordu. Bunun en büyük örneği 1929'da yaşanan büyük buhran krizidir. O dönemlerde dünyadaki birçok ülke sosyalist sistemi savundukları ve piyasa ekonomisinin dışında kaldıkları için krizin bütün dünyaya dağılması zaten söz konusu olamazdı. Günümüzde bazı yerlerde krizler ortaya çıkıyor ama çıktığı yerle sınırlı kalıyor. Krizin çıktığı ülke görece olarak dünya ekonomisine göre küçük bir ekonomiye

ve dünya ticaretinde küçük bir paya sahipse ortaya çıkan kriz sadece o ülkeyle ve ekonomik ilişkide bulunulan ülkeyle sınırlı kalabilmektedir. 2001 Türkiye'deki bankacılık krizi Rusya ile Türkiye'ye komşu Ortadoğu ülkelerinde bazı etkiler bırakmış ve ondan öteye gidememiştir.

Sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ve kapitalizmin yaygınlaşmasıyla birlikte büyük ekonomilerde meydana gelen krizler küresel alana hızlıca yayılmaya başlamıştır. Dünyanın neredeyse onda dokuzu piyasa ekonomisini savundukları ve sermaye hareketlerini serbest bir biçimde bırakmış oldukları için krizin her tarafa yayılması kaçınılmaz hale gelmiştir (Eğilmez, 2008, 52-53).

Küreselleşmeyle birlikte mal ve para piyasalarının önündeki engeller kalkmaya başladıkça bir ülkede oluşan kriz diğer ülkeye kolaylıkla sıçramaya başlamıştır (Yılmaz Karanfillik, 2004, 3).

1.2.FİNANSAL KRİZ NEDENLERİ

Bir ülkede makroekonomik istikrarsızlığa ve bu sebeple de finansal krizlerin ortaya çıkmasına sağlayan çeşitli etkenler vardır. Bu etkenler ekonomi üzerinde olumsuz durumlara neden olur. Finansal piyasalarda meydana gelen bu nedenlerin ekonomik göstergelerde de çeşitli etkileri bulunmaktadır (Ural, 2003, 15).

1.2.1. Faiz Oranlarının Artışı

Para arzında bir azalmanın veya kredi talebinde bir artış meydana gelmesi durumunda, faiz oranlarında yükselmenin yaşanması piyasada hala riskli yüksek talepler kalacak ve ters seçim rizikosunu nedeniyle kredi verenler kredi vermekten vazgeçeceklerdir. Faiz oranlarının yükselmeye devam etmesi durumunda hala kredi talebinde bulunanlar riskleri yüksek derecede olan şahıslar ve firma sektörleridir. Böylece yatırımcıların yatırımı etkilenip ekonomide ciddi bir gerileme yaşanacaktır (Demirci, 2005, 39-40).

1.2.2. Belirsizlikteki Artış

Finansal krizlerin ortaya çıkışını hızlandıran en önemli etkenlerden birisi de ekonomide yaşanan makroekonomik istikrarsızlıktır. Bu istikrarsızlığı ortadan kaldırmak için ülkelerin uyguladıkları aşırı genişletici ve maliye politikaları borç miktarının yükselmesine ve gayrimenkul yatırımlarda düzenli olmayan artışların olmasına neden olur. Uygulanan genişletici politikalar sonucu artan enflasyonu kontrol etmek amacıyla sıkı para ve maliye politikaları uygulanır. Bu durumda borçların geri

ödenmesini çıkmaza sokarken ekonomik faaliyetlerin yaşanmasını da güçleştirir. Ülkede tam bir belirsiz durum ortaya çıkar (Güneş, 2004, 10).

Finansal kuruluşların başarı göstergelerinin düşmesi, menkul kıymet piyasalarındaki düşme yada resesyon nedeniyle finansal piyasalarda belirsizlik artar. Borç verenler tarafından bakıldığından riskli talep ve isteklerin risksizlerden ayırt edilmesi güçleşir. Bu durumda da ters seçim olasılığı artacağından borç verenler tarafından isteksizlik meydana gelecektir. Bunlara bağlı olarak da yatırım düşecek dolayısıyla üretimde düşmüş olacaktır (Demirci, 2005, 40).

Ülkede belirsizlik halinin artmış olması finansal piyasalardaki bilgiyi asimetrik hale getirerek ters seçim problemini ortaya çıkarır. Kredi veren kurumlar iyi krediyi kötü krediden ayırt edemez hale gelip yani ters seçim problemini çözmekte yetersiz hale geldikleri için kredilerde bir daralma yaşanır. Bu da toplumsal ekonomik faaliyetlerde, yatırımlarda kredilendirmede, daralma meydana getirir (Şen, 2005, 65).

1.2.3. Sürdürülemeyen Makroekonomik Yapı

Finansal krizlerin en önemli nedenlerinden biri de makroekonomik istikrarsızlıktır. Uygulanan genişletici para ve maliye politikası kredi hacminin genişlemesine, borç miktarının artışına, gayrimenkul yatırımlarda aşırı dalgalanmalara sebep olur. Hisse senetleri fiyatları ve gayrimenkul fiyatları ciddi şekilde artar. Uygulanan genişletici maliye ve para politikaları sonucu artan enflasyonu kontrol edebilmek, varlık fiyatlarını ve dış dengeyi iyileştirmek amacıyla sıkı para ve maliye politikası uygulanmaya başlanır. Bunun sonucunda da ekonomik faaliyetler yavaşlamaya, borçların geri ödenmesinde sıkıntılar yaşanmaya başlanır. Bankalar kredi faaliyetlerini kısımaya başlayınca da ülke ekonomisi belirsizliğe sürüklenir (Güneş, 2004, 10).

1990'lı yıllardan sonra sermaye hareketlerinin yaygınlaşmasıyla beraber ülkeler büyümelerini dış kaynaklara dayandırmışlardır. Buda ülkelerin bağımsız para ve maliye politikalarını uygulanmasını ortadan kaldırmıştır. Ülkelerde uzlaşmaz üçlü gereği sermaye hareketliliğinin olması durumunda ya faiz oranlarını ya da döviz kurlarını kontrol edebilmektedirler. Sıcak para politikasının uygulanmasına imkan taşıdığı için ülkelerde döviz kurunu kontrol altına alarak serbest faiz politikası uygulamaya başlamışlardır. Yumuşak sabit döviz kurunu uygulayan ve sermaye hareketlerine açık olan ülkelerde 1990'lı yıllarda parasal krizler artmıştır. Ülkeler sermaye çekmek için uyguladıkları sabit döviz kuru politikasıyla varlık fiyatlarını şişirmeye ve aşırı kısa vadeli

borçlanmayı da beraberinde getirmişlerdir. Reel kur aşırı şekilde değerli hale gelmeye başlamasıyla finansal sektör iyice zayıflamaya başlamıştır.

Piyasada oluşan olumsuzluklar ve kurun aşırı değerlendirildiğini gören ülkeye giren yabancı yatırımcılar ekonominin bu denli belirsizlikler içinde olduğunu görmeleri sonucu sermayeleri ülkeden çıkarmaya başlarlar. Hedeflenen politikalar ve planlar bir anda çökmeye başlar. Ülkeler krize sürüklenmiş olur (Çakmur, 2004, 55-56).

1.2.4. Uluslararası Sermaye Hareketleri

1990'lı yıllardan sonra sermaye hareketlerinin artmaya başlaması ve finansal küreselleşmenin de hızla yayılmasıyla birlikte dünyada ekonomik krizler artmaya başlamıştır. Bu nedenle uluslararası sermayenin hız kazanması ile birlikte dünyada oluşan finansal krizler arasında güçlü bir korelasyon ilişkisi bulunmaktadır (Erdoğan, 2006, 6).

Uluslararası sermaye hareketleri yaygınlaşmaya başladıktan sonra birbiri ardına krizler patlak vermeye başladı. Sermaye hareketlerine açık olan ülkeler ülkeye gelen yatırımlarla birlikte ülkeye döviz girişi sağlamış olur. Bu döviz birikimleri sayesinde ülkede ithalat ve para arzında bir artış meydana gelerek yatırımlar artarken ulusal tasarruflarda bir azalma meydana gelir. Tüketim ve yatırımlar artmaya başladıkça ülkedeki yurt içi hasılda artışa geçer. Fakat uluslararası sermaye hareketleri yavaşlamaya başlarsa ya da durursa ülkedeki ithalatın artışına bağlı olarak cari işlemler bilançosu açığı ortaya çıkar (Bicerano, 2010, 14-15). Kısa vadeli sermaye hareketlerine ihtiyaç duyulan ülkelerin cari işlemler açığı %4' ü aştığı zaman bu ülkeler krizle karşı karşıya kalmış demektir. Cari işlemler açığı ile karşı karşıya kalmış ülkeler bu açıklarını kapatmak için ya borçlanırlar ya da uluslararası rezerv artışı ile finanse etmeye çalışarak krize zemin hazırlarlar.

Sermaye hareketleri portföy yatırımlar ve dolaylı yatırımlar şeklinde ikiye ayrılır. Doğrudan yabancı yatırımlar sabit sermaye adı altında yatırım yapılacak ülkedeki şirket hisselerinin yatırım yapacak uluslararası yatırımcılar tarafından en az %10' unun alınması şeklinde ortaya çıkar. Doğrudan sermaye hareketlerinin ülkeye girişi özelleştirme uygulamaları, şirket birleşmeleri ya da devri, ortak girişim gibi faktörlerden de olabilir (Erdoğan, 2006, 6-7).

1.2.5. Ters Seçim ve Ahlaki Yapının Bozulması

Finansal krizlerin en kritik nedenlerinden biri de ahlaki tehlikedir. Finansal bir sözleşmedeki tarafların her birinin farklı bilgiye sahip olmasından dolayı asimetrik bilgi

ortaya çıkar. Borcu veren taraf borç alan taraf hakkında bir belirsizliğe düşer. Asimetrik bilgi iki probleme yol açar. Bunlar ters seçim (adverse selection) ve ahlaki rizikodur (moral hazard).

Bankalar kredi verirken güvenli borç alıcılar ve güvensiz borç alıcıları birbirinden ayırt edemezler. Yani kötü müşteriyi iyi müşteriden ayırt edemediğinden her müşteriye yüksek faiz uygular. Bu uygulamanın sonunda da ters seçim ortaya çıkar. Bunlardan kötü müşteri teklif edilen yüksek faizi karşılamaya istekli olur. Böylelikle geri ödenmeyen kredilerin oranı gittikçe artmış olur.

Ters seçim sonucunda taraflardan biri olumsuz etkilenip risk altına girerek zarara uğramasına sebebiyet verir. Fon piyasalarındaki riski göze kolaylıkla alabilen ve geri ödeme yeteneği az olan borçluların nitelikli ve iyi yatırımcıları piyasadan kovması Akerlof'un ikinci el otomobil piyasasında olduğu gibi kötü otomobillerin iyi otomobilleri piyasadan kovması örneğine benzemektedir. Bankalar ve müşteriler arasında böyle bir döngünün sıklıkla yaşandığı gözlenmektedir. Bu döngünün ortaya çıkardığı seçimlerin bankalara fiili bir zarar verip vermeyeceğinin bilinmemesinin yarattığı zorluk, bankaların farklı faiz uygulama esnekliklerini de aza indirmekte ve tüm müşterilerine yüksek faiz uygulama zorunluluğu getirebilmektedir. Bu faiz oranlarının yüksekliği ve beraberinde getirdiği borçlanma maliyetindeki artış batık kredi yükselişini takip ederek kırılabilirliği yükseltmektedir.

Ahlaki tehlike finansal kurumcular tarafından 'nasıl olsa kurtulacağım' diyerek kendilerini buna inandırmaya başladıklarında ortaya çıkar.

Finansal sektördeki, başlarına kötü bir şey geldiğinde hükümetin kendilerini bu durumdan kurtaracağına inandıklarından her türlü riskli pozisyonlara başvurmayı tercih ederler. Açık pozisyonlar giderek artan bir seyir izleyince de yabancı yatırımcılar için kriz beklentisi doğmaya başlar. Ahlaki tehlike tasarruf sahiplerinin bankalar nasıl olsa devlet güvencesi altında bizimde mevduat izlememize gerek kalmaz düşüncesiyle yola çıktıklarından ahlaki tehlikeyi yaratmış olurlar. Bankalarda devlet güvencesi altında olan riski yüksek destekleyerek ekonomiyi krize sürüklemiş olurlar (Yıldız, 2011, 20-22).

Bazı liberaller IMF'nin iki yolla ahlaki tehlikeye sebebiyet verdiğini savunurlar. Birincisi, hükümetlerin uyguladıkları olumsuz politikaların sonuçlarına katlanmaktan kurtarıp, onları bu durumu tekrarlamalarına neden olup onları bu hatalarına teşvik ederler. İkincisi ise ihtiyatsız yatırımcıları düştükleri kötü durumdan kurtararak onları ödüllendirmiştir (Çakmur, 2004, 57).

Ekonominin olumsuz etkileri yanında banka paniklerinin artması sonucunda para arzında azalmalara neden olur. Para arzının azalmasıyla birlikte fiyatlar düşmeye başlar. Ekonomide beklenmeyen bu deflasyonla birlikte iyileşme süreci de yavaş olur. Deflasyon da borç yükünde ciddi artışlara neden olmasıyla firmaların net değerlerinde kötüleşmeler meydana gelecektir. Irving Fisher bu duruma borç deflasyonu süreci demiştir. Borç deflasyonu süreci devam ettiği sürece ters seçim ve ahlaki tehlike problemleri artmaya da devam edecektir. Böylelikle de yatırım harcamaları olumsuz etkilenip ekonomide uzun zaman depresyonda kalacaktır (Demirci, 2005, 41).

1.2.6. Sürü Psikolojisi

Bir ülkenin ekonomik büyüklüklerinin kötüye gitmesi o ülkenin krize girmesi için kaçınılmaz bir hal olur. İktisadi birimler ülkenin bu kötü gidişatı ile ilgili bilgileri rasyonel olarak değerlendirdiğinde herhangi bir spekülasyon atak krizi tetiklemektedir. Bunun yanında bir ülkenin durumu iyi gidiyorsa yani her şey normal olduğu halde, iktisadi birimlerin ekonomide bir olumsuz hava varmış gibi davranış göstermeleri de krizin bir başka nedenidir. Her iki koşulda da krize sürükleyen neden sürü psikolojisidir. Ülkedeki iktisadi birimler birbirlerinin ne yaptıklarına hep dikkat ederler. Bu tür krizlerde önemli olan para ve maliye politikalarının göstergeleri değil, bu politikaların iktisadi birimler tarafından nasıl algılandığı önemlidir. Örneğin bir yatırımcının mali konularda önemli bilgiye sahipse ve bu kişi yatırımla ilgili bir karar alırsa diğer yatırımcılarda onu izleyip aynı kararı verir. İşte bu tür eylemler sürü psikolojisini çok iyi açıklamaktadır (Çubukçu, 2004, 13-14).

Bir ülkede uygulanan maliye ve para politikalarının sonuçları değil de iktisadi birimler tarafından o politikaların nasıl algılandığı önemlidir. Bütün iktisadi birimler aynı anda aynı bilgiye sahip olamadıklarından her biri diğerinin davranışını izlemeye başlar. Eğer izlenen kişi doğru karar verememişse diğerleri de ona uydukları için hepsi birden krize sürüklenir (Yıldız, 2011, 24).

1.3.FİNANSAL KRİZ ÇEŞİTLERİ

Gelişmekte olan ülkelerde genelde görülen finansal krizler; para, bankacılık, dış borç, sistematik ve ikiz krizler olmak üzere beş grupta toplayabiliriz. Krizler birbirlerini takip ettikleri için aralarında öyle kesin çizgiler yoktur. Bu krizlerin hepsi birbirinden bağımsız değildir. Hepsinin başlangıç durumu farklı olsa da diğer kriz türlerini de beraberinde getirmektedir (Evranoş, 2012, 125).

1.3.1. Para Krizleri

Yatırımcılar ellerinde bulundurdukları paraların değer kaybetmesi korkusu ile paradan kaçmaları ve bunun sonucunda meydana gelen fon hareketlerinin devalüasyon için bir baskı oluştururlar. Para krizleri sadece sabit döviz kuru sisteminde ortaya çıkmaz bunun yanında belirli bir banda göre oynaklık eden kurlarda da meydana gelebilir.

Para krizleri özellikle sabit döviz kuru sisteminde piyasa aktörlerinin ellerinde bulunan ulusal para aktiflerini yabancı para aktiflerine kaydırmaları sonucu Merkez Bankasının elinde bulunduğu döviz rezervlerinin azalmaya başlamasıyla ortaya çıkan krizlerdir (Turgut, 2007, 35).

Para krizleri iki yaklaşıma dayanır. Birincisi ekonomide oluşan spekülâtif hareketler sonucunda merkez bankalarının rezervlerinin düşüşe geçmesi ve bunun sonucunda kurda yapılan müdahaleler sonucunda yapılan zorunlu ayarlamaları destekleyen yaklaşımdır. Ülkede oluşan makroekonomik problemlerden kaynaklanan para krizleri de ikinci yaklaşımdır. Merkez bankasının iç kredi genişlemesi ve bunun yanında sabitlenmiş döviz kuru arasında dengesizliğin büyümesi, bütçe açıklarını kapatmak için para basılması, oluşan dış ticaret açıkları, ülke parasına karşı spekülâtif hareketler gibi nedenler para krizine yol açar (Balmumcu, 2006, 71).

Para krizleri patlak verdiğinde ilk gözlenenler faizlerde yükselme ve merkez bankalarının döviz rezervlerindeki erimelerdir. Finansal yatırımcılar ellerinde bulundurdukları yerli para cinsinden hisse senetleri, hazine tahvilleri gibi finansal araçları hemen dövize çevirmek ister. Merkez bankası da kurun sıçramasını istemiyorsa döviz piyasasına müdahale eder (Özatay, 2015, 531-532).

Para krizini kısaca özetleyecek olursak, spekülâtif ataklar sonucunda yerli paranın aşırı değer kaybederek devalüasyonla karşılaşılması ve borçların geri ödenmesinde yaşanan sıkıntılı durumlardır. Sabit ve dalgalı kur sistemlerinde oluşan para krizleri, döviz kurlarında fiyatların inişli çıkışlı olmasına, ülkenin kendi parasına olan güvensizliğini, yatırımda düşüşlere ve yabancı paralara karşı eğilim gösterir. Devalüasyon oranlarında ani yükselişler sonucu sabit kur sisteminde para krizleri oluşur. Bu tür para krizlerine ödemeler dengesi krizi de denir. Döviz kurunun ortalamanın üstünde ya da altında dalgalanması sebebiyle serbest kur sisteminde oluşan para krizlerine döviz kuru krizleri de denir. İki kriz durumunda da merkezi otorite ülkenin yerli paranın değerini korumak için faiz artışına başvurur. Ayrıca borcu borç ile karşılamakta ve ülkenin ulusal rezervlerinde erimeler başlar (Atay, 2016, 6). Parasal

kriz modellerini üç grupta toplayabiliriz. Birinci, ikinci ve üçüncü nesil kriz modelleri olarak üçe ayrılır.

1.3.1.1. Birinci Nesil Kriz Modelleri

Birinci nesil kriz modelleri 1973-1982 yılları arasında Latin Amerika ve Meksika gibi ülkelerde meydana gelen para krizlerine karşı bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Krugman 1979 yılındaki çalışmasıyla ilk ortaya çıkan Birinci Nesil Kriz Modelleridir. Sabit döviz kuru sistemi uygulanırken yerli olmayan döviz rezervlerinin yok olmasına ve devalüasyonun kaçınılmaz bir hal aldıktan sonra ciddi yurt içi kredilerin yükselmesine neden olan politikaların üzerinde durulmuştur (Ural, 2003, 14).

Bu modelin temelinde uygulanmakta olan döviz kuru rejimi ile birbiriyle uyuşmayan bir para politika mevcuttur. Para politikasının uyumsuz olmasının nedeni ise uygulanan genişletici maliye politikasıdır. Birinci kriz modelinde panik bir hareket yoktur kriz geliyor der ve gelir (Özatay, 2009, 537).

Birinci nesil modellerde uygulanan sabit kur sistemiyle uyuşmayan makroekonomik politikaların olması krizin ana çıkış nedenidir.

Bir ülkede döviz piyasasında ilan edilen döviz kurunun hep süreceğine dair bir öngörü olması durumunda ülkede kriz olması mümkün değildir. Merkez bankası sabit döviz kurunun devamlılığını sürdürebilmek için uluslararası rezervleri kullanmak zorundadır. Ancak rezervler bir süre sonra yeterli olmayacaktır ve böylece sabit kur rejimi sürdürülemezdir.

Merkez bankası kuru sabit tutma politikasından vazgeçerek devalüasyona gideceğini ekonomideki aktörler tahmin ettikleri için sabit kurun sonsuza dek sürdürülemeyeceğini bilirler. Ekonomideki aktörlerin uygulanmakta olan döviz kurunda bir değişiklik olacağını düşündükleri an spekülasyon bir atak neticesinde döviz rezervlerinin erimesine neden olacaktır.

1979'da Krugman yazdığı makalelerde Birinci Nesil Kriz Modelleri ile ilgili bazı esas varsayımları bulunmaktadır. Bir ekonomide;

1. Bütçe açığının olduğu durumlar
2. Sabit kur uygulamaları
3. Bütçe açıklarının monetizasyonu
4. Sınırlı rezerv varsayımı
5. Mükemmel öngörü (insanların rasyonel bir şekilde geleceğe yönelik beklentilerinde yanılmamaları) varsayımlarıdır.

Bütün bu varsayımlar bir arada gerçekleştiğinde döviz kuruna spekülâtif atak başlamakta ve Birinci Nesil Krizler meydana gelmektedir.

Krugman krizlerin meydana gelmesindeki öncelikli göstergenin krizlerin çıkış noktası olduğunu belirtmiştir. Ayrıca uygulanmakta olan sabit kur rejimine yönelik spekülâtif saldırıların başında kamu kesimi bütçe açıklarının olduğunu belirtmiştir. Birinci esil kriz modellerinde kamu açıklarının finanse edilmesi gerekirse Merkez Bankası bunu para arzını arttırarak gerçekleştirir. Buda yerli paranın değer kaybetmesine neden olmaktadır. Merkez bankası da kaybedilen paranın değerini engellemek ve uygulanan sabit kuru sürdürülebilmek için döviz rezervleriyle karşılamaya çalışır. Rezervlerin kullanılmaya başlanması ve bunun sonucunda giderek azalmaya başlaması da sabit kur rejiminin sürdürülemeyeceğine yönelik fikirlerin artmaya başlamasıyla döviz kuruna spekülâtif ataklar başlamakta ve yerli paradan kaçış yaşanmaya başlanmaktadır.

Bütçe açıklarını finanse etmek için para arzının arttırılması ve bununla beraber sabit kur rejimi sisteminin uygulanmasına ısrarla devam edilmesi makroekonomik politikalar arasında tutarsızlık ve arada ki uyumsuzluk sebebiyle kriz kaçınılmaz bir hal almış olmaktadır (Aktaş, 2010, 11-12).

1.3.1.2. İkinci Nesil Kriz Modelleri

1990'ların başlarında Avrupa'da meydana gelen ve Avrupa Para Sistemi'nin Döviz Kuru Mekanizması'nın (ERM) gözden geçirilmesine sebep olan kriz sırasında yaşananlar yeni tür bir modellemeye gidilme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Özatatay, 2009, 39).

1992 ERM krizi ve 1994 yılında meydana gelen Latin Amerika krizlerini birinci nesil kriz modelleri açıklamakta yetersiz kalınca başka bir modele gereksinim duyulmuştur. Böylece Obsfeld; Krugman'ın çalışmasını geliştirerek İkinci Nesil Kriz (Kendi Kendini Besleyen Spekülâtif Atak) modelini ortaya atmıştır.

İkinci nesil kriz modelinin ortaya çıkması birinci kriz modelinde görülen birçok eksikliklerin olmasıydı. Öncelikle birinci nesil modelde yalnızca hükümet ve para otoritelerinin yani merkez bankalarının davranışlarını ele alarak diğer tüm ekonomik aktörleri dışarıda bırakmıştır. Buda birinci nesil modeli eleştirilen başlıca konuyu oluşturmuştur (Aktaş, 2010, 13).

İkinci nesil kriz modelleri ülkede makroekonomik bir kötüleşme olmasa bile kriz çıkma olasılığının olabileceğini savunur. Devletin para ve maliye politikaları kendi

içerisinde tutarlı olsa bile ani gelişen bir spekülâtif saldırının krize sebep olacağını anlatır.

Obstfeld (1996), ikinci nesil kriz modeliyle ilgili yaptığı çalışmasında hükümetler ne kadarda sabit döviz kuru sistemini korumaya çalışsalar da spekülâtif atakların elbet olacağını söyler. Döviz kuru sisteminin de çökeceğine karşı beklentilerin artması da faiz oranlarının artmasına neden olup, iç borçlanmanın da maliyetini arttıracığını ifade eder. Faiz oranlarındaki artışta bankalar üzerindeki baskıyı arttırıp, gelir dağılımını olumsuz etkiler.

İkinci nesil modeller finansal krizlerin kendi kendini besleyen bir süreçte dönebileceğini savunurlar. Eğer kamuoyu hükümetin sabit döviz kurunu devam ettiremeyeceğine düşünür ve inanırsa buna, bono sahipleri devalüasyona karşı kendilerini garantiye almak için yüksek faiz talep ederler. İşçi sendikaları da buna karşın yüksek ücret isteyip yurtiçi üretimin zarar görmesine sebep olur. Bütün bu faaliyetler hükümetin sabit döviz kurunda ısrar etmesinin maliyetini arttırarak sabit döviz kuru uygulamasının vazgeçilmesini hızlandırmış olur. Böylece kamuoyunun beklentileri kendi kendini besleyen bir süreçte girmiş olur (Yılmaz Karanfillik, 2004, 23-24).

İkinci nesil modeller sabit döviz kuru sisteminin çökmesini ekonomik süreçle bağlamayıp bunun bir politik tercih olduğunu savunurlar. İkinci nesil krizde devalüasyon yapılma kararı sabit döviz kurunun devam ettirilirse devlete sağladığı faydanın, maliyetinden yüksek ya da düşük olmasına bağlıdır. Eğer hükümet sabit döviz kurunu maliyeti yüksek olduğu halde devam ettirmede kararlıysa ve devam ederse özel kesimin güveni azalır. Bunun sonucunda da devalüasyon olasılığını arttırır. Devalüasyon olasılığı da faiz ve ücretleri arttırıp makroekonomik göstergelerde bozulmaya sebebiyet vererek sabit kur sisteminin devam ettirmenin de maliyetini arttırmış olur.

1.3.1.3. Üçüncü Nesil Kriz Modelleri

Asya krizi birinci ve ikinci nesil kriz modelleriyle açıklanamadığından üçüncü nesil kriz modeli ortaya çıkmıştır. Latin Amerika'nın ekonomi geçmişi geniş bütçe açıkları, yüksek enflasyonu ve aşırı değerlenmiş ulusal para sorunları ile doludur. Oysa Asya ülkelerinin ekonomileri ise 1980'lerin başından 1990'son çeyreğine değin ülkelerin mali disiplini ve parasal istikrarı çok iyi bir durumdaydı. Asya krizini bu nedenle birinci ve ikinci nesil kriz modelleri krizi açıklamakta yetersiz kalmışlardır. Bir

ülkede sabit kurla düzensiz makro politikalar varsa o ülkedeki krizi birinci nesil kriz modeli ile açıklamak mümkündür. Halbu ki Asya ülkeleri sıkı para ve disiplinli bir bütçe politikasını krizden önce çok güzel uygulamışlardır. İkinci nesil krizlerin ortaya çıkmasında etkili olan olumsuz bekleyişler faktörü de işlemiyordu. Hatta kriz öncesinde IMF ve uluslararası derecelendirme kuruluşları da Asya ülkeleri için yatırım yapılabilir ülke olarak ilan etmişler ve ülke ekonomilerinin gelişmesi içinde tam destek vermişlerdir. Bundan dolayı Asya krizi birinci ve ikinci kriz modelleriyle bir açıklama getirilemeyen uluslararası bir kriz olarak tarihe geçmiştir.

Asya krizini açıklamak için üçüncü nesil krizleri olarak bilinen bir takım görüşler ortaya çıkmıştır. Asya ülkelerinin finansal yapılardaki bozulmalarını, finansal yapılarda bulunan ahlaki tehlike ve ters seçim gibi kavramlarla açıklamıştır. Bu modellere göre Asya ülkelerindeki bankalar tarafından banka mevduatlarına verilen tam garanti, banka ve şirket bilançolarında aktif ve pasif hesaplarında vade uyumsuzluğuna bu da bankaların ve özel şirketlerin yüksek oranda risk almasına yol açmıştır. Asya ülkelerinde uygulanan daraltıcı para politikası nedeniyle likidite sıkışıklığının yaşanmasına neden olmuştur. Bu arada da Asya bankaların ve özel şirketlerin borçlarını geri ödeyememelerine yol açmış ve bankacılık krizi olarak başlayan kriz, borç ve döviz krizine dönüşmüştür.

Uluslararası finansal kuruluşlar ve IMF ekonomik krizleri açıklamak için kriz modellerinden yararlanmışlardır. IMF ekonomide tutarsızlık yaşayan ülkelere sıkı para ve maliye politikasını önerdiğinden 1997 Asya krizini açıklamakta ve müdahale etmede yetersiz kalmıştır. Bunun sonucunda da IMF'nin uyguladığı politikalar üye ülkelerde ve akademik çevresinde eleştirilere maruz kalmıştır (Çetinkaya, 2011, 26).

1.3.2. Bankacılık Krizi

Bir ülkedeki bankacılık krizi daha çok bankacılık sistemindeki bozulmalardan kaynaklanan sıkıntılardan oluşur. Bankaların bilançolarının kötüleşmesinden, özellikle aktif bilanço yapılarının kötüleşmesiyle kriz ortaya çıkar. Bankalardan çekilen kredilerin geri ödenmemesi, menkul değerler piyasasındaki sıkıntılar ve reel sektördeki piyasanın daralması sonucu bankaların aktif yapılarının bozulması sonucu krizin temel nedenleri arasında gösterilebilir.

Finansal serbestleşmeye sahip olan ülkelerin karşılaştıkları olumsuz durumlardan biriside bankacılık krizleridir. Ülkelerin iç ve dış piyasalarında uygulanan kısıtlamalar ve regülasyonlar kaldırılarak yapılan düzenlemeler yoğun tartışmaların

yaşandığı ve iktisatçıların kesin bir cevap vermekte zorlandıkları konulardan biridir. Ayrıca finansal liberizasyon yaşayan ülkelerde de benzer sorunların yaşandığı görülmüştür. Örneğin 1970'lerin ortalarından sonlarına kadar faiz oranları üzerindeki kontroller kaldırılmış, ardından da bankacılık sektörüne giriş yasakları ve şube açma kısıtlamaları kaldırılmıştır. Ama 1980'lerin başlarında bu ülkeler çok önemli bir krizle karşılaşmışlardır. Filipinlilerde de 1981'de faiz oranları üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması da yine aynı şekilde yaşanan krizlerin bir ön safhasını oluşturmuştur.

Ülkelerin sermaye piyasalarını serbestleştirerek dışa açılması, ülkede yapılan reformlarla birlikte ulusal sermaye piyasalarını birbirine daha da yakınlaştırması bankacılık sektöründe istikrarsızlık yaşanmasına neden olur. Deregülasyon bankalara kredi artışlarından, döviz kurları ve faiz oranları üzerindeki oynamalardan dolayı yeni ve daha önce bilgi sahibi olmadıkları değişik iş kollarına girmelerini sağlar. Buda onların ciddi şekilde ağır kayıplara yol açmasına neden olur. Böylece deregülasyon yerli bankaları diğer finansal kurumlara ve yabancı rekabete açmış olur. Bu da bankaların karlılığı üzerinde ciddi şekilde baskı oluşturmuş olur. Bireylerin böylece bankalara olan güvenleri zedelenmiş olur. Bir veya birden fazla bankaya güvenin sarsılması sonucu ekonomik birim olan hanehalkı bankalardaki paraları için endişe duymaya başlarlar. Mevduat sahipleri de ani bir şekilde mevduatlarını güvence altına almak için bankalara hücum ederek paralarını çekmeye çalışırlar. Bu izdihamda bankacılık krizine sebebiyet verir (Turgut, 2007, 37).

Bankacılık krizleri ticari bankalarının borçlarının günü geldiği zaman vadelerinin uzatılamaması ya da vadesiz mevduatların acilen çekilme talebini karşılayamaması durumunda likitide sıkıntısına girmeleri ve peşinden de iflas etmeleri durumunu ifade eder. Bankacılık krizleri genelde ani çekilmek istenilen mevduatlar, banka sahiplerinin de yükümlülüklerini ertelemeleri veya görevlerini yapmamaları sonucu problemlerle birlikte çıkan krizlerdir. Bankacılık krizleri genelde para krizlerinden daha uzun süreli olma eğilimi taşır. Ekonomik etkileri bakımından da daha ciddi etkiler doğurur. Sermaye işlemleri üzerindeki kısıtlamalar nedeniyle 1950'lerde bankacılık krizleri bu kadar yaygın değildi. Ama 1970'lerden sonra para krizleriyle peş peşe bile çıkmaya başlamıştır. 1980'lerin ortalarından itibaren bankacılık krizleri bütün dünyada yaygın bir hal almıştır (Delice, 2003, 61).

İç piyasalarda uygulanan finansal bir reformun krize dönüşmesi istikrarsız bir makroekonomik sisteminin olmasına, finansal olmayan firmaların sorumluluklarının sağlam temellere dayanmamasına ve bankacılık sektörünün yapısal olarak zayıf

kalmasına bağılı ortaya çıkmaktadır. Sağlam temellere oturtulmuş finansal piyasaların varlığı, bankaların iyi bir şekilde denetlenmesi ve belli bir düzenleme sistemine sahip olması finansal krizlerin ortaya çıkmasını sınırlandıracaktır.

Sermaye hareketlerinin liberalizasyonu ile birlikte bankacılık sektörüne yeni girişlerin önündeki engellerin kaldırılarak bankaların çalışma şartlarını daha rekabetçi duruma sokarak bankaların kırılganlığını artırır. Liberalizasyonla birlikte ayrıca bankaların elinde bulunan yatırım portföylerini daha riskli yatırımlara dönüştürmelerine neden olur. Bankaların büyük miktarlarda sağladığı sermaye girişleri sayesinde likidite fazlasının oluşmasına buda bankaların kredilerinin artışına yol açar.

Yapılan diğer reformlarla birlikte sermaye hareketliliğinin yaşanması bankaların yurtdışından kolayca borç alabilme imkanını doğurmuştur. Bankalar yurt dışında daha ucuza fon bularak ülke içinde yerli halka daha karlı bir şekilde kredi verme imkanı sağlamış olur. Bunların sonucunda ise bankalar bir taraftan kar marjlarını artırırken, bir yandan da pozisyon açıklarını büyüterek uyguladıkları işlemlerin riskini arttırmış olurlar.

Uluslararası borçlanma belli bir süre sonra ülke içindeki ödünç verilebilir fonların artmasına neden olacaktır. Kredilerin daha cazip hale gelmesiyle kredilerde bir patlama meydana gelecektir. Ekonomi hızla genişlerken kredi riskinin olumlu veya olumsuz olarak ayır edilmesinin güçleşmesiyle bu patlamalar hız kazanır. Kredilerin patlamasıyla birlikte hisse senetleri fiyatlarında ciddi bir düşüş meydana gelir. Başta verilen krediler geçici de olsa kar etmekte ve likit halde bulunmaktadır. Fakat hisse senetlerinin ve gayrimenkullerin fiyatlarındaki ani düşüş sebebiyle bankacılık krizinin temeli kazanmış olur.

Bankaya mevduat yatıran kişiler bankanın yükümlüklerini yerine getiremeyeceği düşüncesine kapılırlarsa mevduatlarının güvenliği konusunda şüpheye düştükleri an mevduatlarını çekmeye çalışırlar. Böylece mevduatların çekilmesiyle birlikte bankaların likiditasyonu giderek azalmaya başlar. Hele ki ülkede sermaye hareketliliğinin yaşandığı bir ortam varsa mevduat sahipleri çektikleri mevduatları yurtdışında daha karlı şekilde değerlendirirler. Birçok ülkede banka paniklerinin önüne geçip ve bankacılık sektöründe oluşabilecek olumsuz bir durumdan korunmak için mevduat sigorta fonları kurulmakta ve bankaların kişilerden veya kurumlardan topladığı yerli ve yabancı mevduatın her hangi bir panik durumunda ödenmeme riskini devlet kendi üzerine alarak bunu ödemeyi kabul etmektedir. Mevduata getirilen bu garanti bankaları aşırı risk

almaya yöneltmiş ve bankalar bir üre sonra yükümlüklerini yerine getirmemeye başlamışlardır. Yani ahlaki tehlike ortaya çıkmış olmaktadır.

Ahlaki tehlikenin göstergelerini dört maddeyle açıklayabiliriz. Bunlar (Demirci, 2005, 104-108);

- Bankalarının kaldıraçlarının yani borç/sermaye oranının yüksek olması,
- Bankalarının sorumluluğunun sınırlı olması,
- Ülkedeki piyasaların bankaların durumları hakkında eksik bilgiye sahip olmamaları,
- Bankaların zor durumda kaldıklarında kurtarılma olasılığının olması gibi faktörlerdir.

Yukarıdaki dört faktör bankaların aşırı risk üstlenmelerini kolaylaştırır.

1.3.3. Dış Borç Krizi

Bir ülkede yaşanan finansal dengesizlikler, ekonomide oluşan olumsuzluklar, döviz kurlarındaki eşitsizliklerden dolayı ülkelerin özel ve kamu kesim dış borçlarını ödeyememesi durumu ortaya çıkar. Buda dış borç krizini meydana getirir (Yılmaz Karanfillik, 2004, 11).

Bir ülkenin dış ödeme sorunları ile ilgili olumsuzluklarından dolayı, kamu ve özel sektöre ait borçların anapara ve faizlerini ödeyemeyeceğini ilan etmesine de dış borç krizi diyebiliriz (Ayhan, 2003, 19).

1.3.4. Sistemik Finansal Krizler

Sistemik finansal krizler finansal sistemde meydana gelir ve o ülkenin finansal sisteminin en önemli işlevlerini yerine getiremez.

Sistemik krizlerin çoğu ülkelerin likidite sorunlarından kaynaklanmaktadır. Ülke borçlarının düzensiz bir biçimde artması, ihtiyaç olduğu zamanlarda ülkenin Merkez Bankasının likidite sorununu çözmede yetersiz kalması ve finans kesiminin dışında meydana gelen şoklar sistemik krizlere sebebiyet verir.

Sistemik krizler ülkelere firmalara ve kurumlara yayılma özelliği göstermektedir. Örneğin Güneydoğu Asya krizinde firma iflasları Kore ve Tayland'da başlamış sonra diğer ülkelere yayılma etkisi göstermiştir.

Bir krizin sistemik kriz olarak adlandırılabilmesi için o ülkede ekonomik etkinliğin kayıp olması gerekmektedir. Eğer bir ülkenin borsasında ani bir düşüş gözlenirken bu ülkenin ekonomik etkinliğine zarar vermiyorsa bu kriz sistemik kriz olarak adlandırılmaz (Yılmaz Karanfillik, 2004, 11).

Ülkedeki finansal sistemin görevlerini yerine getiremeyecek duruma geldiği ve bunun sonucunda da reel ekonomiye de zarar vermeye başlaması durumudur. Bir sistematik kriz döviz krizini içerebilir ama tek başına bir neden sayılamaz. Yani döviz kriziyle sistematik kriz eş değerde kabul edilmez (Oktar ve Dalyancı, 2010, 5).

1.3.5. İkiz Krizler

Ülkenin ulusal para biriminde görülen reel bir değerlenme ile döviz riskine karşı müdahale edinilmemiş yabancı para birimine bağlı olan borçlar ile finansa edilen bankacılık sektöründeki yaygın biçimde olan problemlerin birlikte olması durumu ikiz krizler olarak açıklayabiliriz. Para krizi oluştuğundan sonra o bir yıl içinde de bankacılık krizi oluşuyorsa buna da ikiz krizler demek mümkün olmaktadır. Tayland, Endonezya ve Kore gibi ülkelerde ikiz krizlerin örneklerini görmek mümkündür (Ayhan, 2003, 17).

1976-2002 yılları arasında geçen süreçte 38 ülkede biri para, diğeri ise onun arkasından gelen bir ikiz kriz dönemi yaşamıştır. İkiz krizler genelde ekonomilerde önemli gerilemelere sebebiyet verir.

Bankacılık krizinin para krizine dönüşebilmesi için IMF üç durumun meydana gelmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunlar;

1. Bankalardan kaçış ve mali etkiler,
2. Paraya olan talebin düşmesi,
3. Aradaki bankalar aracı ile sermaye akışlarının geriye dönmesi ve para krizlerinin yaşanması gerektiğini vurgulamıştır (Kuzu, 2012, 39).

1.4. 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİ

ABD’de konut sektöründeki problemlerle 2007’nin ortalarında meydana gelen, 2008 yılının son üç aylık döneminde uluslararası çapta hissedilen ve 2009 yılının ilk üç aylık döneminde en üst düzeye ulaşan küresel ekonomik kriz tüm ülkeler için refah ve üretim kayıplarının oluşmasına neden olmuştur (Kaderli ve Küçükkaya, 2012, 86). ABD 2007-2009 yılları arasında ciddi şekilde işsizlik artışı ve durgunluk problemi yaşamıştır. ABD’deki bu finansal kriz finansal ilişkiler nedeniyle gelişmiş ekonomilere özellikle de AB ülkelerine yayılmıştır (Kibritçioğlu, 2011, 6).

1990’lardan 2007 yılına kadarki süreçte ABD ekonomisinde likitide genişliği ve düşük faiz oranları gibi ekonomik anlamda yaşanan olumlu gelişmeler ABD piyasaya olan güveni arttırmıştır. ABD’de oluşan likitide bolluğu ve düşük faizler ipotek

(mortgage) kredilerine karşı olan talebi arttırmıştır (Ganiev, 2014, 124). Bu politikalarla birlikte gayrimenkulde meydana gelen fiyat artışları faiz oranları üzerinde oluşunca borçlanarak ev sahibi olmak daha avantajlı bir hal almıştır. Bu nedenle de gayrimenkul talebinin artmasıyla beraber gayrimenkul fiyatları da yükselmiştir. İnsanlar da ileride daha yüksek fiyatlara satacakları düşüncesiyle borçlanarak daha fazla gayrimenkul almaya başlamışlardır. Bankalarda ekonomiyi hareketlendirmek ve daha fazla kar amacıyla ödeme gücü daha düşük kişilere ve kurumlara supprime krediler olarak bilinen ödenmeme riski yüksek olan krediler kullanmışlardır. ABD'deki en alt gelir grubuna sahip olan kişilerin bile ev sahibi olmasına yönelik olarak düzenlenmiş krediler (supprime) artmıştır. Bu kredilerden kaynaklanan alacaklarını teminat göstererek, emlak tahvilleri çıkartıp daha fazla kar elde etmek için hedge fonlara satmışlardır. İpotekli evlerin üzerinden üstüne tekrar ipotekler düzenlenerek kredi hacmi daha da genişlemiştir.

Borçlanarak ev sahibi olmak isteyenlerden alınan ipotek senetleri yeni mali araçlara çevrilerek başkalarına başkalarından da alınan araçları başkalarına satarak yüksek karlı türev ürünlere sahip olmuşlardır. Bu duruma menkul kıymetleştirme denmektedir. Menkul kıymetleştirmelerle türev ürünler piyasada bollaşmaya ve bunları kullananlarında risk üstlenmelerine neden olmuştur. Böylece kredilerin ödenmeme riskini üçüncü kişilere devredilmiştir. Fakat riski devreden kişiler yeni krediler alarak türev ürünlerin hızla artmasına sebep olmuştur. Türev araçlarının değeri de konut değerlerinin çok ama çok üstüne çıkarak kredi balonunun oluşmasına neden olmuştur (Orlowski, 2008, 7).

ABD ev fiyatları hızla düşmeye başlamıştır. Bununla birlikte faiz oranları yükselmeye başlayınca ipotekli kredi alanların borç yükü artmaya başlamasıyla ödeme güçlükleri yaşamalarına neden olmuştur. İcra yoluyla konutlar satışa çıkmaya başlamıştır. Bankalar verdikleri kredileri geri alamamaya başlamalarıyla birlikte mali sistem tıkanıklık yaşamıştır. Lehman Brothers gibi birçok banka batma sürecine girmesiyle kriz derinleşmiş ve yayılmaya başlamıştır.

Özetle, ABD'de oluşan likitide bolluğu ve düşük faizler ipotek (mortgage) kredilerine karşı olan talebi arttırmıştır. İnsanların daha fazla kredi alması sonucu evlere olan talebi ve fiyatları arttırmıştır. Ev fiyatlarının artması sonucu insanlar daha fazla ev kredisi almak istemeye başlamışlardır. Faizler artmaya başlayınca da aldıkları kredileri insanlar ödeyemeyecek duruma gelince krediyi ödeyemeyenlerin sayısı hızla artmıştır. Bu da ev fiyatlarının düşmesine neden olmuştur. Faiz oranlarının artmasıyla birlikte

insanlar kredilerin, ödeyemez duruma gelince de bankalarda verdikleri kredileri tahsil edememişler ve büyük bir sarmal başlamıştır (Ganiev, 2014, 124).

1.5. 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZ NEDENLERİ

2008 küresel finansal krizin başlıca nedenleri arasında likitide bolluğu ve özensiz krediler, faiz yapısının uyumsuzlaşması, kredi derecelendirmedeki sorunlar, konut sektöründe oluşan balon artışları, menkul kıymetleştirme ve kredi türev piyasaların genişlemesi gibi sorunlar yer almaktadır.

1.5.1. Likidite Bolluğu ve Özensiz Krediler

2000’li başlarında ABD ekonomisi durgunluk yaşamaktaydı. ABD Merkez Bankası (FED) ekonomiye müdahale ederek faiz oranlarında indirime gitmiştir. Faiz oranlarını 2000-2003 yılları arasında %6’dan %1’lere kadar düşürmüştür. Faiz oranlarında düşmeye gitmelerinin amacı ülkede tüketimi arttırarak ekonomiyi canlandırmak istemişlerdir (Göçer ve Özdemir, 2012, 193). Faiz oranlarının düşmesi ABD’de likidite bolluğu yaşanmasına neden olmuştur. Faizlerin düşmesiyle bankalar kredi kullandırmada denetimsiz şekilde davranıp, düşük gelir kesimine bile kredi kullandırmışlardır. 2000 yılın başlarında bankaların kullandığı gayrimenkul kredilerin tutarı 1.673 milyar dolarken, 2007 yılına gelindiğinde bu tutar 3.675 milyar dolara kadar çıkmıştır (Erdal, 2011, 94). Bu düşük gelir gruplarına dahi açılan ‘subprime’ konut kredisi diye adlandırılan bu kredilerin payı gittikçe artmıştır. Kredi ödemelerinde karşılaşılan sorunlar, geri gelmeyi bekleyen krediler ve konutların satışı konut fiyatlarında düşmelere neden olmuştur (Akmeşe ve Çetin, 2009, 107-108).

2007 yılına gelindiğinde konut fiyatlarındaki bu düşüş, konut sahiplerinin kalan borçları evlerinin azalan değerine göre artması sebebiyle geri kalan borçlarına karşılık konutlarını bankalara vermeleri krizi başlatmıştır. ABD ‘de bireylerin aldıkları borçlar sadece konut değerleriyle sınırlı tutulmuştur. Yani, bireyler aldıkları konut kredileri ödeyemedikleri takdirde bankalar sadece konutlarına el koyabiliyor, bireylerin diğer mal varlıklarına el koyamıyorlardı (Erdal, 2011, 95).

1.5.2. Faiz Yapısının Uyumsuzlaşması

FED uzun dönemler boyunca faizleri düşük tutmuştur. Buda kredilerin artmasına ve konut fiyatlarında aşırı şişkinliğe neden olmuştur. FED faizi düşük tutması nedeniyle bankalar daha ucuz fona sahip olmuşlar, bununla birlikte düşük faizli kolay krediler vermişlerdir (Kaderli ve Küçükçaya, 2012, 86). Fakat bir süre sonra faiz oranlarının

artmaya başlamasıyla yüksek risk grubundaki bireyler aldıkları kredilerini ödeyemez hale gelmişlerdir. Sonuçta bankalarda hacizli konut sayıları artmıştır.

Kredilerin esnek yapıya sahip olması ve faiz yapısının uyumsuzlaşması finansal dengeleri altüst etmiş, borç döngüsü içine girilmiştir (Sertdemir, 2012, 43).

1.5.3. Kredi Derecelendirmedeki Sorunlar

Kredi derecelendirme kuruluşları ülke içi veya ülke dışı piyasalardan borç almak isteyen firmaların, ülkelerin ya da kuruluşların borç ödeme güçlüklerini, sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini, ihraç ettiği menkul kıymetlerin ödeme zamanında oluşabilecek riskleri ölçmektedir. Bu nedenle kredi derecelendirme kuruluşları bir ülkenin finansal istikrarı ve sürekliliği sağlamasında çok önemli bir yer tutar.

Kredi derecelendirme kuruluşları çok yüksek değeri olan tahvillerin notunu düşürmüş, buda yatırım araçlarının fiyatının düşmesine neden olmuştur. Değeri çok yüksek olan fonlar değersiz hale gelmiştir. Firmalar borçlandıkları yatırımcılara paralarını ödeyememiş, fonlarını bile elden çıkaramamışlardır. Fonlarda dondurulmaya gidilmiş, bunlara yatırım yapan firmalar çok zarar edip, iflasın eşiğine gelmişlerdir. Fonları teminat gösterip bankalardan para alan şirketler, bankaların zor duruma düşmesine neden olmuşlardır. Hangi firmaların ne kadar zarara uğradığı kesin bilinmediğinden bankalarda birbirlerine kredi vermekte kararsız kalmışlardır (Sertdemir, 2012, 46-47).

Kredi derecelendirme kuruluşları ülkede oluşan asimetrik bilgiyi ortadan kaldırmak için sistemin içinde yer alırlar. Kredi derecelendirme kuruluşların en büyük görevi morgage sistemindeki ürünlerin fiyatlanmasıdır. Verdikleri kredi notları ve risk getiri düzeylerinin belli olmasında finans sektörünün referans noktasıdır. Kredi derecelendirme kuruluşları verdikleri hizmet karşılığında gelirlerini tahvil ihraç edenlerden almaktadır. Aldıkları yüksek ücret karşılığında da yaptıkları hizmetlerde sorgulanmak zorunda kalır. ABD’de menkul kıymetleri sorunsuz krediler gibi derecelendirdikleri için yatırımcılar da onlara güvenip daha çok almışlardır. Sonuçta da birçok yatırımcı yatırımlarına morgage kredilerini dahil etmiştir (Öztürk ve Gövdere, 2010, 385).

1.5.4. Konut Sektöründe Oluşan Balon Artışlar

Bazı finansman kuruluşların ipoteklere dayalı menkul kıymetleri ihraç edip bunları yatırımcılara satarak gelir elde etmeyi düşünmüşlerdir. Kredi kuruluşları da

gelirlerine bakmaksızın bu finansman kuruluşlarına konut kredisi vermeye ve risk almaya başlamışlardır (Ergincan ve Yayla, 2013, 52). Amerikan Merkez Bankası ekonomiyi rahatlatmak ve enflasyonu düşürmek amacıyla faiz oranlarını arttırması krize giden yolun başlangıcı olmuştur. FED 2004-2006 yılları arasında faiz oranlarını 17 defa arttırmıştır. Faizler artınca konut talebi de düşmeye başlamıştır. Böylece konut balonu patlayarak konut fiyatlarını düşürmüştür (Kutlu ve Demirci, 2011, 124). Konutların fiyatları düşmeye başlayınca kredi borçluları ellerindeki konutları satarak kredilerini kapatmaya çalışmışlardır. 2006 yılına gelindiğinde konut kredilerinin geri ödemelerinde sorunlar gittikçe artmıştır (Ergincan ve Yayla, 2013, 53).

1.5.5. Menkul Kıymetleştirme

Bankaların ipotekli kredilerin değerine bağlı olarak yeni finansal araçlar ortaya koyması ve bunları iç ve dış piyasalara sunmasına bağlı bir finansman modeline menkul kıymetleştirme denir. Menkul kıymetleştirmede amaç, ipotekli kredilerden doğan riski dağıtarak düşürmektir. Fakat belli bir süre sonra risklerin kontrolden çıkmasına sebep olmuştur (Ay ve Uçar, 2015, 20). Bankalar ülkede ekonomiyi harekete geçirmek ve fazla kar elde etmek için ödeme gücü daha düşük kişi ve kurumlar yüksek riskli krediler çıkarmışlardır. Subprime krediler olarak bilenen bu krediler, düşük kredi kalitesi sebebiyle ödenmeme riski oldukça yüksek olan ve ABD'deki gelir grubu düşük olan kesimin bile ev sahibi olabilmesine yönelik olarak düzenlenmiş kredilerdir (Kaya ve Kaygısız, 2015, 173). Subprime ipotekli konut kredileri hızla menkul kıymetleştirilmiştir. 2005 ve 2006 yıllarında kullanılan morgage kredi tutarı 1,25 trilyon dolara kadar çıkmıştı. Bunların %20'si subprime kredisi yani yüksek riskli ve yüksek faizli kredilerdir. %80 ise menkul kıymet haline getirilmiştir (Ay ve Uçar, 2015, 20).

1.5.6. Kredi Türev Piyasaların Genişlemesi

Borca girerek gayrimenkul sahibi olmak isteyen ekonomik birimlerden alınan ipotek senetleri yeni mali araçlara çevrilerek başkalarına, başkalarından alınan araçları da başkalarına satarak daha yüksek karlı türev ürünler elde edilmiştir. Yani menkul kıymetleştirme yapılarak yapılan bu durum piyasalarda olan türev ürünlerin artmasına ve bunları kullananların aşırı risk almalarına neden olmuştur. Fakat kredilerin geri ödenmeme riskini üçüncü kişilere havale edilmesiyle, bankanın mevduata gereksinim duymadan daha fazla kredi ile birlikte yüksek getiri elde etmesi bankaların işine yaramıştır. Riski başkasına aktaran kredi kuruluşları başka krediler olarak türev piyasaların daha da büyümesine sebep olmuştur. Bu türev araçların değerleri konut

değerlerinin de üstüne çıkmasıyla kredi balonun çıkmasına sebep olmuştur. Türev ürünlerin asimetrik bilgi içermesi sebebiyle yatırımcılar arasında ters seçim sıkıntısı meydana gelmiştir (Kaya ve Kaygısız, 2015, 173-174).

İKİNCİ BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİK

2.1. İŞSİZLİK VE İŞSİZLİĞİN KRİZ İLE İLİŞKİSİ

İşsizlik kavramı bir ülkenin işgücü piyasasını ve potansiyelini anlamamız için en iyi sonuç gösteren kavramlardan biridir. Ülkelerin krize sürüklenmeleri incelendiğinde işsizliğin krizi ciddi şekilde etkilediğini de görmüş oluruz. Krizin etkisiyle ülkelerde işsizlik artmaya başlar. Krizle birlikte iş kaybı ve yeni iş üretim alanlarında da azalma görülür. Bu sebeple krizle birlikte insanlar hali hazırda olan eski işlerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalırken yeni iş alanların da üretimin gittikçe azalmasında yeni iş imkanlarını kısıtlamaktadır (Atakul, 2014, 11).

İşsizlik 1990'lı yılların başında nüfus artışının giderek hız kazanması, nüfusun büyük oranını genç nüfusun kaplaması, eğitim olanaklarının ve yatırımın sınırlı seviyelerde olması, gelişme halindeki ülkelerini ve dünyanın gelişmiş sanayi ülkelerini ciddi şekilde sosyal politikayı etkileyen faktörlerden biri olmuştur.

İşsizlik sorunu mutlaka mücadele edilmesi gereken konulardan biri olmuştur. Çünkü işsizlik bir ülkede sadece gelir ve üretim gibi faktörleri etkilemeyip aynı zamanda da fakirlik ve dışlanmayı da beraberinde getirmektedir. Bu yüzden işsizlik sorununu ele alırken sadece ekonomik boyutlarıyla değil aynı zamanda psikolojik ve toplumsal boyutuyla ele alınması gerekir. Ülkede meydana gelen aşırı işsizlikten dolayı gelir akışı düzenini kaybedecektir. Buda günlük aktivite akışının bozulmasına, aile ve toplum içindeki ilişkileri değiştirerek sosyal ve ekonomik hayatı olumsuz etkileyecektir (Atakul, 2014, 58).

19. yüzyılda işsiz denildiğinde vasıfsızlığından dolayı bir meslek sahibi olamamış ve insanlarla ikili ilişkilerindeki başarısızlıkları nedeniyle iş bulamamış, vaktini boşa harcayan tembel insan olarak nitelendirilirdi. Eskiden bu tanımdan da anlaşılacağı gibi işsiz kişiler sadece bireylerin yetersizliklerine ve patolojik bozukluklarından dolayı işsiz olduklarını anlıyoruz. Fakat günümüz toplumlarında ise ülkenin ekonomik ve toplumsal anlamda yapısal sorunların insanlara etkileri göz önüne alındığında işsizlik sorununun sadece birey kaynaklı olmayıp makro anlamda yapısal sorunlarla da alakalı olduğunu görürüz (Aslan, 2017, 104).

2008 küresel finansal krizden hemen hemen tüm makroekonomik değişkenler etkilenirken, ekonomik daralmadan en çok etkilenen değişken işsizliktir. Yatırımların ve ticaret bir yıl içinde çok fazla düşüşe geçmesiyle firmalarda ilk refleks olarak işçileri

işten çıkarmışlardır. Küresel kriz zamanında işçilerin işten çıkarılmaları işsizlik oranlarını çok arttırmıştır (Öztürk ve Tuzcu, 2012, 96).

2008-2009 krizi sırasında ekonomik küçülmenin de sebep olduğu istihdam kayıplarına ve işsizlikte yüksek oranlı artışlar yaşanmıştır (Öztürk ve Tuzcu, 2012, 178).

2008 finansla krizi tüm dünyada olduğu gibi AB ve Türkiye gibi birçok ülkeyi etkisi altına almıştır. Bu etkiler ülkelerin özelliklerine göre ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir.

2008 finansal krizde toplam talepte daralma yaşanması durumunda ani talep daralmasının önüne geçerek mevcut istihdam korunabilir. İşe alma ve işten çıkarılan işçilerin maliyetinin yüksek olması, uzun süreli işsizliğin sebep olduğu vasıfsızlık ve şoklar karşısında ciddi şekilde düşen sermaye stoku toparlanamayacak duruma gelir ve krizin istihdam üzerindeki etkisi de uzun sürmektedir.

İşsizlik çözüm bekleyen bir sorun halindeyken, küresel krizle birlikte emek piyasalarına yeni işsizlerin eklenmesiyle birlikte işsizlik sorunu daha büyük sorun haline dönüşmüştür. AB’de bu sorunla uzun süredir karşı karşıya olduğundan ortak çalışmalar yapmaya başlamışlardır.

2.2.UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞİN TANIMLANMASI

Bir yıl ve daha uzun süredir işsiz olan kesimi kapsayan uzun süreli işsizlik kavramı, işgücü piyasalarının durumu, ülke ekonomilerinin gidişatı ve buna ilaveten bireysel ve sosyal huzurun bozulmasına neden olan bir faktör olarak karşımıza çıkar. Gelişmekteki toplumların en önemli sorunu haline gelen uzun süreli işsizlik, batı toplumlarında da ciddi bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Uzun süreli işsizlikte beklenen süre işgücü piyasasına ve genel ekonominin seyrine yıkıcı bir etki yapmaktadır. Ayrıca hükümetlerin vergileri arttırmaları ve başka alanlarda yapılan harcamalarda da kesintiye gitmeleri ulusal bütçeye önemli derecede yük oluşturur (Taş ve Bilen, 2014, 59).

Ülkede kriz meydana geldiği zaman işsizlik sorunu etkilenirken uzun dönemli işsizlik bu sorundan daha fazla etkilenen bir sorun olarak karşımız çıkar. Kriz döneminde işsizlik artarken aynı zamanda da uzun dönemli işsizlik artar. Bireylerin kısa vadede işsiz kalmalarından daha da kötüsü uzun vadeli olarak iş bulamamalarının yanında iş gücü piyasalarına girmeleri de hayli zorlaşmaktadır.

Uzun süreli işsizliğin yüksek olması demek işgücü piyasasının katı olması, iş bulmanın zorlaştığı ve iş arama kanallarının eksik olduğu anlaşılır. İşsizlik süresinin uzun olması iş bulma umudunun yitirilmesi ve emek piyasası dışına itilmeye sebep olur (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013, 80-81).

İş gücü piyasasını bir çiçekçi dükkanına benzeterek olayı anlatmaya çalışalım. Çiçekçi dükkanında bulunan yeni çiçekler eskilerinin satılma ihtimalini düşürür. İşgücü piyasasında benzer bir durum vardır. Bireylerin işsiz kalma süresi uzadıkça kişinin iş bulması ve iş hayatına dönmesi hayli zorlaşacaktır. İşsiz kalma süresi uzadıkça işçiler aramaya başladıkları işlerden vazgeçeceklerdir. İşçilerin cesaretinin kırılmasına sebep olacak bu durum, işsizliğin uzun vadede kalıcı olmasına ve işsizliğin yapısal bir hal almasına neden olur. Bu kriz zamanlarında uzun süreli işsizlik böylece yapısal bir sorun halini almış olur.

Uzun dönemli işsizlik sorunundan iki sektör her zaman daha çok etkilenir. Bunlar birincisi imalat diğeri ise inşaat sektörüdür. İşsizlik arttığı zaman harcanabilir gelirden bir düşme meydana gelir. Bu durum tüketim harcamalarında azalmaya neden olacağı için nihai olarak ekonomide bir talep daralması görülecektir. Tabi bu durumdan sadece işsiz kesimin etkileneceğini düşünmek yanlış olur. Tüketici halkı ekonominin kötü gittiğini ve işsizliğinde artışına kayıtsız kalmayarak tüketim eğilimlerini düşürerek kendilerince önlem alacaklardır. Tabi böylece tüketici güven endeksi ile tüketim harcamalarında ters bir ilişki olmuş olacaktır. Bu kriz zamanlarında tüketim harcamalarının düşmesiyle ekonomide oluşan bu talep daralması nedeniyle ekonominin canlanmasını zora sokar ve kriz daha da derinleşir (Atakul, 2014, 11-12).

Uzun dönemli işsizler işgücü piyasasının dışına atıldıkları için ayrıca işgücü piyasasında dışlanma sorunu ile karşı karşıya kalırlar (Şahin, 2010, 72).

2.3.UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.3.1. Büyüme Teknolojik Gelişmeler ve Küresel Rekabet

1979-1981 yılları arasında dünya genelinde ortaya çıkan ağır ekonomik durgunluk ve devrimsel nitelik diyebileceğimiz bilgi teknolojisinin yayılmaya başlaması uzun dönemli işsizliğin iki nedenden kaynaklandığını ortaya çıkarmıştır. Birincisi ülkelerin imalat yapısında şiddetli bir emek sarsıntısı yaşanmıştır. Bu aşamalarda az vasıf gerektiren işler yok olurken, üretici firmaların işlerini taşeronlara aktarmasıyla vasıf gerektiren işlerde yok olmuştur. İstihdamın sektörel yapısı da değişmeye

başlamıştır. Sanayi sektöründe ciddi bir iş kaybı olurken, hizmetler sektöründe ise tam tersi bir durum söz konusu olmuştur.

Ekonomideki gerileme git gide artmaya başlamasıyla insanların iş bulma ümidi azalmakta, işsizlik ve işsizlik içerisindeki uzun dönemli işsizlik oranları artışa geçer. Ekonomi canlanmaya başlamasıyla talep artışıyla birlikte firmalar üretimlerini arttırmaları. Üretimin artışıyla birlikte yeni işçi talepleri de artmış olur. Bu durumda toplam işsizlik oranları uzun dönemli işsizlikten daha hızlı bir şekilde düşmeye başlar. Fakat dikkat edici bir nokta ise toplam işsizlik düşmesine rağmen uzun dönemli işsizlik oranları artmaya devam eder. Bunun başlıca nedenlerinden biride firmaların tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü üretimini arttıran firmalar işçi alırken iş dünyasına yeni girenleri ya da kısa dönemli işsizleri tercih ederler. Uzun dönemli işsizleri tercih etmezler. Çünkü uzun süre işsiz kalanlar iş hayatıyla ilişkilerinin koptuğu, bireysel yeteneklerini kaybettikleri ve bu sebeplerle firmalara yararlı olamayacaklarını düşünülmektedir. Uzun dönemli işsizlikten çıkışın kaybedilen yeteneklerin yeniden kazanılması ya da değişen iş hayatının gereksinim duyduğu yeni niteliklerin kazanılması ile mümkün olacağı iddia edilir (Duruel, 2004, 109).

Uzun dönemli işsizliğe neden olan en önemli etkenlerden biri de teknolojiye yaşanan gelişmelerdir. Zaman geçtikçe teknolojik gelişmeler hızla değişirken çalışanların nitelik ve becerilerini de eskitmektedir. Mevcut işini sürdürebilmek ve yeni bir işe girebilmek için değişen teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilecek nitelik ve becerilere sahip olmak gerekir. Bu gelişimlere ayak uyduramayan bireylerde piyasalarda tutunamazlar (Can Gökyay, 2014, 176).

Piyasalarda tutunabilmeleri içinde sürekli eğitim ve yenilemeyi takip etmek gerekir. Teknoloji gelişmelerde ileriye geline seviye ve uluslararası rekabet, iş dünyasında uyumunu ve esnekliğini zorunlu kılmıştır. Düzenli verilebilecek bir eğitimle uzun dönemli işsizlere, sürekli bir değişim içinde olan ve esneklik talep eden iş hayatında istihdam edilme şansı verilebilir (Kutal, 2004, 11).

2.3.2. İşverenlerin Rolü

İşverenlerin uzun süreli işsizleri istihdam etmeleri konusunda ön yargıları vardır. Uzun süre bir işte çalışmadıklarını düşündüklerinden dolayı köreldiklerini düşünmektedirler ve bu konuda çekinceleri vardır. Fakat işverenler uzun süreli işsizlerin bu durumunu fırsata da çevirmişlerdir. İşverenler uzun süreli işsizlerin bu

dezavantajlarını fırsata çevirerek bu uzun süreli işsiz bireyleri vasıfsız işlerde ve düşük ücretli maaşlarda çalıştırıp bu durumdan yararlanırlar (Can Gökyay, 2014, 176).

2.3.3. Demografik Faktörler

Hızlı nüfus artışı gelişmişlik düzeylerini gösteren faktörlerden biridir. Ülkelerin büyüme ve kalkınma düzeyleriyle nüfus artışı arasında ters bir ilişki söz konusudur. Buna göre gelişmiş ülkelerde nüfus artışı düşük ölçülerde seyrederken, Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde nüfus artış oranı yükseklerde seyreder.

Hızlı nüfus artışı işsizliğinde artmasına neden olur. Hızla artan nüfus artışı mevcut işsizlere iş bulma ihtimalini aza indirerek uzun süreli işsizliğin artışına neden olur. Emek arzına yeni eklenen yeni bireylere de iş bulma ümidini de azaltmış olur.

İşsizlik olgusu zaten nüfusun artmasıyla birlikte çift kat gelen insan baskısından etkilenmektedir. Doğum oranları arttıkça kadınların aktif işgücünden ayrı kalmaları ve bazılarının bu aktif işgücü sektörüne uzun süre girememeleri de uzun süreli işsizliği arttırıcı bir faktör olarak karşımıza çıkar. Kadınların bu süre içinde hem sosyal hem ekonomik olarak etkilenirler. Buda uzun süreli işsizliği derinden etkiler.

Demografik nedenlerden kaynaklanan sorunlar ele alınması en zor olan faktörlerdir. Doğası gereği dışsal olarak belirlendikleri için büyük ölçüde kontrollerin dışında kalır (Walsh, 1987, 73-75).

2.4.TÜRKİYE VE AB ÜLKELRİNDE UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİK

Türkiye'nin nüfusunun büyük bir çoğunluğunu genç nüfus oluşturmaktadır. Genç nüfusun bu kadar çok olması nedeniyle istihdam olanaklarının da gelişmesi bir zorunluluk haline gelmesi gerekiyor. Fakat Türkiye'de gerekli olan istihdam imkanları yaratılmamakta ve bununla birlikte genç nüfusun işsizlik sorunu da eklenince uzun süreli işsizliğin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Tarihsel süreçte kırdan kente ciddi göçlerin yaşanması ve bununla bağlantılı olarak da iş gücü piyasasında beklenenin aksine eğitimsiz teknik elemanlardan uzak bir iş gücünün varlığının oluşması, bireylerin uzun süreli işsizlikle mücadele etmelerine ve süreklilik arz eden bir yoksulluk yaşamalarına sebep olmuştur. Türkiye'de şuan bile istihdam edilmeyi bekleyen ve makro düzeyde yeterince istihdam olanakları olmaması nedeniyle uzun süreli işsizlikle mücadele eden binlerce insan bulunmaktadır. AB ülkelerinde kronik hale gelen işsizlik sorununun temel nedeni sanayileşme evresini tamamladıktan sonra, ekonomik bir yapısal değişim sürecini girmiş olmaları da işsizliği arttıran sebepler arasına girmiştir.

AB ülkelerinin genelde emek yoğun üretimden ileri teknoloji kullanan sektörlere geçişi hızlandırdıkları için çok fazla insan gücüne gereksinim duymazlar. Buda işsizliğin yükselmesine sebebiyet verir. Uzun dönemli işsizlik AB üye ülkelerin en büyük işsizlik sorunlarından biridir. Hatta işsizlerin yarısından fazlası bir yıl ve daha fazla süredir işsiz sayılmaktadır. Tabii bunlardan bir kısmı da belli süre sonra umudunu kaybederek cesareti kırılmış işsizler arasına girmektedir (Işığışık, 2011, 122-123).

Avrupa Komisyonu işsizliğe yol açan etkenleri beş ana grupta toplamıştır.

- Mesleki eğitime yeterince eğitim yapılmaması,
- Ekonomi gelişirken yeteri kadar istihdam alanları yaratılmaması,
- Ücret-dışı işçilik maliyetlerinin çok yüksek olması,
- İşgücü piyasalarına yönelik yapılan politikaların yetersiz olması,
- Uzun dönemli işsizliğin fazla olması,

Bu etkenler belirlendikten sonra AB ülkeleri bu sorunlar için çözüm arayışına girmişlerdir (Varçın, 2004, 8).

İkinci dünya savaşından sonra Keynesçi politikaların ekonomiye hakim olmasıyla birlikte devletçi politikalar ön plana çıkmıştır. 1960'lı yıllarda ise AB'de ve dünyada tam istihdam dönemi devreye girmiştir. Bu dönemde işçi haklarıyla ilgili birçok çalışma yapılmış ve birçok hak elde edinilmiştir (Ceylan Ataman, 2010, 89). 1970'li yıllara kadar işsizlik oranlarının düşük oranlarda seyretmesinin nedeni Avrupa'da uygulanan katı istihdamı koruma mevzuatıdır. Fakat 1970'lerden sonra artık ekonomide yaşanan ekonomik sıkıntılar ve şoklar işsizlik oranlarının giderek artmasına neden olmuştur (Yavuz, 2015, 102).

AB'de yeterince istihdam yaratılmaması iki nedenle açıklanabilir. Birincisi, AB'nin makroekonomik şoklar karşısında herhangi bir müdahale edememesidir. Son 25 yılda 1970'ler ve 1980'lerde yaşanan petrol şokları ve 1990'lı yılların başında meydana gelen döviz kuru kargaşasıyla artan işsizlik oranları bu nedeni desteklemektedir. İkinci sebep ise AB'nin işgücü piyasalarında sağlam bir düzenleme yapamamasıdır. Uyguladığı işgücü politikaları ve sosyal güvenlik sistemleri sayesinde işsizlerin uzun dönemli işsiz kategorisine geçmesini kolaylaştırmaktadır. AB bireyler işsiz kaldıklarında geçimlerini sağlayabilecek bir güvenlik sistemi sunmaktadırlar. Bu güvenlik sistemleri pasif bir yapıya sahip olduğu için bireyler uzun dönemli işsizlik çıkmazına girinceye kadar beklemekte ve bu durumları için hiçbir önlem almamaya başlarlar (Uyar, 2005, 95). İşsiz kaldıkları süre boyunca sonsuz verilen işsizlik

ödemeleri bu işsizliğin artmasına neden olan en büyük etkidir. İşsiz kalan kişi kendisine cazip gelmeyen işi beğenmemekte ve uzun sürede işsiz kaldığından elindeki yeteneğini de körelterek işverenlerin işe almalarını zorlaştırmaktadırlar. Bu sebeple bu süre zarfında iş arama heveslerinin kalmaması, umutsuzluk, işle ilgili bilgilerin kaybolması ve işverenlerin ayrımcılığında artması sonucu işsizlik süresinin uzamasına neden olur (Yıldırım, 2006, 47). Bu güvenlik sistemleri pasif bir yapıya sahip olduğu için bireyler uzun dönemli işsizlik çıkmazına girinceye kadar beklemekte ve bu durumları için hiçbir önlem almamaya başlarlar (Uyar, 2005, 95).

Uzun süreli işsizlik AB’de çok ciddi yapısal bir sorundur. AB 28 ülkelerinde işgücünün %3’ü bir yıldan daha uzun süre işsiz kalmıştır. Ekonomik krizden sonra uzun süreli işsizlik oranı erkekleri daha fazla etkilemiştir. Bunlardan yarısı da iki yıldan daha fazla işsiz sayılmaktadır (Özgüler, 2013, 693).

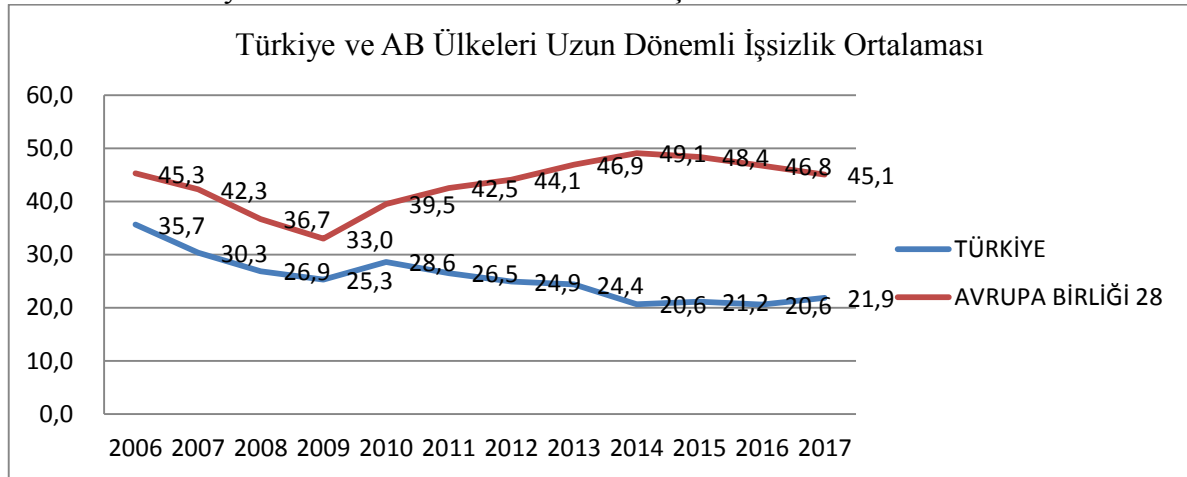
Almanya, Estonya, Yunanistan, İspanya, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Slovenya, Slovakya, Finlandiya ve İsveç düşük eğitim düzeyindeki kişilerin uzun dönemli işsizlik sorununu daha fazla yaşadıkları ülkelerdir (Long Term Unemployment, 2012, 12).

AB’de uzun dönemli işsizlik yüzde 60 dolaylarındadır. Birçok AB ülkelerinde uzun dönemli işsizlik Türkiye’ye kıyasla daha fazladır. Türkiye’de işsizlik sigortası gibi destekleyici düzenlemelerin sınırlı olması ve ortalama gelirin de az olması bu oranın neden bu kadar düşük olduğunu gösterir. İşsizlerin çoğu uzun süreli işsiz olmanın maliyetini yüklenemeyecek durumda olduğundan hemen iş aramaya yönelecektir (Uyar Bozdağlıoğlu, 2008, 53).

Tablo 2.1. Türkiye ve AB 28 Uzun Dönemli İşsizlik Oranı (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
TÜRKİYE	35,7	30,3	26,9	25,3	28,6	26,5	24,9	24,4	20,6	21,2	20,6	21,9
AVRUPA BİRLİĞİ 28	45,3	42,3	36,7	33,0	39,5	42,5	44,1	46,9	49,1	48,4	46,8	45,1

Kaynak: OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Grafik 2.1. Türkiye ve AB Ülkeleri Uzun Dönemli İşsizlik Ortalaması

Kaynak: OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Türkiye’de toplam uzun süreli işsizlik oranları, Grafik 2.1’de görüldüğü üzere 2006 yılından 2009 yılına kadar aşağı yönlü bir seyir izlemiştir. 2006 yılında %35,7 olan toplam uzun süreli işsizlik oranı, 2009 yılı itibariyle %25,3’e kadar düşmüştür. Ancak 2008 yılında patlak veren ve bir yılda tüm dünyayı etkileyen ekonomik kriz nedeniyle toplam uzun süreli işsizlik oranları Türkiye’de de yeniden yükselmiştir. 2010 yılında toplam uzun süreli işsizlik %28,6 olmuştur. Bununla birlikte kısa sürede krizi kontrol altında tutmak için alınan önlemler etkisini göstermiş ve 2010 yılından sonra uzun süreli işsizlik oranı düşüşe geçmiştir.

AB 28 ülkenin ortalamasına bakacak olursak, 2006 yılında toplam uzun süreli işsizlik 2009 yılına kadar Türkiye’de olduğu gibi aşağı yönlü bir seyir izlemiştir. AB 28 ülke ortalaması 2009 yılında toplam uzun süreli işsizlik %33,0 iken 2010 yılında krizinde etkisiyle %39,5 olmuştur. 2010 yılından sonra Türkiye’nin aksine AB 28 ülke ortalamasındaki ülkelerde toplam uzun dönemli işsizlik artış göstermiştir.

Türkiye toplam uzun süreli işsizlik göstergeleri bakımından diğer birçok ülkeye göre daha iyi durumdadır. 2017 yılında AB üyesi 28 ülkenin toplam uzun süreli işsizlik ortalaması %45,1, Türkiye’de ise bu oran 2017 yılında %21,9 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2.2. Türkiye Toplam Uzun Dönemli İşsizlik Oranı (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
TÜRKİYE	35.7	30.3	26.9	25.3	28.6	26.5	24.9	24.4	20.6	21.2	20.6	21.9

Kaynak OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Tablo 2.3. AB Ülkelerinde Toplam Uzun Dönemli İşsizlik Oranları (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AVUSTURYA	28.0	27.2	24.3	21.7	25.4	26.3	24.9	24.6	27.2	29.2	32.3	33.4
BELÇİKA	51.2	50.4	47.6	44.2	48.8	48.3	44.7	46.0	49.9	51.7	52.0	50.0
ÇEK CUMHURİYETİ	55.2	53.4	50.2	31.2	43.3	41.6	43.4	44.9	44.5	48.3	43.2	36.0
DANİMARKA	20.8	16.1	13.5	9.5	20.2	24.4	28.0	25.5	25.2	26.9	22.5	22.9
ESTONYA	48.6	49.8	31.2	27.3	45.3	57.3	54.7	44.5	45.3	38.3	31.6	33.5
FİNLANDİYA	24.8	23.0	18.2	16.6	23.6	22.6	21.7	21.2	23.1	25.1	26.6	24.9
FRANSA	41.8	39.9	37.4	35.1	40.1	41.2	40.3	40.5	42.7	42.8	44.4	44.0
ALMANYA	56.4	56.6	52.5	45.5	47.3	47.9	45.4	44.7	44.3	44.0	41.2	41.9
YUNANİSTAN	54.1	49.7	47.1	40.4	44.6	49.3	59.1	67.1	73.5	73.1	72.0	72.8
MACARİSTAN	46.3	47.5	47.3	42.4	50.3	48.8	46.6	49.8	48.9	46.7	47.3	41.3
İRLANDA	31.6	30.0	26.5	29.1	49.1	59.3	61.7	60.6	59.2	57.6	55.3	47.0
İTALYA	49.6	47.5	45.7	44.6	48.5	52.0	53.2	56.9	61.4	58.9	58.3	58.8
LETONYA	33.9	27.1	24.0	25.8	45.0	54.5	52.1	48.5	43.1	45.5	42.6	38.5
LİTVANYA	45.2	32.4	21.5	23.7	41.7	52.1	49.2	43.0	44.7	42.9	38.6	38.1
LÜKSEMBURG	29.5	28.7	32.4	23.1	29.3	28.8	30.3	30.4	27.4	28.4	39.5	42.6
HOLLANDA	43.0	39.4	34.4	24.8	27.6	33.2	33.5	35.6	39.9	43.6	42.7	40.7
POLONYA	50.4	45.9	29.0	25.2	25.5	31.6	34.8	36.5	36.2	39.3	35.0	31.0
PORTEKİZ	50.4	47.2	47.4	44.2	52.2	48.4	48.8	56.4	59.6	57.4	55.4	50.0
SLOVAK CUMHURİYETİ	73.1	70.8	66.0	50.9	59.3	64.0	63.7	66.6	66.8	62.3	56.6	58.8
SLOVENYA	49.3	45.7	42.2	30.1	43.3	44.2	47.9	51.0	54.5	52.3	54.5	48.4
İSPANYA	21.6	20.4	18.0	23.8	36.6	41.6	44.4	49.7	52.8	51.6	48.4	44.5
İSVEÇ	..	12.8	12.1	12.8	17.3	18.2	17.5	17.0	16.8	17.6	16.8	16.8
TÜRKİYE	35.7	30.3	26.9	25.3	28.6	26.5	24.9	24.4	20.6	21.2	20.6	21.9
BULGARİSTAN	55.7	58.9	51.7	43.3	46.1	55.7	55.2	57.3	60.4	61.2	59.6	55.7
HIRVATİSTAN	60.1	60.0	62.3	55.7	56.3	61.3	63.7	63.6	58.5	63.0	52.3	42.5
KIBRIS	19.3	18.6	13.6	10.4	20.4	20.8	30.1	38.3	47.7	45.3	45.1	41.4
MALTA	39.6	41.3	42.7	42.0	44.9	47.3	48.6	45.7	46.9	43.7	43.5	46.7
ROMANYA	57.8	50.0	41.3	31.6	34.6	41.0	44.2	45.2	41.1	43.9	50.3	41.6
AVRUPA BİRLİĞİ 28	45.3	42.3	36.7	33.0	39.5	42.5	44.1	46.9	49.1	48.4	46.8	45.1

Kaynak: OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Tablo 2.4. AB Ülkelerinde Toplam Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AVUSTURYA	59	55	42	48	52	51	52	57	67	74	87	83
BELÇİKA	196	177	158	168	197	167	165	192	211	218	201	176
ÇEK CUMHURİYETİ	205	148	115	110	167	147	157	166	144	129	91	56
DANİMARKA	24	18	14	17	44	54	61	51	48	49	42	39
ESTONYA	20	16	12	25	52	49	37	26	22	16	15	13
FİNLANDİYA	49	42	31	37	52	47	44	46	53	62	62	57
FRANSA	942	818	713	839	978	995	1054	1141	1207	1228	1238	1149
ALMANYA	2365	2015	1625	1450	1332	1141	1002	967	918	850	723	675
YUNANİSTAN	243	208	183	195	285	435	706	893	936	875	814	747
MACARİSTAN	147	148	154	177	236	227	220	220	168	144	111	79
İRLANDA	30	31	38	77	147	186	193	169	141	114	92	71
İTALYA	801	695	752	844	987	1059	1414	1729	1966	1763	1728	1682
LETONYA	53	37	42	50	93	91	81	58	46	44	39	32
LİTVANYA	79	42	38	50	113	119	97	74	71	57	44	38
LÜKSEMBURG	3	2	3	3	3	3	4	5	4	5	6	6
HOLLANDA	142	107	81	74	106	140	168	224	258	261	223	173
POLONYA	1,18	742	351	356	421	524	608	654	568	512	372	262
PORTEKİZ	212	207	197	227	307	333	407	482	432	371	317	231
SLOVAK CUMHURİYETİ	258	207	170	165	231	233	241	257	240	196	151	132
SLOVENYA	30	23	19	18	33	37	43	52	53	47	42	32
İSPANYA	398	376	467	988	1700	2084	2578	3006	2964	2609	2167	1742
İSVEÇ	..	36	35	50	68	66	64	63	61	59	55	52
TÜRKİYE	831	721	702	877	871	693	627	670	589	647	685	755
BULGARİSTAN	170	141	103	103	162	210	226	250	232	187	146	114
HIRVATİSTAN	119	115	103	99	125	158	189	202	191	195	121	84
KIBRIS	3	3	2	2	5	7	15	26	33	29	24	19
MALTA	4	4	4	5	5	5	6	5	5	5	4	3
ROMANYA	415	321	238	215	225	271	277	295	258	274	265	186
AVRUPA BİRLİĞİ 28	8514	7117	6113	6971	8924	9690	10987	12188	12007	10904	9614	8309

Kaynak: OECD.Stat, 2019, Unemployment by duration, , (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Tablo 2.5. Türkiye Toplam Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
TÜRKİYE	831	721	702	877	871	693	627	670	589	647	685	755

Kaynak: OECD.Stat, 2019, Unemployment by duration, , (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

AB toplam uzun süreli işsizlik sayılarına baktığımızda İspanya, Letonya, Almanya, Fransa gibi ülkeler en yüksek toplam uzun süreli işsiz sayısına sahiptir. En düşük sayıya sahip ülkeler ise Kıbrıs, Malta, Lüksemburg gibi ülkelerdir. Almanya'da 2006'da toplam uzun süreli işsiz sayısı 2,365 iken 2017'de 675 bine kadar düşmüştür. Fransa'da ise 2006 'da toplam uzun süreli işsiz sayısı 942 bin olmasına rağmen 2017'de

1,149'lara kadar artmıştır. Fransa ve İspanya 'da aynı şekilde toplam uzun süreli işsizlik sayıları son 5 yılda çok artış gösteren ülkelerdendir. Türkiye ise toplam uzun süreli işsizlik sayısı AB ortalamasının altında kalmıştır.

2.5.TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.5.1. Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsizler

Türkiye'de uzun süreli işsizliğin cinsiyete göre Türkiye'deki dağılımına bakacak olursak; kadın işsizlerin, erkek işsizlere göre bu konuda daha fazla sorun yaşadıkları söylenebilir.

Ataerkil ve göç aile yapısı gibi sosyokültürel faktörlerle, kayıt dışı sektörlerde çalışma ihtimalinin fazla olması, düşük ücret verilmesi, çocuk ve yaşlı bakım hizmetine erişememe ve uzun süren çalışma saatleri gibi faktörler kadınların işgücüne girmesini geciktirir. Kırdan yaşarken kadınlar tarımla uğraşırken, kente göç ettiklerinde iş bulamazlar. Bu da uzun süre iş bulamamalarına neden olur (Küçükbayrak, 2012, 33).

Dünya ekseninde olduğu gibi Türkiye'de de uzun dönemli işsizlik kadınlara nazaran erkekleri daha çok etkilemektedir. Kadınların ev içi emekleri işgücü kapsamı dışında tutulur.

AB'de kadınlar sosyal alanda en çok koruma yasalarına sahip kesimdir. Bu kesimler lehine çok fazla düzenlemeler olup, pozitif ayrımcılığında uygulandığı bir bölgedir (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013, 88).

Tablo 2.6 ve 2.7'de izlendiği üzere; AB genelinde kadınların uzun dönemli işsizlik oranları erkeklere oranla daha yüksektir. Söz konusu oranlar, uzun süreli erkek işsiz sayısının toplam erkek işsiz sayısına, uzun süreli kadın işsiz sayısına oranlamasıyla elde edilmiştir. Bu oranlar aşağıdaki tablodan görülebilmektedir.

Tablo 2.6. Türkiye Uzun Dönemli Toplam Erkek İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
000	542	464	450	562	517	390	346	350	311	334	347	355
%	32,4	27,0	24,0	22,6	24,7	22,5	21,2	20,4	17,2	17,7	17,3	17,5

Kaynak: OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

ve OECD.Stat, 2019, Unemployment by duration, , (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Tablo 2.7.Türkiye Uzun Dönemli Toplam Kadın İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
000	289	257	252	315	354	303	281	320	278	313	338	400
%	43,9	38,9	34,4	32,2	37,0	34,2	31,9	30,9	26,7	26,8	25,5	28,0

Kaynak: OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019] ve OECD.Stat, 2019, Unemployment by duration, , (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Türkiye’de uzun süreli işsizlikten kadınlar oransal olarak, erkekler ise sayı bakımından fazladır. 2006 yılından 2017 yılına kadar geçen süre zarfında kadın işsizler arasındaki uzun süreli işsiz oranı yaklaşık %44 civarından %28’e kadar azalmıştır. Erkeklerde ise bu oran aynı dönemde yaklaşık %32 civarından %17 civarına kadar gerilemiştir. 2008 yılında meydana gelen ekonomik krizden sonra uzun süreli işsiz sayıları 2010 yılında hem erkeklerde hem de kadınlarda artmıştır.

Tablo 2.8. AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (ERKEK) (000)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AVUSTURYA	33	27	23	27	31	29	29	32	38	45	53	48
BELÇİKA	95	86	80	89	107	89	94	108	125	128	113	99
ÇEK CUMHURİYETİ	91	64	52	51	84	72	72	76	68	61	43	25
DANİMARKA	11	8	7	10	28	31	33	24	25	25	21	21
ESTONYA	11	10	7	16	32	27	21	15	14	9	9	8
FİNLANDİYA	27	24	17	22	34	31	29	28	32	38	36	34
FRANSA	470	412	371	441	526	515	566	610	668	685	686	627
ALMANYA	1300	1087	884	805	771	653	574	554	544	508	437	417
YUNANİSTAN	77	64	60	69	111	190	336	442	462	420	375	335
MACARİSTAN	78	77	84	99	133	123	123	120	90	78	59	40
İRLANDA	21	22	29	59	111	137	142	118	98	80	64	44
İTALYA	368	318	347	408	507	552	734	941	1037	971	923	902
LETONYA	31	23	22	30	57	56	44	33	26	27	24	19
LİTVANYA	40	22	16	28	68	69	54	40	40	32	25	23
LÜKSEMBURG	1	1	2	1	2	2	2	2	2	3	3	3
HOLLANDA	75	54	43	38	57	73	86	121	136	140	113	85
POLONYA	589	380	163	171	223	263	306	333	296	278	208	148
PORTEKİZ	98	91	91	103	143	168	212	251	219	190	167	113
SLOVAK CUMHURİYETİ	133	104	82	82	124	133	133	143	135	99	78	74
SLOVENYA	13	10	9	9	19	20	22	27	27	22	21	17
İSPANYA	147	144	186	486	914	1103	1364	1569	1517	1290	1020	810
İSVEÇ	..	20	19	28	40	39	38	37	36	35	32	32
TÜRKİYE	542	464	450	562	517	390	346	350	311	334	347	355
BULGARİSTAN	86	68	52	53	92	125	137	146	138	109	84	65
HIRVATİSTAN	56	52	44	41	61	87	103	112	97	103	66	46
KIBRIS	1	2	1	1	3	4	9	15	18	16	14	11
MALTA	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	2	2
ROMANYA	260	199	158	136	147	166	169	177	160	173	170	127
AVRUPA BİRLİĞİ 28	4367	3635	3144	3685	4964	5314	5977	6620	6496	5895	5111	4399

Kaynak OECD.Stat, 2019, Unemployment by duration, , (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

AB 28 ülke ortalamasına göre 2006 yılından 2008 yılına kadar erkek ve kadınlarda uzun dönemli işsizlik sayıları düzenli olarak azalmıştır. Fakat 2009 yılında hem erkek hem de kadın işsiz sayıları artış göstermiştir. 2009 yılından 2013 yılına kadar hem erkek hem de kadın uzun süreli işsiz sayıları düzenli şekilde artmıştır. En düşük ve yüksek uzun süreli işsiz sayılarına sahip ülkeler kadın ve erkeklerde aynı ülkelerdir. Uzun süreli işsiz sayıları en düşük olan ülkeler; Lüksemburg, Malta ve Kıbrıs'tır. En yüksek uzun süreli işsiz sayılarına sahip ülkeler ise Almanya, İspanya ve İtalya'dır. Türkiye ise AB ortalamasının altında dalgalı bir seyir izlemektedir.

Tablo 2.9. AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsizlik Oranı (Erkek) (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AVUSTURYA	30.1	26.9	26.0	22.0	27.9	27.8	26.0	25.9	28.2	31.8	34.3	33.7
BELÇİKA	49.8	49.3	47.0	43.5	49.6	47.1	46.0	46.5	51.9	52.5	52.7	52.2
ÇEK CUMHURİYETİ	53.9	51.7	50.4	29.0	43.3	41.7	41.7	43.3	45.0	48.8	42.8	36.2
DANİMARKA	20.8	15.6	14.2	9.3	21.9	26.2	28.5	23.5	25.9	27.6	23.2	24.0
ESTONYA	51.2	53.3	35.5	26.6	48.3	60.5	55.5	46.6	50.2	40.8	32.8	36.0
FİNLANDİYA	28.0	26.5	20.1	18.2	27.0	26.6	25.3	23.6	25.1	28.5	29.0	27.9
FRANSA	42.4	40.2	38.8	35.3	41.8	42.0	41.1	41.0	44.1	43.8	46.4	45.7
ALMANYA	56.2	56.7	53.2	44.4	48.0	49.3	46.8	45.4	46.2	45.7	43.1	43.8
YUNANİSTAN	46.2	41.5	40.0	33.8	38.3	44.7	56.4	66.0	72.8	72.7	71.2	70.8
MACARİSTAN	47.2	47.2	48.5	42.5	50.7	48.7	46.9	50.2	49.8	48.1	46.5	41.8
İRLANDA	38.3	35.4	30.0	32.0	53.9	65.2	68.2	67.2	65.2	63.4	61.5	51.5
İTALYA	47.9	45.6	43.8	42.2	47.2	51.5	51.8	56.9	60.3	59.0	58.1	59.7
LETONYA	37.3	30.1	23.1	26.0	48.0	59.0	53.5	52.2	45.0	48.6	46.1	41.6
LİTVANYA	44.4	34.9	17.6	21.6	42.6	52.4	48.9	42.2	44.3	43.5	37.8	37.9
LÜKSEMBURG	34.4	35.4	29.4	19.9	32.2	33.1	28.8	30.5	26.7	31.0	42.7	48.6
HOLLANDA	45.6	41.8	36.8	23.7	27.7	34.6	34.0	36.0	40.5	46.1	43.5	40.4
POLONYA	49.0	45.8	27.3	23.3	25.3	30.7	34.0	35.9	36.3	39.7	35.8	31.9
PORTEKİZ	51.4	47.6	48.5	40.8	51.8	48.0	48.9	57.6	60.7	58.7	57.4	50.6
SLOVAK CUMHURİYETİ	73.9	72.3	65.6	47.8	58.3	65.1	65.1	67.9	69.8	63.9	59.1	62.1
SLOVENYA	49.7	45.3	41.4	28.3	45.0	45.1	48.8	51.9	55.0	50.7	55.2	53.8
İSPANYA	18.4	17.4	14.1	21.1	36.0	40.8	43.5	48.9	52.0	50.4	46.1	42.5
İSVEÇ	..	14.2	13.3	13.1	18.9	20.4	19.3	18.7	17.9	19.3	17.8	18.8
TÜRKİYE	32.4	27.0	24.0	22.6	24.7	22.5	21.2	20.4	17.2	17.7	17.3	17.5
BULGARİSTAN	55.0	56.7	50.0	40.7	46.0	57.0	56.7	58.3	62.4	62.4	59.7	57.1
HIRVATİSTAN	59.0	56.5	59.5	49.7	53.4	61.3	63.6	63.8	58.3	64.4	55.3	45.6
KIBRIS	17.0	23.0	16.1	10.4	20.9	21.4	31.4	39.1	48.6	49.0	51.4	46.7
MALTA	46.9	48.2	47.7	47.8	49.9	55.5	57.7	51.0	52.2	54.6	49.4	50.3
ROMANYA	57.6	49.9	42.9	32.2	36.7	41.8	44.2	44.1	41.8	43.8	50.3	43.7
AVRUPA BİRLİĞİ 28	45.4	42.5	36.4	31.7	40.1	43.2	44.4	47.3	49.6	48.8	47.0	45.5

Kaynak OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Tablo 2.10. AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (Kadın) (000)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AVUSTURYA	27	28	19	21	20	22	23	25	29	28	35	35
BELÇİKA	101	91	78	79	90	79	71	84	86	90	88	76
ÇEK CUMHURİYETİ	114	84	64	59	84	75	85	90	76	68	48	31
DANİMARKA	13	10	7	7	16	23	29	28	23	23	21	18
ESTONYA	9	6	5	10	20	21	16	11	9	7	6	5
FİNLANDİYA	22	18	14	14	19	16	15	17	21	24	26	23
FRANSA	472	406	342	398	452	480	489	531	539	544	552	523
ALMANYA	1065	928	741	644	561	487	428	413	375	342	286	259
YUNANİSTAN	166	144	122	127	174	245	370	451	474	454	439	413
MACARİSTAN	70	71	70	79	103	105	97	100	77	66	52	39
İRLANDA	8	9	9	18	36	48	51	51	44	35	28	27
İTALYA	433	377	405	436	480	507	680	788	928	792	805	780
LETONYA	22	14	20	20	36	34	37	25	20	18	15	13
LİTVANYA	39	19	22	22	45	50	43	34	31	25	19	15
LÜKSEMBURG	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	3	2
HOLLANDA	67	52	38	36	49	68	82	103	122	121	110	88
POLONYA	593	362	188	185	199	261	302	322	272	234	164	114
PORTEKİZ	114	116	106	125	164	164	195	231	213	181	150	118
SLOVAK CUMHURİYETİ	126	103	88	84	107	101	108	114	104	96	72	58
SLOVENYA	17	13	10	9	14	17	21	25	27	25	21	15
İSPANYA	251	233	281	503	786	982	1214	1437	1448	1319	1147	932
İSVEÇ	..	16	16	22	28	27	26	26	26	24	23	20
TÜRKİYE	289	257	252	315	354	303	281	320	278	313	338	400
BULGARİSTAN	84	73	51	50	71	85	90	104	94	78	62	49
HIRVATİSTAN	64	62	58	58	64	71	86	90	93	92	55	38
KIBRIS	2	1	1	1	3	3	6	12	15	13	11	8
MALTA	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1
ROMANYA	155	122	79	79	78	104	109	118	98	101	95	60
AVRUPA BİRLİĞİ 28	4146	3483	2969	3286	3960	4376	5010	5568	5512	5009	4503	3910

Kaynak OECD.Stat, 2019, Unemployment by duration, , (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Tablo 2.11. AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Uzun Dönemli İşsizlik (Kadın) (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AVUSTURYA	25.7	27.6	22.6	21.3	22.4	24.5	23.7	23.1	25.9	25.9	29.7	33.1
BELÇİKA	52.6	51.4	48.1	45.0	47.8	49.8	43.1	45.4	47.4	50.7	51.2	47.5
ÇEK CUMHURİYETİ	56.3	54.7	50.1	33.4	43.3	41.5	45.0	46.4	44.2	47.9	43.7	35.8
DANİMARKA	20.8	16.6	12.8	9.8	17.8	22.3	27.5	27.5	24.4	26.2	21.8	21.7
ESTONYA	45.8	44.4	26.1	28.6	41.1	53.7	53.6	42.1	39.4	35.7	30.1	30.3
FİNLANDİYA	21.8	19.5	16.2	14.7	19.3	17.6	17.1	18.1	20.6	21.0	23.8	21.4
FRANSA	41.3	39.7	35.9	34.9	38.2	40.3	39.5	39.9	41.0	41.6	42.2	42.2
ALMANYA	56.6	56.5	51.7	46.9	46.3	46.1	43.6	43.8	41.9	41.6	38.5	39.2
YUNANİSTAN	58.8	54.4	51.6	45.1	49.8	53.7	61.7	68.2	74.2	73.5	72.7	74.5
MACARİSTAN	45.3	47.9	46.0	42.4	49.7	48.9	46.1	49.4	47.9	45.1	48.3	40.8
İRLANDA	21.6	21.7	19.5	22.2	38.6	47.3	48.8	49.3	49.1	47.5	45.0	41.3
İTALYA	51.1	49.2	47.5	47.1	49.8	52.5	54.7	57.0	62.7	58.8	58.6	57.8
LETONYA	30.0	23.4	25.1	25.6	41.0	48.5	50.4	44.5	40.8	41.5	38.0	34.6
LİTVANYA	46.0	29.9	25.8	27.0	40.3	51.7	49.6	43.9	45.2	42.1	39.7	38.4
LÜKSEMBURG	26.0	22.3	35.2	26.1	26.5	25.4	31.8	30.4	28.2	25.9	36.2	36.2
HOLLANDA	40.4	37.1	32.0	26.1	27.4	31.8	33.1	35.2	39.3	41.0	42.0	40.9
POLONYA	52.0	46.0	30.8	27.3	25.8	32.5	35.6	37.2	36.2	38.8	34.0	30.0
PORTEKİZ	49.6	46.9	46.5	47.5	52.7	48.7	48.6	55.0	58.5	56.0	53.4	49.4
SLOVAK CUMHURİYETİ	72.3	69.4	66.4	54.4	60.5	62.6	62.2	65.0	63.2	60.7	54.2	55.1
SLOVENYA	48.9	46.1	43.0	32.1	41.2	43.1	47.0	50.0	54.0	53.8	53.8	43.6
İSPANYA	24.2	22.8	22.0	27.1	37.3	42.6	45.3	50.5	53.7	52.8	50.6	46.4
İSVEÇ	..	11.3	10.9	12.4	15.4	15.8	15.4	15.0	15.5	15.5	15.6	14.4
TÜRKİYE	43.9	38.9	34.4	32.2	37.0	34.2	31.9	30.9	26.7	26.8	25.5	28.0
BULGARİSTAN	56.4	61.1	53.4	46.4	46.3	54.0	53.0	55.9	57.5	59.6	59.5	53.9
HRİVATİSTAN	61.1	63.5	64.7	60.9	59.3	61.4	63.7	63.2	58.8	61.5	49.1	39.2
KIBRIS	21.3	14.6	11.3	10.4	19.7	20.0	28.4	37.2	46.7	41.5	39.0	35.9
MALTA	27.7	31.1	34.6	32.5	36.1	34.6	36.3	36.6	37.2	25.3	35.5	40.8
ROMANYA	58.1	50.2	38.4	30.6	31.1	39.8	44.1	46.8	40.0	44.0	50.3	37.8
AVRUPA BİRLİĞİ 28	45.1	42.0	36.9	34.6	38.8	41.7	43.7	46.5	48.5	47.8	46.5	44.6

Kaynak: OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Uzun süreli AB 28 ortalama ülkelerinde erkekler ve kadınların uzun dönemli işsizlik oranlarına baktığımızda işsizlik sorunundan hemen hemen aynı oranda etkilendikleri gözlenmektedir. Uzun dönemli kadın ve erkek işsizlik oranlarına baktığımızda erkek oranlarının 2006-2017 arası yıllarda erkek uzun süreli işsizlik oranlarının kadın işsizlik oranlarından fazla olduğu görülür. Fakat sadece 2008 ve 2009 yıllarında kadın uzun süreli işsiz oranı erkek oranından fazladır. Buda gösteriyor ki 2008 finansal krizden kadınlar erkeklere nazaran daha fazla etkilenmiştir. Türkiye'ye baktığımızda ise 2006-2017 yılları arasında uzun süreli kadın işsiz oranları uzun süreli

erkek işsiz oranlarından AB'nin tersine daha fazladır. İşsizlik de en fazla etkilenen aslında kadınlardır. Fakat kriz dönemlerinde en çok iş kaybı yaşayan erkeklerdir (Long Term Unemployment, 2012).

2.5.2. Yaş Gruplarına Göre Uzun Dönemli İşsizler

Türkiye nüfusu bakımından genç nüfuslu bir yapıya sahip olduğundan uzun dönemli işsizlikten en çok etkilenen yaş grubu gençlerdir. Uzun dönemli işsizlik oranlarının gençlerde yüksek çıkmasının nedeni aslında eğitim sürecinin uzun sürmesi ve iş hayatına çok geç başlamaları da etki eden sebeplerdendir.

Tablo 2.12'de dört farklı yaş grubuna göre uzun süreli işsizlik oranları gösterilmektedir.

Tablo 2.12. Türkiye Yaş Aralığına Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayıları (000) ve Oranı (%)

YILLAR	15-19		20-24		25-54		55+	
	BİN	%	BİN	%	BİN	%	BİN	%
2006	77	27.0	193	35.4	533	37.0	28	46.7
2007	76	23.3	156	28.5	464	32.2	25	41.0
2008	75	22.7	137	24.2	459	28.1	31	40.3
2009	78	19.5	172	23.8	581	26.0	46	43.0
2010	59	18.8	161	24.9	607	30.7	44	41.1
2011	36	13.9	126	22.0	491	29.1	40	40.4
2012	38	16.2	114	21.0	438	26.6	37	38.1
2013	40	14.9	123	20.9	461	26.0	46	40.0
2014	29	10.4	94	16.3	416	22.5	50	34.7
2015	29	9.9	98	15.7	451	22.9	69	40.6
2016	26	9.1	115	16.5	482	22.2	62	36.0
2017	30	9.8	127	16.6	532	24.2	66	35.1

Kaynak OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019] ve OECD.Stat, 2019, Unemployment by duration, , (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

Tablo 2.12 incelendiğinde uzun süreli işsizlik oranları içerisinde yer alan genç işsizlerdeki oranın düşmeye başlaması zorunlu eğitim süresinin uzaması, üniversite olanaklarının artmasıyla mezun olan öğrencilerin eğitimlerine devam etmesi ve böylece gençlerin daha ileriki yıllarda işgücü piyasalarına katılması ile açıklamak mümkündür. Buna ek olarak incelenen dönem açısından uzun süreli işsizlikteki azalmayı 2008 finansal krizin etkisinin ortadan kaybolmasıyla açıklanabilir. 25-54 yaş grubundaki uzun süreli işsizlik sayısının 2006-2017 dönemini kapsayan on bir yıl boyunca dalgalanmalar gözlemlenmesi fakat kayda değer bir sayıca düşüş yaşanmaması, uzun

sürelili işsizlik sorunun yapısal işsizlik sorununa dönüşebilme ihtimalini ortaya koymaktadır.

Tablo 2.13 AB Ülkelerinde Yaş Aralığına Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayıları (000) ve Oranı (%)

YILLAR	15-19		20-24		25-54		55+	
	BİN	%	BİN	%	BİN	%	BİN	%
2006	290	20.3	1026	33.3	6189	48.8	1009	62.4
2007	250	17.9	816	30.0	5093	45.5	959	62.4
2008	220	15.7	715	26.2	4346	39.3	833	55.7
2009	281	17.7	889	25.4	4906	34.6	895	47.9
2010	318	20.3	1134	31.5	6356	41.5	1116	53.4
2011	322	20.8	1228	33.4	6904	44.9	1237	56.7
2012	351	22.1	1414	36.1	7789	46.0	1433	58.1
2013	333	22.0	1519	37.9	8705	49.1	1631	59.9
2014	308	22.3	1453	39.7	8551	51.1	1696	62.4
2015	251	19.9	1211	36.9	7770	50.6	1673	63.1
2016	47	16.3	192	27.0	6791	48.9	1613	63.0
2017	37	14.5	166	26.2	5823	47.1	1455	60.9

Kaynak OECD.Data, 2019. Incidence of Unemployment by Duration, (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019] ve OECD.Stat, 2019, Unemployment by duration, , (<https://stats.oecd.org/>) [Erişim Tarihi 17.05.2019]

AB 28 ülkenin yaş aralığına göre uzun dönemli işsizliğe baktığımız da AB ortalaması en yüksek orana sahip olan yaş aralığı 55 yaş üstüdür. Uzun süreli işsizlikte AB ülkelerinde yaşlı kesim çok etkilenmektedir.

Günümüzde ve bütün dünyada olduğu gibi AB’de de işsizlik olgusunun en önemli sorunlarından biri de genç işsizlerdir. Genç kesimin yaşlılara oranla işsiz sayılarının yüksek olması makul sebeplerden biridir. İş piyasalarına girmeleri, mesleki tecrübeleri, piyasa bilgileri, esnek hayat tarzları onları uzun süreli iş yapmaları için önemli dezavantajları vardır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013, 89-90).

AB ülkelerinde Türkiye’de olduğu gibi uzun süreli işsizlikten genç kesim en çok etkilenen grup olmuştur. AB’de ikinci sırayı yaşlı kesim alır. Bu sonuç Türkiye de genç, AB ülkelerinin de yaşlanma sürecine girmiş bir işgücü kesimin olduğunu kanıtlar. Bu da genç kesimin yaşlı kesime göre yeni yönetim ve üretim süreçlerine daha rahat uyum sağladıkları ve 55 yaş ve üstü gruba göre daha şanslı olduklarını kanıtlar. Yaşlı kesim işsiz kaldığında tekrar bir iş bulması genç kesime göre daha zordur. Halbuki genç kesim bir kere işgücü piyasasına girdiği zaman tecrübe edinir, iş bulması da kolaylaşır (Alabaş, 2007, 37).

2.5.3. Eğitim Durumlarına Göre Uzun Dönemli İşsizler

Tablo 2.14. Türkiye’de Eğitim Durumlarına Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000)

YILLAR	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Ancak Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokulu	Genel Lise	Lise Dengi Mesleki Okul	Yüksek Öğretim
2006	14	23	262	28	103	166	113	112
2007	12	19	213	41	67	151	98	111
2008	12	28	189	47	73	137	96	112
2009	18	31	254	76	86	154	111	142
2010	15	33	234	82	77	152	113	160
2011	12	27	174	58	59	110	83	165
2012	9	21	129	62	57	93	78	170
2013	10	24	150	77	51	96	79	176
2014	11	20	137	59	44	87	61	165
2015	9	20	151	67	56	86	64	183
2016	13	16	144	65	51	93	69	226
2017	14	20	150	57	66	100	79	265
2018	15	26	162	50	73	103	80	280

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2019, İşgücü İstatistikleri, (<https://biruni.tuik.gov.tr/istgucuapp/istgucu.zul>) [Erişim Tarihi 16.05.2019]

Türkiye’de en fazla uzun süreli işsiz sayısı ilköğretim mezunlarında ve yükseköğretim mezunlarında vardır. İlköğretim mezunları, okuma yazma bilmeyen ve okum yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerde uzun süreli işsiz sayıları en azdır. 2008 yılında ilköğretim mezunu olup 189 bin kişi uzun süreli işsiz sayısı görülürken 2009 yılında 254 bin kişiye yükselmiştir. Aynı şekilde yükseköğretim mezunu olup 2008 yılında 112 bin uzun süreli işsiz sayısına sahip olan işsizler 2009 yılında 142 bine ulaşmıştır. Genel lise mezunlarının lise dengi mezunlara göre uzun süreli işsiz sayıları daha fazladır. Bu durum da nitelik sahibi kişilerin işgücü piyasasında daha çabuk iş bulduklarını göstermektedir. Uzun süreli işsiz sayısı bakımından yükseköğretim mezunu kişiler oldukça fazladır. Yükseköğretim mezunları okul bittikten sonra düşük ücrete ve çalışma şartlarına razı olmayıp iş bulunma konusunda çok fazla seçici olmaları işsizlik sürelerini uzatmaktadır.

AB’ye üye ülkelerde uzun süreli işsizlerin işsizlik süresi ve eğitim seviyeleri ters orantılıdır. Eğitim seviyesi arttıkça işsizlik süresi de azalmakta, eğitim seviyesi azaldıkça işsizlik süresi de artmaktadır. Yani düşük eğitim görmüş kişiler ve daha az vasıf ve nitelik sahibi olmayan kişiler uzun süreli işsizlikten daha fazla etkilenmektedirler. Bu sebeple AB’de eğitim ve mesleki özelliklere sahip istihdam politikalarının üzerinde daha fazla durulmaktadır (Alabaş, 2007, 31).

2.5.4. İşsiz Kalma Nedenine Göre Uzun Dönemli İşsizler

Tablo2.15. İşsiz Kalma Nedenine Göre Uzun Dönemli İşsizlerin Sayısı (000)

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
İşini Kaybedenler	Geçici Bir İşte Çalışıyordu, İş Bitti	130	116	111	141	149	121	115	124	116	145	175	193	222
	İşten Çıkarıldı	109	85	88	176	145	92	66	64	51	57	53	62	68
	İşyerini Kapattı/İflas Etti	72	77	74	103	101	69	48	49	50	42	49	50	51
İşinden Ayrıldı	Kendi İsteğiyle	102	108	106	134	147	117	126	120	113	124	125	119	111
	Ücretsiz Aile İşçisi Olarak Çalışıyordu	9	6	4	7	5	3	3	4	1	1	1	1	1
	Emekli Oldu	39	30	36	45	48	44	39	48	44	54	37	42	43
	Diğer	116	79	96	111	126	120	113	136	106	110	145	170	172
İlk Kez İş Arayan	Askerden Yeni Geldi	33	26	21	16	11	7	7	7	6	4	2	3	2
	Öğrenime Devam Ediyordu	21	20	22	84	76	66	64	64	64	67	57	72	65

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2019, İşgücü İstatistikleri, (<https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>) [Erişim Tarihi 16.05.2019]

Türkiye’de işsiz kalma nedenlerini üç grupta toplarsak bunlar, işini kaybedenler, işinden ayrılanlar ve ilk kez iş arayanlar olarak sayabiliriz. Tablo 2.15’e baktığımızda 2008 yılındaki uzun süreli işsiz sayıları 2009 yılında tüm kategorilerde artmıştır. İşini kaybedenler ana başlığı altında geçici bir işte çalışıp da işi bitenlerin sayısı uzun süreli işsiz sayısının en fazla ve en dalgalı olan kategorisidir. İşten çıkarılanların mesleki eğitim ile yeniden işgücü piyasasına kazandırmaları gerekir. Yoksa iş bulma ümitlerini kaybedip iç aramaktan vazgeçerler. Ülkede oluşan belirsizlik ve dalgalanmalar sonucunda işyerini kapatan uzun süreli işsiz sayıları dalgalı bir hal alır.

İşten ayrılanlar başlıklarına bakarsak, işten kendi isteğiyle ayrılan uzun süreli işsiz sayısı çok fazladır. Ücretsiz aile işçisi olarak çalışan uzun süreli işsiz kesimi ise tarım sektörünün uzun süreli işsiz sayılarını saklamasından dolayı uzun süreli işsiz sayıları düşüktür.

İlk kez iş arayanların alt başlıklarına bakarsak, öğrenime devam eden uzun süreli işsiz sayıları da dalgalı bir hal almıştır.

2.5.5. Aradıkları İşin Türüne Göre Uzun Dönemli İşsizler

Tablo2.16. Türkiye’de Aradıkları İşin Türüne Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000)

YILLAR	Tam Zamanlı	Yarı Zamanlı	Tam Zamanlı ya da Yarı Zamanlı Farketmez	Kendi İşini Kurmak İstiyor
2006	684	6	110	23
2007	586	5	97	21
2008	591	5	82	18
2009	753	7	77	34
2010	769	6	57	32
2011	603	6	45	31
2012	537	7	57	19
2013	571	10	64	22
2014	502	6	22	22
2015	565	5	12	28
2016	601	10	10	26
2017	664	11	7	26
2018	708	6	16	24

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2019, İşgücü İstatistikleri, (<https://biruni.tuik.gov.tr/istgucuapp/istgucu.zul>) [Erişim Tarihi 16.05.2019]

Yarı zamanlı çalışmak isteyen uzun süreli işsiz sayıları çok azdır. Ülkemizde esnek çalışma modeli çok iyi gelişmediği için kimse tercih etmemektedir. Kendi işini kurmak isteyen uzun süreli işsiz sayıları da dalgalı bir seyir hindedir. Ülkemizde kendi işini kurmak isteyenlere teşvikler arttırılırsa bu oranlar daha da düşecektir. AB’de esnek çalışma koşulları daha fazla geliştiği için uzun süreli işsiz sayıları daha azdır.

2.5.6. İş Arama Süresine Göre Uzun Dönemli İşsizlik

Türkiye’de işsizliğin başka bir özelliği de uzun süreli işsizliğin yıllara göre değişimidir. Bu nedenle işsiz kalınan sürenin araştırılması gerekir. İşsizlikle ilgili genel ayırım kısa ve uzun süreli işsizlik şeklindedir. Uzun süreli işsizliğin tanımlaması yapılırken birçok farklı görüş ve metot bulunmaktadır. Ama en güvenilir başvurulacak yer Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)’nın yaptığı çalışmadır. ILO uzun süreli işsizliği, bir yıl ve daha uzun süredir işsiz kalanlar olarak tanımlamıştır. Uzun süreli işsizlikte süre uzadıkça mücadele etmekte zorlaşır. Toplam işsiz içerisinde olan uzun süreli işsizliğin de artması, işsizi kalınan sürenin uzaması ve bireylerin iş gücü özelliklerinin gerilemesine sebep olmakta ve iş bulmalarını zorlaştırmaktadır (Menteşe, 2017, 80).

İş arama sürelerinin tahlil edilebilmesi için işsizliğin boyutlarını belirlemek gerekir. İşsiz kalınan sürenin normalden uzun sürmesi işsizlik sorununun yapısal bir sorun haline dönüşmesine sebep olmakta ve problemin çözülmesi de zorlaşmaktadır. Bu

nedenle işsizliğin kronik bir hal almasını engellemek için bir an önce işsizliğin çözümlenmesi gerekmektedir.

Yapısal işsizliğin başlıca göstergelerinden biri olan uzun süreli işsizlik bireysel anlamda psikolojik çöküntünün en yoğun yaşandığı alanlardan biridir. İş bulma umudunun giderek azalmasına sebep olan uzun süreli işsizlik toplumsal bakımdan da ciddi bir sorundur. İşsizlik süresi uzadıkça işveren açısından negatif bir durum ortaya çıkarak iş bulma ihtimalini yok eder (Aydın, 2009, 229).

İşsizlik süresinin bir yılı aşmasından sonra yani uzun süreli işsizlik haine dönüşmesiyle işsizlerin morallerinin bozulduğu, iş arama konusunda ümitsizliğe kapıldıkları, tembelliğe alıştıkları, işe başlama yetkinlikleri açısından niteliklerini kaybettikleri, yeni bir işe uyum sağlamada zorluklar yaşadıkları ve sosyal dışlanma hissine kapıldıkları yönünde tespitler ortaya koyan birçok araştırma bulunmaktadır. Durum böyle olunca işsizleri iş hayatına yeniden uyumlu duruma getirebilmek için hem daha fazla zaman gerekirken, hem de çok yüksek maliyetlere katlanılır.

Bir ülkede uzun süreli işsizlik oranının artış veya azalış durumu, işsizlikle mücadele ve istihdam politikalarının etkin çalışıp çalışmadığı hakkında fikir verir (Bekiroğlu, 2010, 160).

İşsizliğin süresi, işsizlik problemiyle mücadeleyi etkileyen en önemli faktörlerden biridir. İşsizlik süresinin uzaması, bir başka deyişle işsizliğin süreklilik kazanması, işsizlikle yapılan mücadeleyi zora sokmaktadır. Bu nedenle işsizlik sorunun en önemli sebeplerinden biri de işsizlik süresinin uzun olması yani uzun süreli işsizliktir (Aydın, 2009, 229).

Tablo 2.17. Türkiye’de İş Arama Sürelerine Göre Uzun Dönemli Erkek İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

YILLAR	1-2 YIL		2-3 YIL		3 VE DAHA FAZLASI		TOPLAM	
	UDİ SAYISI I (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)
2006	273	11.73	135	5.80	134	5.76	542	23.28
2007	258	10.86	109	4.59	97	4.08	464	19.53
2008	262	10.03	107	4.10	80	3.06	449	17.20
2009	348	10.03	127	3.66	87	2.51	562	16.19
2010	313	10.28	124	4.07	81	2.66	518	17.01
2011	236	9.02	98	3.75	55	2.10	389	14.88
2012	217	8.62	86	3.42	44	1.75	347	13.78
2013	236	8.59	72	2.62	43	1.57	351	12.78
2014	206	7.22	68	2.38	36	1.26	310	10.87
2015	236	7.72	69	2.26	28	0.92	333	10.89
2016	246	7.39	62	1.86	39	1.17	347	10.42
2017	247	7.15	69	2.00	39	1.13	355	10.28

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2019, İşgücü İstatistikleri, (<https://biruni.tuik.gov.tr/istgucuapp/istgucu.zul>) [Erişim Tarihi 16.05.2019]

Tablo 2.18. Türkiye’de İş Arama Sürelerine Göre Uzun Dönemli Kadın İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

YILLAR	1-2 YIL		2-3 YIL		3 VE DAHA FAZLASI		TOPLAM	
	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)
2006	147	6.31	83	3.57	60	2.58	290	12.46
2007	149	6.27	64	2.69	42	1.77	255	10.73
2008	151	5.78	61	2.34	39	1.49	251	9.61
2009	194	5.59	73	2.10	48	1.38	315	9.08
2010	223	7.32	86	2.82	44	1.44	353	11.59
2011	195	7.46	71	2.72	37	1.41	303	11.59
2012	189	7.51	62	2.46	28	1.11	279	11.08
2013	221	8.05	66	2.40	33	1.20	320	11.65
2014	202	7.08	58	2.03	19	0.67	279	9.78
2015	226	7.39	63	2.06	23	0.75	312	10.21
2016	246	7.39	62	1.86	31	0.93	339	10.18
2017	287	8.31	81	2.35	33	0.96	401	11.61

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2019, İşgücü İstatistikleri, (<https://biruni.tuik.gov.tr/istgucuapp/istgucu.zul>) [Erişim Tarihi 16.05.2019]

Ülkemizde uzun süreli işsizliği incelediğimizde erkeklerin daha çok etkilendiğini görebiliriz. Sayısal olarak da baktığımızda uzun süreli işsizlik oranı erkeklerde daha fazladır. O zaman ülkemizde her 10 işsizden yaklaşık olarak 4 kişisi uzun süreli işsiz, her 3 uzun süreli işsizinde 2’si erkek, 1’si de kadındır. Erkek işsizler

çinde erkek uzun süreli işsizlerin oranı kadın işsizler içinde kadın uzun süreli işsizler içerisindeki oranına göre daha fazladır. Her dört erkek işsiz yaklaşık 2 tanesi erkek uzun süreli işsiz, her 3 kadın işsiz içerisinde de bir tanesi kadın uzun süreli işsizdir. Uzun süreli erkek işsizlik oranının uzun süreli kadın işsizlerden daha yüksek seyretmesi tarımsal kesimin kadın uzun süreli işsizliği saklamasından da kaynaklanır (Alabaş, 2007, 35-36).

TÜİK veritabanının da bulunan iş arama süresine göre işsizler kategorisindeki 1 yıl ve daha fazla 2 yıldan az, 2 yıl ve daha fazla ve 3 yıldan az ve 3 yıl daha fazla iş arayanlar toplanarak uzun dönemli işsizlik miktarına, bu toplam rakamın, toplam işsizlere bölünmesi yoluyla da uzun dönemli işsizlik oranına ulaşılmıştır.

Tablo2.19. Türkiye’de İş Arama Süresine Göre Uzun Dönemli İşsiz Sayısı (000) ve Oranı (%)

YILLAR	1-2 YIL		2-3 YIL		3 YIL VE DAHA FAZLASI		TOPLAM		TOPLAM İŞSİZLİK	
	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	UDİ SAYISI (BİN)	UDİ ORANI (%)	İŞSİZ SAYISI	İŞSİZLİK ORANI
2006	420	18.04	218	9.36	194	8.33	832	35.74	2328	9
2007	408	17.17	173	7.28	139	5.85	720	30.30	2376	9.2
2008	413	15.82	168	6.43	118	4.52	699	26.77	2611	10
2009	542	15.62	200	5.76	135	3.89	877	25.27	3471	13
2010	536	17.60	210	6.89	125	4.10	871	28.59	3046	11.1
2011	431	16.48	169	6.46	92	3.52	692	26.46	2615	9.1
2012	406	16.12	148	5.88	72	2.86	626	24.86	2518	8.4
2013	457	16.64	139	5.06	76	2.77	672	24.46	2747	9
2014	408	14.30	126	4.42	55	1.93	589	20.64	2853	9.9
2015	462	15.11	131	4.29	52	1.70	645	21.10	3057	10.3
2016	492	14.77	124	3.72	70	2.10	686	20.60	3330	10.9
2017	534	15.46	150	4.34	72	2.08	756	21.89	3454	10.9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2019, İşgücü İstatistikleri, (<https://biruni.tuik.gov.tr/istgucuapp/istgucu.zul>) [Erişim Tarihi 16.05.2019]

Türkiye’deki uzun süreli işsizlik bir yıldan fazla ve iki yıldan az uzun süreli işsiz oranlarına bakarsak 2006’da %18.04 olan oran, 2017’de de 15,46 olarak gerçekleşmiştir. Buda uzun süre işsizliğin çok fazla düşmediği işsizliğin yapısal hale geldiğini açıkça ortaya koyar.

2.6.SEÇİLMİŞ BAZI AB ÜLKELERİ VE ÖZELLİKLERİ

2.6.1. Yunanistan

1981 yılında Yunanistan AB’ye katılmıştır. Bu dönemlerde işsizlik sorunu oldukça fazladır. Yunanistan’ın AB’ye katılmasıyla beraber ithalat artışı gerçekleşmiştir. Yunanistan işletmeleri bu artışların karşısında rekabet alanında bir

hayli zorlanmış, imalat sanayisinin iç pazardaki payı ve ihracatı düşmüştür. Buna bağlı olarak da yatırımlar ve yerli firmaların kar payı da olumsuz etkilenmiştir. Firmaların kar hisselerinin azalmasıyla sermaye olumsuz etkilenirken, emek ise yüksek maliyetten kaçış girişimleri nedeniyle olumsuz etkilenmiştir. Yerli firmalar rekabet karşısında güçsüz duruma düşünce istihdamda olumsuz etkilenmiştir. Hatta birçok firmada kapanmıştır. Oluşan bu olumsuz durum karşısında da işsizlik sorunu daha da artış göstermiştir (Duruel, 2004, 25).

Ülkedeki iş ajansı OAED'in 2018 Şubat ayı verilerine göre, iş arayan iki Yunanlıdan neredeyse biri bir yıldan fazla bir süredir işsizdir. Rapora göre, 514.704 kişi veya OAED'de kayıtlı olanların yüzde 47.6' sını uzun süreli işsizken, işsizlerin toplam sayısı işsizlik oranlarındaki küçük düşüğe rağmen bir milyonun üzerinde kalmıştır (Ekathimerini, 2018).

Yunanistan'da uzun süreli işsizlik oranı 2018'in üçüncü çeyreğinde %13,70'tür (Trading Economics, 2018).

Yunanistan'da uzun süreli işsizlere yönelik bazı destek çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Bunlar; uzun süreli işsizlere yönelik istihdam teşvikleri, işverenlere yapılan sübvansiyonlar, sübvansiyon edilen kamu işlerine yönlendirme gibi çalışmalardır. (European Commission, 2018).

Yunanistan krizden en çok etkilenen ülkelerden biridir. Bu etkilenmeyi de uzun süreli işsizlik oranlarından görebiliriz. 2008 yılında uzun dönem toplam işsizlik oranı %47,1 iken 2017'de toplam uzun dönem işsizlik oranı %72,8 oranına sahip olarak AB ortalamasının bile üstüne çıkmıştır. 2008'de ise küresel finansal krizin etkisiyle 3,60'la en düşük uzun vadeli işsizlik oranı gerçekleşmiştir.

2.6.2. Bulgaristan

Bulgaristan AB'nin hem en yoksul ülkesi hem de en düşük maaşlı olan devletlerinden birisidir. Fakat düşük maaşlı olsa da halkın alım gücü diğer ülkelere kıyasla daha yüksektir. 2008 krizinden sonra Bulgaristan'da birçok işyeri kapandı ve yarım milyon insan işsiz kaldı. Krizden sonra ülkede yatırım olanakları da olumsuz etkilendiğinden istihdam olanakları da kendini yenileyemez duruma girdi. İşverenlerde işçi almak için yarışa girmediler, çünkü zaten yeterince talep ve aday vardı. Bu durumda verecekleri maaş da düşüktü (Bulgaristan'da Emek ve İstihdam Piyasası, 2015).

Bulgaristan'da Uzun Vadeli İşsizlik Oranı 2018'in üçüncü çeyreğinde yüzde 3,20'dir (Trading Economics, 2018).

Bulgaristan toplam uzun süreli işsizlik oranı 2008’de %51,7 iken 2017’de toplam uzun süreli işsizliği AB ortalamasının da üstüne çıkarak %55,7 olarak gerçekleşmiştir.

2.6.3. Almanya

Almanya’da ortalama bir kişinin işsiz kalma süresi yaklaşık olarak 56 hafta gibi bir süreyi kapsamaktadır. Yaşlı bir kişinin yaşlı kalma süresi ise 70 haftayı bile bulabilmektedir (Sürücü, 2014, 66). Yaşlı insanlar işsiz kaldıklarında tekrar işe girmeleri çok uzun süre alabilmektedir. Almanya da ise uzun süreli işsiz kişilerin içinde yaşlı kesim oldukça fazladır ((Langzeit)Arbeitslosigkeit Älterer, 2016).

2006 yılından sonra uzun süreli işsizlik oranları sürekli olarak düşmeye başlamıştır. 2006 yılında uzun süreli işsiz sayısı bir milyon 860 bin, 2012 ‘de ise uzun süreli işsizlik bir milyon 31 bine ulaşmıştır (Sürücü, 2014, 76).

2005 ile 2008 yılları arasında Hartz reformlarıyla işsizlik 1,6 milyona kadar düşmüştür. Tüm işsizler arasında uzun süreli işsizlerin oranının da azaldığı görülmektedir. Durgunluk, ekonomik ve finansal krizin bir sonucu olarak 2008-2009 yıllarında uzun süreli işsizlik oranındaki düşüş bir yıl boyunca yavaşlamıştır. 2008 finansal krizin etkisiyle birçok şirket belirsizlikler nedeniyle işe alım gerçekleştirmemiştir. Bu nedenle işsizlik bir hayli artmıştır. 2009 yılında uzun süredir işsiz olanların sayısı bir milyon civarındadır (Berichte, 2018, 7).

Almanya’da uzun süreli işsizlik oranı, 2018’in üçüncü çeyreğinde yüzde 1,40’tır (Trading Economics, 2018).

2.6.4. Fransa

Fransa ülkesi reel ekonomiyi de etkisi altına alan küresel krizin etkilerini halen yaşamaktadır. Finansal krizle birlikte birçok yapısal ekonomik sorunlar artmıştır (Özgüler, 2013, 146). Bu konuda da birçok çalışma yapılmıştır. Yaşlı bir hayli ilerlemiş, niteliksiz gençlere yönelik yeni istihdam yerleri açılarak ve çıraklarını işe alan işverenlere yönelik teşvik ödemeleri gibi istihdamı artırıcı birçok çalışma yapılmıştır (Özgüler, 2013, 169). 2008 uzun dönemli işsizlik toplam işsizliğin yüzde 37.50’sini oluşturmaktadır.

Fransa AB ülkeleri arasında uzun dönemli işsizlik sorunun farkına varan ve bununla ilgili özel çalışmalar başlatan ilk ülkedir (Duruel, 2004, 121).

2.6.5. İngiltere

İngiltere’ de uzun dönemli işsizlik 2008 yılında toplam işsizliğin yüzde 24,10’u kadardır. Bu toplamdan uzun dönemli işsizlikte kadın işsizliği de kadınların yüzde 18,10’unu oluşturmaktadır. Erkekler de ise erkek işsizlerin yüzde 28,30’unu oluşturmaktadır (Özgüler, 2013, 291).

İngiltere uzun dönemli işsizlere yönelik birçok çalışma yapmıştır. İşe yeniden başlama programı adı altında 2 yıl ve uzun süredir işsiz olanlara yönelik yapılan bu program birçok hedefi barındırmaktadır. Uzun süredir işsizlere yönelik yapılan bu çalışmalardan bazıları şöyledir; mesleki eğitim ve istihdama katılma zorunluluğu, iş kulüplerine üye yapılmış işsizler iş bulana kadar bu kulüplerden yararlanma, işsizlikle mücadele fonları bunlardan bazılarıdır. İngiltere’de yapılan bu çalışmalar sonucunda uzun vadeli erkek işsizlerin işsizlik oranlarının düşme gösterdiği görülmüştür (Menteşe, 2017, 55-56).

2.6.6. Avusturya

AB ülkelerinden biri olan Avusturya ekonomik istikrarını yüksek istihdamla kendisini göstermektedir. Sadece AB ülkeleri içinde değil, dünyada da düşük işsizlik oranlarıyla dikkat çekmektedir. Avusturya’daki çoğu işletmeler kalifiye eleman ve mesleki becerileri olan eleman yetiştirmektedir. Bu yüzden de uluslararası kalite standartlarında yüksek verimlilik sağlayan bir ülkedir (High Level of Employment, 2018).

2.6.7. İsveç

AB ülkeleri arasında düşük işsizlik ve yüksek istihdam sağlayan ülkelerin başında gelmektedir. Yaşanan krizin etkisiyle genç işsizlik oranları İkinci Dünya Savaşı’ndan itibaren en yüksek düzeye ulaşmıştır (Özgüler, 2013, 410). 2008’de toplam uzun dönem işsiz sayısı 35 binken 2017 yılında bu sayı 52 bin olmuştur.

2.6.8. Hırvatistan

Hırvatistan’da uzun süreli işsizlik özellikle kadınları etkilemiştir. Hırvatistan’da uzun süreli işsizliğin dört ana nedenleri vardır. Bunlar (Croatia, 2011, 3-4);

- Düşük eğitim ve iş becerisine sahip olamayanların uzun süre işsiz kalması,
- İşverenlerin işe alım uygulamalarında uzun süreli işsizleri göz ardı etmeleri onları görmezden gelmeleri,

- Uzun süredir işsiz olan bireylerin iş beğenmemeleri, düşük ücretleri kabul etmede isteksizlik ve işsiz kalmalarından dolayı sık sık başkalarını suçlu görmeleri,
- Uzun süre işsizlerin mevcut yaşam tarzı düzenlemelerini riske atma isteksizliği ve eski işlerinden daha kötü pozisyonda gitme korkularını yaşamaları dört temel ana nedenidir.

Mayıs 2008'de Hırvatistan ve Avrupa Komisyonu, Hırvatistan Cumhuriyeti İstihdam Politikası Öncelikleri Ortak Değerlendirmesi belgesini imzalamıştır. Söz konusu belgede, hassas grupların işgücü piyasasına erişimin artırılmasının ve uzun süreli işsizlik sorununu çözmenin önemi de ifade edilmektedir. Hırvatistan'da belirtilen sorunun, istihdam oranını artırma hedefinin ötesine geçtiğini ve sosyal etkilerinin olduğu vurgulanıyor. Ayrıca uzun süreli işsizlerin, insan sermayesinin değer kaybetmesine, sosyal marjinalleşmesine ve işgücü piyasasındaki nihai dışlanmaya karşı oldukça hassas olduğu üzerinde duruluyor.

2008 küresel krizin etkisiyle işsizlik artışları yaşanmıştır. Bu nedenle de bu artışlar 2009 yılında Hırvatistan'ı işgücü piyasası politikasında daha fazla iyileştirme yapmaya zorlamıştır. İşsizlerin istihdamı için ortak finansman sağlamıştır. İş deneyimi olmayan 1.003 genç (460 kadın); 1.290 uzun süreli işsiz kişi (807 kadın) iş tecrübesi olmadan işe alımlar gerçekleştirilmiştir (Croatia, 2011, 7-8).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE UZUN DÖNEMLİ İŞSİZLİĞİ ÖNLEMeye YÖNELİK İSTİHDAM POLİTİKALARI

3.1. KONUSYLA İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Türkiye'de uzun süreli işsizlikle karşı karşıya kalınan büyük bir kitle olmasına rağmen, bu konu hakkında yapılan çalışmalar çok azdır.

Şiriner (1995), çalışmasında uzun süreli işsizlik ve istihdam politikaları hakkında bilgi verilmiştir. Sonuçta da Türkiye'de işsizliğe karşı pek çok politika uygulamaya konulduğunu ancak zaman zaman işsizliğe karşı yürütülen istihdam politikalarında başarı sağlanmış olsa da yeterli aşama kaydedilememiş olduğu sonucuna varılmıştır.

Duruel (2004), uzun süreli işsizliğin genel özelliklerini ve yapısını Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerini ele alarak inceleyip, uzun süreli işsizliğin çözümü için uygulanan istihdam politikaları hakkında bilgi verilmiştir. Sonuçta da uygulanan politikaların AB ülkelerinde başarılı sonuçlar alındığını ve Türkiye'nin de AB benzeri politikalarla bu sorunun aşılabileceğini ortaya koymuştur.

Alabaş (2007), uzun süreli işsizliğin Türkiye ve AB ülkelerindeki özellikleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca uygulanan politikaların yanında İşkur'un uzun süreli işsizliği azaltmadaki çalışmalarından bahsedilmiştir. Sonuç olarak da AB ülkelerinin uyguladıkları politikalarda kısmen başarı sağladığını, Türkiye'nin de başarı sağlaması için İşkur'un yapması gereken politikaları hakkında bilgi verilmiştir.

Bordo (2001), 21 ülkeye ait olan makroekonomik faktörleri 1880-1997 yıllarını kullanarak panel veri yöntemiyle ele almıştır. Krizleri üç grupta toplamıştır. Bunlar, para, banka ve ikiz krizler olarak ayırmıştır. Çalışmada 21 ilkenin milli gelirlerindeki kaybın, ikiz krizlerde %18.6, bankacılık krizlerinde %6.2 ve son olarak da para krizlerinde %5.9 olduğunu tespit etmiştir. Bu krizlerin ortalama sürelerinin ise bankacılık krizinde 2.6, para krizlerinde 2.1 ve ikiz krizlerde ise 3.8 yıl olduğunu tespit etmiştir.

Reinhart ve Rogoff (2008), 14 tane ciddi bankacılık krizini dünyanın farklı ülkelerinde 1899-2001 yıllarını ele alarak panel veri yöntemini kullanarak incelemiştir. Bankacılık krizlerinde ülkelerin milli gelirleri ortalama olarak %9.3 seviyesinde

azalmış, işsizlik ortalama olarak %7 seviyesinde artmıştır. Ayrıca krizlerin işsizlik üzerindeki etkiye bakarak, ortalama %4.8 yayılmış olduğunu bulmuştur.

Berberoğlu (2011), Türkiye ve AB ülkelerini ele alarak 2008 krizinin etkilerini 2006-2008 yılları arasındaki verileri kullanarak kümeleme yöntemiyle ele almıştır. Kümeleme yönteminde Türkiye'nin AB ülkeleri içinde ekonomik durumu iyi olmayanlarla aynı kategori içerisinde olduğunu tespit etmiştir.

Scharle, Agot (2014), bu çalışma Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Slovakya da dahil olmak üzere Visegrad ülkelerinde uzun süreli işsizliğe ilişkin doğru ve yanlış çözümler konusunda çeşitli yöntemler sunmaktadır. Bu çalışmalar sonucunda uzun süreli işsizliğin yoksulluk ve sosyal dışlanmayı arttırdığını, işgücü arzını arttırmak için asgari ücretin artırılmasını ve iş denemeleri ve transit geçiş programları ile uzun süreli işsizliği azaltmak için olası önlemlerin alınması, rehabilitasyonun iyileştirilmesi ve erken emekli aylığına erişimin azaltılmasından söz edilmektedir.

González, PuertoBenítez, Vivian, Martín, José (2018), bu çalışmada uzun vadeli işsizlik, yoksulluk ve kamu harcama politikalarının finansal kriz sırasında daha kötü algılanan sağlık üzerindeki ortak etkilerini eş zamanlı olarak açıklamaktadır. İspanya ülkesi ele alınarak 2007-2011 verileriyle uzun vadeli işsizlik, sosyal kamu harcaması ile sağlık arasındaki ortak ilişki analiz edilmiştir. Bağımlı değişken algılanan sağlık, bağımsız değişkenler ise uzun vadeli işsizlik, mevcut gelir, ciddi maddi yoksunluk ve bölgesel değişkenlerdir. Tüm tahmin edilen modeller kötü algılanan sağlık ile ilgilenilen değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. İstihdam edilen bireylerle karşılaştırıldığında, uzun vadeli işsizlik kötü sağlığın rapor edilme ihtimalini % 22 ile % 67; çok uzun vadeli işsizlik oranı (24 ila 48 ay arası), oranları % 54 ile % 132 oranında arttırdığını göstermiştir.

Furlong, Andy; Cartmel, Fred (2004), Bu çalışma uzun dönem işsizliğin genç erkeklerin kariyerleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Çalışma beş yıldan uzun bir süredir işsiz kalmış olan genç erkeklere odaklanmaktadır. İskoçya'nın batısındaki 32 genç erkekle yapılan derinlemesine görüşmelere göre, çalışma işsizlikten istikrarlı işlere nasıl geçmeye çalıştıklarını incelemektedir. Bazılarının güvensiz işlerde nasıl kapana kısıldığını ve mevcut politikaların kaliteli işgücü arz veya talebindeki eksikliklerini etkili bir şekilde ele almayı başaramadığını açıklar. Araştırma, erken dönem uzun süreli

işsizliği yaşayan az sayıda genç erkeğin tam bir iyileşme sağladığı hakkında da bilgi vermektedir.

Aysina, Rimma Maksimenko, Zhanna .Nikiforov ve Mikhail (2016) 12 ay veya daha uzun bir süre boyunca işsiz kalan kişilerin iş görüşmesi becerilerini sistematik olarak geliştirebilecekleri, korkularını azaltabilecekleri ve iş görüşmelerine devam etme konusundaki güvenlerini artırabilecekleri sanal gerçeklik deneyimi sağlayan bir yazılım oluşturarak test etmişlerdir. Randomize kontrollü bir çalışmada İş Görüşmesi Simülasyon Eğitiminin (JIST) uygulanabilirliğini ve etkinliği değerlendirilmiştir. Katılımcılar aktif olarak iş arayan 28 uzun süreli işsiz kişiyi kapsamaktadır. Katılımcılar, JIST'in kullanımı kolay, erişimi kolay ve iletişim becerilerini geliştirmek için yararlı olduğunu bulmuşlardır. Sonuç ölçütlerindeki değişiklikleri analiz etmek için t testi ve Cohen'in etki büyüklüğü hesaplaması kullanılmıştır. JIST grubu da simüle edilen görüşmelerin sonuçlarında anlamlı bir artış göstermiştir.

StephenMachin ve AlanManning (1999), Avrupa işgücü piyasalarının en çarpıcı özelliklerinden biri olan uzun süreli işsizlik oranının yüksek olmasının sonuçları üzerinde durulmuştur. Bu sonuçlar uzun süreli işsizlik oranlarındaki yükselişin tüm işsizlik oranlarının da yüksek olduğu dönemlerde benzerlik göstermektedir. Bu bulgular, uzun süreli işsizliğin kendisinden bağımsız bir sorun olmadığını ortaya koyarken, uzun süreli işsizlik deneyiminin onu yaşayabilecek kadar talihsiz olanlar için korkunç bir sorun olduğunu kabul eden bir çalışma yapılmıştır.

Broman, Hamilton, Hoffman, ve Mavaddat (1995) Bu çalışmada işsizliğin mavi yakalı çalışanlar üzerindeki psikolojik etkilerini incelenmiştir. Aynı zamanda bu çalışma uzun vadeli işsizliğin etkisinin ırk ve cinsiyet arasında nasıl değiştiğini araştırmaktadır. Ayrıca diğer demografik faktörlerin ırk ve cinsiyet etkilerini değiştirip değiştiremeyeceğini de incelemektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre uzun süreli işsizliğin psikolojik etkisi ve alkol kullanma düzeyleri üzerindeki etkisinin eğitim seviyesi düşük olan işçiler arasında daha şiddetli olduğunu ve siyahların tepkilerinin özellikle eğitim seviyesinde daha duyarlı olduğunu göstermiştir. Ayrıca uzun dönemli işsizliğin erkekler üzerindeki psikolojik etkisinin kadınlara göre daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir.

McQuaid ve Lindsay (2002) Uzun süreli işsizlerin içerisinde yer alan iş arayan kesimin istihdam edilebilirliğini sınırlayan ana engelleri üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak işgücü piyasası istihdam olanaklarını sürdürme yeteneklerini etkilemektedir.

Klinger ve Rothe (2012) Almanya'daki yüksek ve sürekli işsizliğe karşı uygulanan 2003 ve 2005 yılları arasındaki reformlar incelenmiştir. Bu reformların kısa ve uzun süreli işsizlik üzerine etkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda uygulanan reformların kısa süreli işsizliğe nazaran uzun süreli işsizlik üzerindeki etkisinin daha çok olduğu tespit edilmiştir.

Verick (2009) 2008 Finansal krizin II. Dünya Savaşı'ndan bu yana en kötü küresel durgunlukla sonuçlanan kriz olduğu vurgulanmıştır. Kriz de özellikle genç erkekler etkilenmiştir. Bu duruma yanıt olarak, politika yapımcılar gençleri mümkün olduğunca istihdam etmeyi amaçlayan hedefli kriz müdahalelerinden faydalanırken, yeni katılımcılara ve işlerini kaybedenlere iş bulmaları özellikle de işgücüne bağlı kalmaları için yardım edilmesi üzerinde durulmuştur.

3.2. AVRUPA BİRLİĞİ İŞGÜCÜ PİYASALARI

AB istidam politikaları, Avrupa halkının, huzuru, mutluluğu, refahı ve yaşam standartlarına uygun bir hayat sürmeleri için çabalamaktadır. Bu çabalarını sistematik ve kurumsal bir hayat tarzıyla yapmaya çalışır (Menteşe, 2017, 44).

AB'de uzun süredir işsiz olanlar büyük sorun teşkil etmektedir. Bu yüzden de hem milli düzeyde hem de birlik düzeyinde çalışmalar yapılmaktadır. Üye ülkeler arasında da işbirliğine gidilerek etkin istihdam politikalarının geliştirilmesi için mali kaynak payının arttırılması gerektiği üzerinde de durulmaktadır (Kurtulmuş, 1998, 170).

AB 2008 küresel finans krizine karşı çeşitli önlemler almıştır. AB bu konuda emek piyasasındaki olumsuzları gidermek için Avrupa Sosyal Fonu içeriğinde 19 milyar Euro değerinde bir plan ortaya atmıştır. İstihdam politikası anlamında yalnız hukuki çalışmalar değil bunun yanında parasal desteklerde yapılmıştır (Menteşe, 2017, 45).

AB'de uzun dönemli işsizlik sorunu gittikçe artmaya başladıktan sonra üye ülkeler farklı programlara ve uygulamalar üzerinde durmuşlardır. Fakat temelde iki amaç üzerinde yoğunlaşmışlardır. Birincisi, uzun dönemli işsizliğin eğitim yoluyla işsizlik süresini kısaltma ikincisi ise farklı metotlarla işsizlik oranlarını düşürmektir.

Uzun dönemli işsizliği azaltma stratejileri belirlenmiştir. Bunlar; (Employment in Europe, 1991, 152).

- Uzun süre işsiz kalanların eğitim yoluyla yeteneklerini, niteliklerini arttırılmaya çalışılması,
- Kariyer yapma ve iş bulma aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi,
- Özel sektördeki firmaların uzun süreli işsizlere yönelik istihdam çalışmaları yapmaları ve bunun için teşvik çalışmalarının yapılması,
- Uzun süredir işsiz kalanların yerel yönetimler tarafından iş yaratma programları ile ilgili çalışmalar yapması ve gerekirse sosyal hizmetlerde veya çevre düzenlemelerle gibi hizmetlerde çalıştırılması,
- Uzun süredir işsiz kalanların kendi işlerini kurmaları ya da ticaretle ilgilenmeleri konusunda maddi yardım sağlanması gibi stratejiler belirlenmiştir.

AB ülkelerinde Türkiye’de olduğu gibi uzun süreli işsizliği önlemeye yönelik ve istihdamı hedefleyen istihdam politikaları bulunmamaktadır. İşsizliği önlemek amacıyla istihdam politikaları oluşturulmuştur. Uzun süreli işsizliği önlemeye yönelik olarak uygulamaya konulan istihdam politikaları AB ülkelerinkine aynı politikalara gidilmemesi Türkiye’de uzun süreli işsizliğin AB ülkelerine göre daha düşük gerçekleşmesine neden olmuştur.

AB’de işsizlik oranı 2008-2009 ekonomik ve mali krizini takiben yüksek seviyeye gelmiştir. Uzun süreli işsizlik oranı işsizlik oranından daha çok artmıştır. 2016 yılında AB uzun süreli işsizlerin işgücü piyasasına entegrasyonu konusunda bir konsey önerisi yayınlamıştır. Bu konseyde ;

- Her yıl uzun süreli işsizlik sayısının arttığını çözümün koordine edilmiş bir hizmet sunumuyla gerçekleşeceğini,
- İnsan sermayesine yapılan yatırımın önemli olduğunu ve sürekli istihdama geçme yolunda eğitime önem verilmesi gerektiğinin ve bu amaçla da 12 Mayıs 2009 yılında Avrupa Eğitim ve Öğretimde Avrupa İşbirliği Stratejik Çerçevesine İlişkin Konsey Sonuçlarının AB Ülkeleri ile uyumlu bir şekilde sürdürülmesi gerektiğini,
- Aktif desteği içeren politikalarla uzun süreli işsizliğin önemli ölçüde azaltılacağı,
- Her ülke kendi bireysel durumuna göre en uygun işgücü piyasası önlemlerini seçmede serbest olduğunu fakat, üye devletlerin işgücünün beceri seviyesini

yükselten etkili ve verimli eğitim ve öğretim sistemleriyle insan sermayesine yatırım yaparak istihdamın artırılması gerektiği,

- İşgücü piyasasından dışlanan uzun süreli işsizlerin iş piyasasına dönmeleri için her türlü yardımın yapılması gerektiği,
- 2014-2020 dönemi için Avrupa Sosyal Fonu'nun uzun süreli işsizlerin tekrar işgücü piyasasına geri dönmelerini desteklemek için önemli miktarda fonun ayrıldığı,
- Uzun süreli işsizlerin işgücü piyasasına geri dönmeleri için işverenlere kolaylıklar sağlanması gerektiği gibi önerilerde bulunulmuştur (Eur-Lex Access to European Union Law, 2019).

2008 krizinden ciddi şekilde etkilenen işsizlik birçok ülkede artmaya başlamıştır. AB ortalamasının %10'u geçtiği işsizlik nedeniyle uzun süreli işsizlikle mücadeleye yönelik aktif ve pasif politikalar gündeme gelmiştir. En başta işsizlik sigortası ve işsizlik yardımı gibi pasif politikalarla başlayan mücadele aktif politikalarla devam etmiştir (Kasapoğlu ve Murat, 2018, 486).

AB yeterli istihdam olanakları yaratılamamaktadır. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi, AB oluşan makroekonomik şokları zamanında önleyememesi ikincisi ise işgücü piyasalarında yeterli dönüşüm sağlanamamasıdır. AB'nin uyguladığı işgücü politikaları ve sosyal güvenlik sistemleri işsizlik olgusundan uzun süreli işsizlik olgusuna geçişi açıklamaktadır. AB bireylerin işsiz kaldığı sürece gelir kaybını telafi edecek etkin bir sosyal güvenlik sistemleri uyguluyorlar. Bireyler bu pasif yapıdaki politikalarla etkin bir şekilde yararlanıp iş aramaya yönelmezler. Uzun dönemli işsizliğe girinceye kadar beklerler (Uyar, 2005, 95-96).

AB uzun süreli işsizliğin önüne geçebilmek için pasif istihdam politikalarından aktif istihdam politikalarına bir geçiş yaşamaktadır. Fakat AB ülkelerinde hala pasif politikalarla yapılan harcamalar aktif politikalarla fazladır (Brandt, Burniaux, Duval, 2005, 8). AB'de kişiselleştirilmiş yaklaşım diye bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım uzun süreli işsizliğin önlenmesi konusunda ortaya atılmıştır. Bu yaklaşımda uzun süreli işsizliği önlemek için öznel politikalar geliştirme olanağını doğurmuştur. AB ülkelerindeki her üye işsiz kalan bireylere altı ayı geçmeden istihdam etmesi gerekir. Bu işsizliğin uzun süreli işsizliğe dönüşmesine engel olmak için aktif politikalarla müdahale etmelidir. Ayrıca yetişkinler getirilen bu azami sınır ise bir yıldır.

3.3.TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASI

Türkiye’de özellikle uzun süreli işsizliği önlemek için belirli bir politika olmadığı için, genel anlamda işsizliği önlemek için oluşturulan politikalara yer verilecektir. Yapılan çalışmalar yetersiz olsa da gerek pasif gerekse da aktif istihdam politikalarında işsizlik süreleri ele alınarak bazı çalışmalar yapılmıştır (Alabaş, 2007, 75-76).

İşçilerin becerilerinin kazanılması, işsiz bireylere yeni iş fırsatları sunulması veya işçileri geliştirmek gibi aktif işgücü politikalarının yaptıkları bu imkanları pasif işgücü politikaları yapmaz. Pasif işgücü politikalarının amacı işsiz kalan bireylerin haytalarını devam ettirebilmeleri için gerekli imkanı sağlamaktır. Pasif işgücü politikaları işsizliğe kesin çözüm sunabilen veya istihdamı sağlamak adına çok fazla etkin değildir. İş arama motivasyonunu düşürerek, işsizliğin maliyetlerinin azalmasına sebebiyet verdiği için işsizliğin artmasına neden olur (Fialova ve Schneider, 2008, 14-15).

Türkiye’de işgücü istihdam politikaları en önemli sorunlardan biridir. Bu sebeple birçok pasif ve aktif politikalar uygulamaya konulmuştur. Teorik olarak işsizlik sonrası birçok politika ortaya konulmuştur. Fakat uygulamalardan sonra getirilen şartlar bu politikalardan yaralanma olanağını kaldırmaktadır (Aydemir, 2013, 137).

Ekonomik gelişmeler tüm aktif işgücünün de istihdam edilmesini şart koymaktadır. İstihdam imkanlarının fazla olması sadece ekonomik refah için değil aynı zamanda toplumsal huzur için de önemlidir.

İstihdam politika konularında, ekonomik ve mali krizlerin sonucunda meydana gelen olumsuzlukları azaltmak amacıyla bazı çalışmalarda yapılmıştır. Krizden sonra birçok istihdam çalışması yapılmıştır. 2009’da istihdamı teşvik etmek amaçlı kısa çalışma ödeneği 6 aya kadar çıkartılmıştır (Taş ve Bozkaya, 2012, 166-169).

3.4. AVRUPA BİRLİĞİ’NDE UYGULANAN PASİF İSTİHDAM POLİTİKALARI

Pasif istihdam politikaları bireyler işsiz kaldıktan sonra ortaya çıkan sosyal problemler ve gelir kaybını önlemeye yönelik yapılan programlardır (Taş ve Bilen, 2014, 62-63).

AB komisyonu tarafından uzun dönemli işsizlik oranlarının düşürülmesi için hazırlanan işsizlik yardımı ve işsizlik sigortası gibi pasif politikalar kişileri işsiz kalmaya yönlendirdiğinden bu tür politikaların irdelenmesi öngörülmektedir. Bu durum

sadece sosyal güvenlik harcamalarının kontrol altına alınmasını değil aynı zamanda işgücü potansiyelindeki kayıpların önlenmesi bakımından önemlidir. Bu gibi yardımların azaltılarak bireylerin daha fazla gayret göstererek işgücü piyasalarında aktif olmasının sağlanması gerekir (Duruel, 2007, 410). Ayrıca sosyal yardımlar ve işsizlik sigortası gibi pasif politikalar işsizlere gelir desteği sunduğu için kamu harcamalarına oldukça ağır bir yük getirmektedir (Martin, 2000, 7).

3.4.1. İşsizlik Sigortası

Bir işte çalışırken, çalışma isteği, yeteneği ve sağlığı yerinde olmasına rağmen, hiçbir kasıt ve kusuru olmadan, işini kaybetmiş sigortalılara işsiz kalmaları sebebi ile uğradıkları kazanç kaybını belli bir süre ve ölçüde üstlenen, zorunlu sigortalılığa işsizlik sigortası denir (İŞKUR, İşsizlik Sigortası, 2019).

AB ülkelerinde işsizlik sigortasının finansmanı genellikle işçi ve işveren tarafından sağlanmaktadır. Fakat İtalya ve Polonya gibi devletlerde işveren tarafından karşılanırken, Danimarka gibi az sayıdaki ülkede ise sadece çalışan tarafından finanse edilmektedir. AB ülkelerinde çalışanlardan alınan primlerle işverenden alınan primler ya daha azdır ya da eşittir. Ödenen prim miktarları çalışılan sektöre ya da alınan ücrete göre ülkeden ülkeye değişkenlik göstermektedir. İrlanda da ücreti belli bir seviyenin altında olan işçiler prim ödememektedirler. İngiltere ve bazı ülkelerde çalışanlar ve işverenler işsizlik sigortası da dahil tüm sigorta kolları için prim öderler. AB ülkelerinde işsizlik sigortasına çalışanların ödediği ortalama prim %1,9 iken, işverenler de ise ortalama prim % 2,3 'tür (Küçükbayrak, 2012, 53).

İşsizlik sigortasından faydalanmak için çalışanların belli bir prim ödemesi sigortacılık tekniklerinden biridir. İşsizlik sigortası için oluşturulan fona gelir sağlayan taraf ülkeden ülkeye değişmektedir. Bu fonu işçiyle birlikte işveren ve devlette oluşturur. AB ülkelerinin hemen hemen hepsinde prim ödeme sisteminde üçlü bir katılım vardır. Fakat bu kural dışında kalıp devlet desteğinin olmadığı ülkeler; Yunanistan, Hollanda ve Fransa'dır. İşçinin katılmadığı tek ülke İtalya, işverenin katılmadığı tek ülke ise Lüksemburg'dur (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013, 100).

AB ülkelerinde işsizlik sigortası finansmanında devlet genellikle sistemde meydana gelen açıkları kapatmakta işçi ve işveren gibi prim öder ya da sadece idari masrafları karşılar. Örneğin Almanya'da devlet sadece açıkları kapatmakla görevliyken, İspanya'da ise devlet de prim ödemektedir. Finlandiya ve İtalya'da da devlet sadece

idari masrafları karşılamaktadır. Bunun yanında Macaristan ve Fransa gibi devletlerde devlet hiçbir rolü üstlenmez (Küçükbayrak, 2012, 53).

AB ülkelerinin bazılarında haftalık ya da aylık çalışıp, belli bir düzeyin altında ücret alanlar kısmı işsiz olarak adlandırılır. Kısmi işsizlere de işsizlik sigortası verilir. Fakat bu kısmi işsizler AB ülkeleri arasında farklılık göstermektedir. Örneğin Çek Cumhuriyeti'nde asgari ücretin yarısından az ücret alanlar kısmi işsiz iken, Yunanistan'da ise haftada 3 günden az çalışan kişiler kısmi işsiz sayılırlar (Küçükbayrak, 2012, 55).

İşsizlik sigortasından yararlanmak için öngörülen çalışma süreleri AB ülkeleri arasında farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde 3 yıla kadar uzarken bazılarının da ise bu süre 6 ayla 1 yıl arasında değişmektedir (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013, 101).

AB ülkelerinde işsizlik sigortasından yararlanabilmek için prim ödeme süreleri yaşa göre de farklılık göstermektedir. Ayrıca bazı ülkelerde belli bir süre çalışma şartı ve prim ödeme şartı bile aranmaz. Bu kişiler için belli bir süre mesleki eğitim alma şartı almak gibi zorunluklarda vardır (Küçükbayrak, 2012, 56).

İşsizlik sigortası kamu kurumları tarafından zorunlu olarak verilen pasif politikalarından biridir. Fakat Finlandiya, Danimarka ve İsveç gibi bazı ülkelerde bu politika sendikalar tarafından yürütülen ve isteğe bağlı olarak verilen bir politikadır (Küpeli, 2014, 14).

3.4.2. İşsizlik Yardımı

İşsizlik yardımı bireylerin işsizlik sigortasından faydalanmadıkları zamanlarda ortaya çıkmaktadır. İşsizlik sigortasından faydalanmama şartı arayan ülkeler İrlanda ve İngiltere'dir. İspanya, Yunanistan ve İsveç'te asgari bir çalışma süresinin geçmiş olması halinde işsizlik yardımından faydalanılabiliyor. Portekiz'de ise işsizlerin bakmakla sorumlu olduğu çocuklarının olması durumunda işsizlik yardımından koşulsuz yararlanabilmektedir. Hollanda, İsveç ve İngiltere'de ise yeni mezun olmuş ve işgücü piyasasına yeni girenlere de işsiz yardımı verilir.

İşsizlik yardımı işsizlik sigortası gibi birey işsiz kaldıktan belli bir sürenin geçmesi halinde verilir. Avusturya, Finlandiya, Almanya ve Yunanistan'da işsizlik yardımından faydalanabilmesi için hem ailenin hem de işsiz kalan bireyin gelir düzeyine bakılarak verilir.

Birçok AB ülkesinde işsizlik sigortasının kapsadığı kişileri bakımından ve süresi açısından iş arayanların hepsi sosyal koruma sağlamada yetersiz değildir. Bu sebeple

işsizlik sigortasından yararlanamayan ve ya işsizlik sigortası ödemeleri sona erdikten sonra işsiz kalmaya devam eden muhtaç kişilere, gelir testine bağlı ve genellikle vergi gelirleriyle finanse edilen işsizlik yardımları verilmektedir. AB ülkelerinde işsizlik yardımları her ülkede aynı değildir. İşsizlik yardımlarının verilmediği ülkelerde işinden olan ya da iş arayan kişilerin yoksulluk riskini düşürmek için işsizlere yönelik olarak gerçekleştirilen sosyal yardımlar ve ya asgari gelir desteği yapılmaktadır.

AB ülkelerinde işsizlik yardımlarından faydalanabilmek için, kişinin halen iş arıyor olması ve muhtaç duruma düşmüş olması gerekmektedir. Fakat bazı ülkelerde işsizlik yardımından faydalanabilmek için kişinin belli süre çalışmış olması da gerekmektedir. Fransa ve Macaristan bu ülkelerden bazılarıdır. İşsizlik yardımlarını alan kişilerin aktif olarak iş aradığını kanıtlaması, muhtaçlık tespitinde ise yapılan gelir testinin aralıklı zamanlarla yenilenmesi ve muhtaçlığın halen devam etmesi gerekmektedir. İşsizlik yardımı kişinin işsiz kaldığı süre içerisinde yaşam standardını minimum düzeyde ikame etmektir. Asgari yaşam standardı da AB ülkeleri arasında farklılık göstermektedir. Bu nedenle de işsizlik yardımı için ödenecek miktar AB ülkeleri arasında farklılık göstermektedir. İşsizlik yardımları kişileri kayıtlı işe teşvik amacı taşıdığından işsizlik sigorta miktarından ya da asgari ücret miktarından daha az verilir. Örneğin, Avusturya'da işsizlik yardımı bireyin daha önce aldığı işsizlik sigortasının yüzde 92'siyken, Macaristan'da asgari ücretin yüzde 40'ı oranında verilir (Küçükbayrak, 2012, 61-62). İşsizlik yardımı işsizlik sigortasına göre miktarı daha düşük, fakat süresi daha uzun hatta bazı ülkelerde sınırsızdır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013, 101).

İşsizlik yardımı ve işsizlik sigortasının birbirinden farklı temel özellikleri; işsizlik yardımlarının finansmanı tamamen devlet tarafından karşılanır. İşsizlik yardımından faydalanma süresi ise işsizlik sigortasındaki gibi süreli olacağı gibi muhtaçlık durumuna bağlı olarak yardım kesintisiz bir şekilde devam de edebilir (Işığışok, 2011, 176). Ayrıca bir diğer özellik ise sisteme belli bir süreliğine de olsa prim ödeme ya da çalışma şartının aranmaması da işsizlik sigortasından ayrılır (Küçükbayrak, 2012, 62).

3.5. TÜRKİYE'DE UYGULANAN PASİF İSTİHDAM POLİTİKALARI

Aktif ve pasif işgücü piyasası politikaları arasındaki en önemli farklardan biri pasif politikaların çalışma kanunlarında olması ve hukuki bir hak olmasından kaynaklanmaktadır (Varçın, 2004, 4).

İşsiz kalan kişiler hem sosyal hem de ekonomik maliyetlere maruz kalırlar. İşsiz kalan bireyler işinden ayrıldıktan sonra tüketimlerini kısırarak ve aşırı borçlanarak psikolojik olarak bunalım içine girmeleri birer sosyal maliyettir. İşsiz kalınan süre uzadıkça ve ekonomik olarak da zora girmeleriyle toplumsal huzuru bozacak seviyeye gelebilirler. Kendi isteği dışındaki sebeplerle işinden ayrı kalan işsiz bireylerin neden olacağı ekonomik ve sosyal maliyetlerin azaltılmasında sosyal güvenlik sistemleri ortaya çıkar. Bu sebeple sosyal güvenlik sistemlerinde değerlendirilecek olan pasif istihdam politikaları işsizliğin azaltılmasından ziyade, işsizliğin neden olduğu ekonomik ve sosyal etkileri azaltmaya yönelik politikalarlardır (Taş ve Bozkaya, 2012, 166).

Pasif istihdam politikaları işsizliğin sebep olduğu sosyal sıkıntıları onarmaya ve işsiz bireyleri asgari düzeyde de dahi olsa ekonomik bir güvence sağlamalarına sebep olur (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2013, 98).

Pasif politikalar uygulanırken bu politikaları yürüten kuruluşların inisiyatifin de değildir. Yani işsizlik sigortasını almaya hak kazanmış birinin hakkının ödenmemesi gibi bir durum olamaz (Varçın, 2004, 4).

3.5.1. İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortasının ödemelerini işsizlik sigortası kapsamında olan sigortalılar, işverenler ve devlet, işsizlik sigortasının hizmet ve yönetim giderlerinin karşılanması için prim öderler (Küpeli, 2014, 28).

İşsizlik sigorta primi sigortalı kişinin aylık brüt kazancı üzerinden hesaplanır. %1 sigortalı, %2 işveren ve %1 devlet payından meydana gelmektedir (İŞKUR, İşsizlik Sigortası, 2019).

Ayrıca isteğe bağlı sigortalı olan kişilerin işsizlik sigorta primini ise %1 sigortalı kişi ve %2 işveren kişisi ödemektedir. İşsizlik sigortası primlerinin toplanmasından, işyerlerinin kayıt altına alınmasından, gecikme zamlarıyla ilgili hesaplamaları ve toplanan primlerin fona geçmesine, fazla alınan primlerin geri iadesinden Sosyal Güvenlik Kurumu sorumludur (Küpeli, 2014, 29).

İşsizlik sigortasında hedeflenen amacın dışında kimi zaman niyet edilmeyen ters sonuçlar doğabilir. Uzun süre verilen işsizlik sigortaları işsizliği artırıcı bir etki yapabilir. Bu sebeple işsizlik sigortası kapsamında işini kaybedecekler verilecek olan bedeli ve süresi son derece önem taşımaktadır (Varçın, 2004, 17).

2008 yılından itibaren istihdamı arttırmak ve istihdamı korumak niyetiyle İşsizlik Sigorta Fonu'nun kullanımı ile ilgili müdahaleler artmıştır (Gün, 2016, 1303).

İşkur tarafından yürütülen ve finansmanı işsizlik sigorta fonundan alınan aktif işgücü programlarından olan eğitim ve kurs giderleri işsizlik sigortası fonu kadar, hatta bazı yıllar incelendiğinde işsizlik ödeneklerinden daha fazla yük getirmektedir. Hatta aktif istihdam politikalarından olan ücret ve istihdam sübvansiyonları da bu fonun içinde yer almaktadır. Bu nedenle pasif politikalar sınıflandırılmasına dahil olan işsizlik sigortası giderek aktif istihdam politikalarının bir unsuru haline gelmeye başlamaktadır (Gün, 2016, 1307-1308).

İşten ayrılma tarihinden önceki son 120 gün yani 4 ay süresince kesintisiz sigorta ödenmesi gerekirdi. Fakat 2018’de mevzuat değişikliğine gidilmiştir. 18.01.2019 tarihinde Resmi Gazete de yayımlanarak yasalanan düzenleme ile sigortalının, hizmet akdinin feshinden önceki son 120 günlük dönemde devamsızlık sebebiyle fiilen çalışılmamış olsa dahi sürekli hizmet akdinin bulunması (Kanunda sayılan diğer şartları taşınması koşuluyla) işsizlik ödeneği hak sahipliğinin belirlenmesi sağlanmıştır (Faaliyet raporu 2018, 69).

İşsizlik sigortasından faydalanmak için bazı şartlar gerekir. Bunlar;

- İşsiz son 3 yılda en az 600 gün işsizlik sigorta kesintisi ödemiş olması gerekir.
- İşten ayrıldıktan sonra 30 gün içinde İşkur birimine başvuru yapılması gerekir. Eğer belirtilen sürede başvuru yapılmazsa hak düşüşü yaşanmayıp, alınan maaşın süresi kısalmır.

İş sözleşmesinin feshinden önceki son 3 yıl içinde;

- 600 gün sigortalı çalışıp işsizlik sigortası primi ödeyenler 180 gün yani 6 ay işsizlik maaşından
- 900 gün sigortalı çalışıp işsizlik sigortası primi ödeyenler 240 gün yani 8 ay
- 1080 gün ve daha fazla çalışıp işsizlik sigortası primi ödeyenler 10 ay süreyle işsizlik sigortası almaya hak kazanır.

İşsizlik maaşı miktarının hesaplamak için son 4 aylık prim esas kazancı dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancın %40ı olarak hesaplanır. Kısacası çalışanın ortalama ücretinin %40’ı kadar işsizlik maaşı alabilir.

Asgari ücret 2.029.50 TL ise alacağı işsizlik maaşı 805.64 TL’dir. En yüksek işsizlik maaşı 7.000 TL ise alacağı işsizlik maaşı 1.611.28 TL’dir. Yani işsizlik ödeneğinin 2018 yılı için alt ve üst sınırı sırasıyla 805,64 TL ve 1.611,28 TL olarak belirlenmiştir (İş Kanunu, İşsizlik Maaşında Şartlar Kolaylaştırıyor, 2018). İşsizlik ödeneği için 2018

yılında 1.635.111 kişi başvuruda bulunmuş, hak eden 841.847 kişiye toplam 4.824.135.690 TL ödeme yapılmıştır (Faaliyet raporu, 2018, 69).

3.5.2. Ücret Garanti Fonu

İşverenlerin karşılaştıkları ödeme güçlüğüne karşı işçilerin en fazla üç aylık ücretlerinin garanti altına alınmasını sağlayarak oluşturulan fondur. İşverenin ciddi şekilde ekonomik olarak sıkıntı içine düşmesi gerekir. Bu haller; (Küpeli, 2014, 33).

- İşverenin konkordato ilan etmesi,
- İşverenin iflas etmesi,
- İşverenin iflasının ertelenmesi,
- İşveren hakkında aciz vesikası alınması durumlarının da işçiye ödeme yapılır.

Yani işveren yukarıda sayılan faktörlerden birisiyle karşılaşır işçinin üç aylık ödenmeyen ücreti garantilenmiş olur.

İşçinin bu hakkı elde etmesi için işverenin ödeme güçlüğüne düşmesinden önceki son bir yıl için de aynı işyerinde çalışması gerekir. Ayrıca işçinin ücreti başvuru tarihinden itibaren 30 gün içinde ödenmelidir (Işığışok, 2011, 216).

Ücret Garanti Fonu Ödemeleri 2018 yılı kapsamında, hak eden 20.865 kişiye ödeme yapılan toplam tutar 81.027.000 TL'dir (Faaliyet raporu 2018, 71).

3.5.3. Kısa Çalışma Ödeneği

Ekonomik krizler ve ülkede oluşan makroekonomik sıkıntılar nedeniyle işverenler işçi çıkarmayı ya da işçileri ücretsiz izne çıkarmaya başlarlar. Böylece kendi maliyetlerini minimize etmeye çalışırlar. Fakat tek gelir kaynağı emek karşılığında elde ettiği kazanç olan işçide zor duruma düşmektedir. Kısa çalışma ödeneği de ekonomik krizler ya da makroekonomik gibi zorlayıcı durumlar karşısında işçinin gelir kaybını kısmen de olsa telafi eden pasif politikalardan biridir (Işığışok, 2011, 217).

Ülkede oluşan ekonomik, sektörel, bölgesel kriz ve zorlayıcı bir durum karşısında işyerinde geçici olarak en az dört hafta işin duraksaması veya kısa çalışma durumlarında sigortalı işçiyi çalıştırmadığı süre içinde üç ayı aşmamak koşuluyla işçiye İşsizlik Sigorta Fonu'ndan ödeme yapılmaktadır (Küpeli, 2014, 33).

2008 yılında yaşanan ekonomik küresel kriz nedeniyle 2008, 2009, 2010 yıllarında kısa çalışma süresi 6 ay ödenek miktarı %50 arttırılarak ödenmiştir. Bakanlar Kurulu tarafından bir 6 ay daha uzatılmıştır (Işığışok, 2011, 2018).

İŞKUR Yönetim Kurulu tarafından; 2018 Kasım ayının ikinci yarısında alınan karara göre dışsal etkilerden kaynaklanan dönemsel durum gerekçesiyle kısa çalışma başvurularının alınabilmesinin önü açılmıştır (Faaliyet raporu 2018, 70).

3.5.4. İşten Çıkarılanlara Ödenecek Tazminat

İşten çıkarma tazminatı kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ve iş kaybı tazminatı olarak üç grupta inceleyebiliriz (Alabaş, 2017, 82).

3.5.4.1. Kıdem Tazminatı

Belli şartlar altında işten çıkarılan işçilere, belli bir süre çalışmalarına karşılık olarak verilen paraya kıdem tazminatı denir. Bu nedenle işçinin iş sözleşmesinin feshedilmesi sonucu işçinin az da olsa uğradığı zararlar telafi edilmeye çalışılır. Fakat ülkemizde işçi eğer bir yıldan az çalışmışsa her koşulu sağlasa bile kıdem tazminatı verilmez. İşçinin çalışmaya başladığı tarihten itibaren iş sözleşmesinin devam ettiği süre içinde her yıl için işçiye verilen 30 günlük ücretin toplamı kadar kıdem tazminatı verilir (Küçükbayrak, 2012, 45-46).

Kıdem tazminatı işçiyi tazminatla ödüllendirilmenin yanında işverenlerin işçiyi kolayca işten atmasını önlemek ve işyerinde işçi güvenliğini sağlayan bir uygulamadır. Kıdem tazminatı işçinin işten atılmasını veya işçi değişikliğine gidilmesini önleyen bir tazminat olduğu için, işe yeni alınan işçinin firmaya yükleyeceği maliyeti de düşürmektedir. Çünkü işveren firmaya yeni işçi alımına gittiği zaman maliyetini de arttırmış olur. Oysa yeni işçi almak yerine mevcut işçisini eğitimden geçirip değişen şartlara ve işletmenin ihtiyacına göre istihdam edebilir. Kıdem tazminatı ile çalışanların iş güvencesini kontrol altına alınır. Ayrıca iş yerlerinde işten işçi çıkarılmasını ve işçi değişikliğine gidilmeyi önleyen bir sistemdir. İşveren işten çıkaracak işçiye tazminat ödemekle yükümlü olduğundan, ya elindeki personeli eğitimden geçirerek koşullara ve firmanın ihtiyacına göre işyerinde çalıştıracak ya da kariyer planlamasını ve performans değerlendirmesini yaparak işçinin iş hizmetini sonlandırmak yerine firma için uygun bir pozisyonda değerlendirme yoluna gidecektir (Varçın, 2004, 19-20).

3.5.4.2. İhbar Tazminatı

İhbar süresi dikkate alınırken işçinin kıdemine göre 2 hafta ile 8 hafta arasında bildirim süresi öngörülmüştür. İşveren haklı bir sebebi yokken, işçinin işine öngörülen ihbar süresine uymayarak son verirse ihbar tazminatı ödemek zorundadır. Yani işveren ya ihbar süresinden önce işçiye haber vermeli ya da ihbar süresi kadar işçiye ücretini peşin vermelidir. İhbar tazminatı, işçinin işine son verildikten sonra yeni bir iş

buluncaya kadar boŖta geçireceği günlerde kullanabileceği iŖsizlik tazminatıdır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013, 136-137).

İŖveren iŖiyi ortada bir durum yokken çıkarmak istemesi halinde, önceden yapılan ihbarda belirlenen zaman zarfı içinde iŖiye yapılan ödemedir. Ülkede ekonomik sıkıntılar ve yapısal bir dnŖm süreci içerinde bulunuyorsa iŖveren iŖiyi çıkarmak zorunda kalabilmektedir. İŖiye ve kamu istihdam kurumuna önceden haber vermeden iŖinin iŖine iŖveren son verebilir. Fakat bu durumda iŖi, iŖsizlik sigortası ödeyecek kiŖilere ek yük gelmiŖ olur. Bu nedenle iŖinin mağdur olmaması için ve bu durumdan kaçınmayı önlemek için ihbar süreleri zorunlu kılınmıŖtır (IŖıęiok, 2011, 221).

3.5.4.3. İŖ Kaybı Tazminatı

KuruluŖların zelleŖtirilmesi sonucu iŖini kaybeden iŖsizlere verilen bir gelir desteğidir. Söz konusu kuruluŖların zelleŖtirilmesi, küçültülmesi, kısmen ya da tamamen durdurulması sonucu iŖilere verilen tazminattır.90-240 gün süre ile iŖinin hizmet szleŖmesinin feshedildiği tarihteki günlük net asgari ücretin iki katı tutarında ödeme yapılır (Küçükbayrak, 2012, 46-47). İŖ kaybı tazminatı almayı hak eden 1.296 kiŖiye 2018 yılında toplam 14.280.489 ödeme yapılmıŖtır.

3.6. AB VE TÜRKİYE'DEKİ PASİF POLİTİKALARININ GENEL DEğERLENDİRİLMESİ

AB lkeleriyle Türkiye'nin pasif politikaları karŖılaŖtırıldıęında Türkiye'nin pasif politikaları AB'ye göre daha katı programlardır. AB lkelerinin hiçbirinde iŖsizlik sigortasına hak kazanabilmek için belli bir sre ya da aralıksız alıŖma Ŗartı aranmamaktadır. Ayrıca lkemizde iŖsizlik sigortasından faydalanmak için gerekli olan prim ödeme koŖullarının, AB lkelerinde bu koŖul bulunmamaktadır (Küçükbayrak, 2012, 80-81). AB lkelerinde iŖsizlik sigortası ile ilgili hak dŖrc sebepler Türkiye'yle hemen hemen aynı özelliklere sahipken, yaptırım açısından bakıldığında ise Türkiye'de daha ağır yaptırımların uygulandığı görülmektedir. Örneğin AB'de iŖinin kendi kusuru ile iŖten çıkarılsa bile iŖsizlik sigortaları askıya alınırken, Türkiye'de ise kendi kusuru nedeniyle iŖten ıkarılanlar iŖsizlik sigortası almaya hak dahi kazanamazlar (Küçükbayrak, 2012, 84).

AB'de pasif politikalardan biri olan sosyal yardımlar ülkemizde uygulanmamaktadır. AB lkelerinde uygulanan sosyal yardımlarından yaralanma koŖulları ülkeden ülkeye deęiŖkenlik göstermektedir. Fakat finansmanı tamamen

devlete ait olduğu için bütçeye ayrı bir yük getirmektedir. Sosyal yardımlardan yararlanma süreleri uzadıkça AB ülkelerinde işsizlik süresi uzamakta ve uzun dönemli işsizlik Türkiye'ye kıyasla gittikçe artmaktadır.

3.7. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE UYGULANAN AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARI

Aktif işgücü piyasası politikaları modern refahın önemli bir parçasıdır. Aktif istihdam programları işsizlik durumunda gelir telafi edici faydalar sunmak yerine iş kaybını önleme ve işsizlerin işgücü piyasasına girmeyi hızlandırmaktadır (Helmdag ve Kuitto, 2016, 3).

Aktif işgücü piyasası politikaları işgücü piyasasına katılımı arttırmaktadır. Aktif politikalar yalnızca işsizleri değil bugüne kadar aktif olmayan ev hanımlarını, işgücü piyasasındaki engellilerle ilgili çalışmalar yapılmıştır. AB'de de pasif politikalarından aktif politikaları doğru bir kayma yaşanmaktadır. Bu kaymada işgücünü giderek arttırmaktadır (Helmdag ve Kuitto, 2016, 8).

3.7.1. Mesleki Eğitim Programları

AB ülkelerinde işsizliğin önüne geçmek ve özellikle de uzun süreli işini kaybetmiş bireylerin iş dünyasına tekrar kazandırılması konusunda en etkili politika mesleki eğitim politikalarıdır. Hemen hemen bütün AB ülkelerinde mesleki eğitim birinci sırada yer almaktadır. Uzun süreli işsiz bireyleri için mesleki eğitim programları birçok yardım programının ana unsurunu oluşturur (Alabaş, 2007, 59).

İşgücü arzının eğitim seviyesinin artırılması uzun vadede eğitim politikalarıyla, kısa ve orta vadede ise, aktif işgücü politikalarıyla mümkündür. İşgücü talebi ve arzının etkin bir şekilde birleşmesi için meslekler ve bölgesel düzeyde uygulanması gerekir (Tisk, 2012, 32).

Mesleki eğitim programları çeşitli nedenlerle işten ayrılmış olanların veya işe yeni gireceklerin ya da işten çıkma risk, taşıyanların işe girişlerini kolaylaştıran bir programdır. Bu mesleki eğitim programları yapısal işsizlik probleminde kullanılan en etkili mücadele yöntemlerinden biridir. İşsiz kişilerin beceri seviyesini yükseltmede ve yeni beceriler sağlamada faydalı olmakta ve istihdam edilebilirliği arttırmaktadır. İşsizlerin veya halen çalışmakta olan bireylerin gereksinim duyduğu iş ve meslek kollarında yetiştirilmesi amacıyla kamu ve özel sektör tarafından beceri kazandırma ve bunun için geliştirme kursları faaliyete geçmektedir. Ayrıca teknolojik gelişimin hızına yetişemeyip ayak uyduramayan bireyler içinde çeşitli eğitimler hazırlanarak tekrar

sektörlere geçmeleri hızlandırılmaktadır. Mesleki eğitim programlarının temelde amacı bireylerin verimliliklerini ve istihdam edilebilirliklerini yükselterek tekrar emek piyasasına geri dönmelerini amaçlamaktadır. Bu da aktif emek piyasası politikaların en eski ve klasik müdahale yöntemlerinden biridir (Uşen, 2007, 71-72).

3.7.2. Meslek danışmanlığı

Danimarka ve İsveç gibi ülkelerde eğitimden kopmuş ve iş bulamamış kişileri uzun dönemli işsizlik riskine karşı takip hizmetinde bulunarak meslek danışmanlığı yapılmaktadır. Birçok ülkedeki tecrübeler gösteriyor ki iş arama konusunda alınan tedbirler, iş aramanın yollarının öğretilmesi gibi çalışmalar istihdamı olumlu yönde etkilemektedir. Fransa'daki Mission Locales ve Lüksemburg'da Action Locale Pour Jeunes gibi meslek danışmanlıkları bunlara örnek gösterilebilir (Gündoğan,1999, 74).

Uzun süreli işsizlerin iş bulmalarına yardımcı olmak amacıyla danışmanlık hizmetleri verilmesinin katkısı fazladır. 1990 yılında AB Komisyonu uzun süreli işsizlere danışmanlık hizmetleri konusunda yardımcı olmak için danışmanlık hizmetlerine erişim imkanı sunmuştur. Danışmanlık hizmetleri; pratik bilgileri, iş konusunda yönlendirmeyi ve işe başvururken kullanılan yöntemleri kapsamaktadır. Danışmanlık hizmetlerinin iyi ve etkin sürdürülebilmesi için uygulanan diğer istihdam programlarıyla birlikte yürütülmesi gerekir. Hatta gerekirse istihdam politikalarının başlangıç kısmında danışmanlık hizmetlerinin sunulması gerekir. Kadınlar uzun süreli işsizlikten fazla etkilenen bir gruptur. AB genelinde de uzun dönemli işsiz kadınlara yönelik olarak gerçekleştirilen üç proje vardır. Bunlardan ilki ev sorunları, ikincisi gelir destekleri ve üçüncüsü olarak aile sorunları gibi temel sorunlarda uzun süreli işsiz kadınlara danışmanlık bilgileri verilmektedir (Alabaş, 2007, 60).

İş arama yardımları ve danışmanlıklar birçok AB ülkesinde var olmasın rağmen kamu hizmetlerinin daha çok olduğunu söyleyebiliriz. İş arama yardımlarına ve istihdam hizmetlerini alan grup her uygulamaya göre değişebilmektedir. İngiltere'de uzun dönemli işsizleri konu alırken, Hollanda ise genç işsizleri konu alan çalışmalar yapmıştır (İş ve Meslek Danışmanlığı, 2011, 33).

3.7.3. Doğrudan İş Yaratma Programları

Doğrudan iş yaratma programları iş bulmaları zor olan bireylere yönelik yapılan bir programdır. Bu nedenle katılımcıların büyük çoğunluğunu uzun süreli işsizler oluşturur. Hatta 1980'li yıllarda uzun süreli işsizlerin oranı toplam işsizler içinde çok fazla çıkması durumunda bu program önemini daha çok arttırmıştır. Birçok ülkede iş

yaratma programları ülkede bireylerin çalışma hayatı ile ilişkilerini geliştirmeleri ve bir tecrübe kazanmalarını sağlamak için oluşturulan tamamlayıcı bir politikadır. Bu programın iki özelliği vardır. Birincisi işveren ya kamu kuruluşu ya da kar amacı gütmeyen kuruluşlardır. İkincisi ise yeni meydana gelen işlerin süresi ve niteliğidir. İşlerin konusu çoğunlukla geçici ve sosyal faydası yüksek olan işler olması bakımından farklılık gösterir. İşgücü maliyetlerinin karşılanmasını da kamu ve proje sponsorları üstlenmektedir. Doğrudan iş programları uzun dönemli işsizlikle karşı karşıya kalan kesimi ele alır. Bu uzun süreli işsizlerinde geneli genç kesimdir (Taş ve Bilen, 2014, 65).

Doğrudan iş yaratma amacıyla kullanılan programlar genellikle büyük ölçekli işsizlik sorunun çözümü için oluşturulmaktadır. Bu programlara genellikle bazı özelliklere sahip kişiler katılmaktadır. En başta belediyeler olmak üzere ağaç dikimi, çevre temizliği, yaşlı bakımları gibi toplum yararına işlerde istihdam edilmektedirler (Sanal, 2013, 4).

AB ülkeleri bazı özel kesimin işgücü maliyetlerini indirmek için işveren sosyal güvenlik katkı oranlarında indirime başvurarak tedbir almıştır. İşgücü maliyetlerinin yüksek olması İspanya, Yunanistan, İtalya gibi ülkelerde işsizliği arttırır ve kayıt dışı istihdamında yaygınlaşmasına neden olur.

İş gücü maliyetlerin düşürülmesinin işsizlik üzerindeki etkilerinin asgari düzeye indirilmesi için bazı önlemlerin alınması gerekir. Bunlar;

- Mali konularda düzenlemeye gidilmelidir.
- Sosyal güvenlikle ilgili kanunların işgücü maliyetlerini düşürmek nedeniyle kontrol altına alınmalı; fakat bu kontroller yarı çalışma zamanlı veya esnek çalışma modelleri aleyhine olmamalıdır.
- Mali düzenlemeler ve sosyal güvenlikle alakalı yasalar, genç kesimin istihdamının arttırılması için ve uzun dönemli işsizliğin önlenmesi konusunda teşvikler getirilmelidir.
- Enformel piyasanın cazibesini azaltacak önlemler alınmalıdır.
- Sosyal güvenlik sistemlerindeki farklılıklar, ülkelerin arasında işgücündeki oynaklığına müdahale etmemelidir.

3.7.4. Geçici İş Programları

AB üye ülkelerinde birçok geçici iş programları uygulanmaktadır. Bu programların birçoğu özel geçici iş acenteleri aracılığıyla yapılmaktadır. Fransa’ da bulunan özel sektör işe yerleştirme acenteleri bunlara örnek gösterilebilir.

AB ülkelerinde geçici iş programları kapsamına giren evde iş imkanı sağlayan çalışmalar vardır. Geçici iş programlarından olan evde iş sağlayan çalışmalar işsizlik ve işgücü piyasası arasında önemli bir köprü görevi görmektedir. Uzun dönemli işsizler bu yolla kendilerine olan güvenlerini kazanarak işgücü piyasasına geri dönmelerini kolaylaştırmaktadır. Az da olsa bir ücret almaları uzun dönemli işsizlerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına katkı sağlar. Kişisel problemlerin dolayı iş dünyasına katılamayan uzun süreli işsizlere bu programlarla iş dünyasına daha kolay hazırlanmaktadır. Bu programlar sayesinde uzun dönemli işsizler bir yandan iş sahibi olmakta bir yandan da kişisel problemlerinden uzaklaşarak topluma faydalı bireyler olma yolunda adım atmış olurlar.

Hollanda’da Gençlik Gelişim İş Programı adı altında bir çalışma kurulmuştur. Bu çalışma 25 yaş altında olup aynı zamanda da iki yıldır işsiz olan kesime yönelik olarak kurulmuştur. Bu çalışma uzun süreli işsizlere yönelik ve kar amacı gütmeyen acenteler tarafından geçici iş olarak adlandırılabilir. Ayrıca Hollanda’da belediyeler ve yardım organizasyonları uzun süreli işsizlere geçici iş önerilerinde de bulunmaktadır (Duruel, 2007, 400-401).

Geleneksel kamu çalışma programları kapsamında kısa süreli geçici işler yaratılmaktadır. Bu geçici işler işsizlikten düzenli istihdama geçme yolunu kolaylaştırarak, büyük destek sağlamaktadır (Meager- Evans, 1998, 41).

3.7.5. İstihdam Maliyetlerinin Düşürülmesi

İstihdam sübvansiyonları genelde uzun süreli işsizliğin fazla olduğu yerlerde işsiz bireylerin istihdamını istihdam sübvansiyonlarıyla destekleyerek iş dünyasını canlandırmaya yönelik uygulamalardır. Ekonomik koşullar ne kadar değişse de sübvansiyonlar her zaman uygulama alanı bulmuştur. Uzun süreli işsizler toplumda sosyal dışlanmaya maruz kalırlar. İstihdam maliyetlerinin düşürülmesi de uzun süreli işsiz kesimi istihdama teşvik ederek toplumsal amaca kaynaklık ederler. Sübvansiyonlu istihdamda önemli olan fayda maliyet analizinin çok iyi yapılması gerekir. Çünkü işveren sübvansiyon yardımını aldıktan sonra aldığı işçileri sübvansiyon süresi bittikten sonra tekrar çıkarabilir. Bu sebeple programın iyi bir şekilde kontrol edilmesi gerekir.

3.7.6. Ücret ve İstihdam Sübvansiyonları

Aktif istihdam programlarından biri olan ücret ve istihdam sübvansiyonları birçok ülkede uygulanmaktadır. Ücret ve istihdam sübvansiyonlarına özel sektör teşvik uygulamaları da denilebilir (Uşen, 2007, 72).

Fransa, Almanya ve İsveç gibi emek piyasalarına daha müdahaleci davranan ülkelerin yanında İngiltere, ABD gibi ülkelerde uygulanan talep yönlü politikalarıdır. Yapısal ve konjonktürel işsizlikle mücadele eden birçok AB ülkelerinde uygulanmaktadır. Genelde seçilmiş bazı grupların istihdamını yükseltmek için işveren sahiplerinin istihdam maliyetlerinin birazını veya tamamıyla karşılamaya yönelik ortaya koyulan teşvik programlarıdır (Işığışık, 2011, 181).

Ülke hükümetleri bu sübvansiyon programını uygularken işverenlerin alması gereken işçileri işe almaları karşılığında ücretlerin belli bir kısmını öder ya da işverenlerin vermesi gereken vergilerden indirim yapar. Hükümet bu sübvansiyonları verirken belli miktar ve süre ile sınırlamaktadır.

Devletçe verilen bu sübvansiyonların yanında sosyal sigorta prim teşvikleri ve işyerlerinde tüketilen enerji giderlerinin bir kısmının veya tamamının karşılanması şeklinde olan teşvik uygulamaları da vardır (Işığışık, 2011, 181-182).

Ücret ve istihdam sübvansiyonlarının hükümetçe verilmesinin nedeni işgücü maliyetlerini ucuzlatarak istihdamda artışı sağlamaktır. Bu sübvansiyonların verilmesi maliyetleri indirecek bu da fiyatların düşmesini sağlayacak ve bu durumda mal ve hizmetteki talebi arttıracığından istihdam artmaya devam edecektir. Bu sebeple bu teşvikler ülkenin gerileme ve daralma dönemlerinde yapılır ki işverenler yeni işçi alsın ya da mevcut işçi çıkarmasının önüne geçilmek için yapılan bir uygulamadır (Uşen, 2007, 72).

Ücret ve sübvansiyon teşvikleri uygulanırken farklı yol ve yöntemler kullanılır. Birincisi vergi sistemi kullanılarak yapıldığı gibi nakit verilerek de teşvik sistemi uygulanır. Vergi teşvikinde hükümet işverenlere istihdam ettiğinde vergi indirimi uygulamaktadır (Işığışık, 2011, 183).

Vergi indirimi yapılarak maliyetler azaltılması ve bu yolla istihdam arttırılmaya çalışılmaktadır. Danimarka, İrlanda ve İsveç'te vergi indirimine gidilerek istihdam teşviki yapılır (Gündoğan, 1999, 75).

Nakdi uygulamada ise yapılan nakit teşviki ya işverene ya da işçiye yapılmaktadır. Belli bir sürede iş bularak işsizlik kategorisinden çıkan işçiye belli bir ödeme yapılır. Bu yönüme yeniden istihdam ikramiyesi de denilebilir (Işığışık, 2011,

183). ABD’de işsiz kişiler eğer 11 hafta içinde iş bulup ve 4 ay da çalışırlarsa devlet belli bir ikramiye vermektedir (Uşen, 2007, 73).

Ücret istihdam politikaları sübvansiyonlarında özellikle uzun süreli işsizlere yönelik yapılan teşviklerde başarı sağlanmıştır (Martin, 2000, 92).

3.7.7. Esnek Çalışma Modelleri

Esnek çalışma modeli değişen koşullara ayak uydurarak koşulların yeniden gözden geçirilmesini ve bu değişen koşullara göre davranış sergileyerek işgücü piyasasını ve çalışma koşullarının daha uygun hale getirilmesini sağlar.

Ülke ekonomisi durgunluk, daralma ve artan rekabet ortamında katı çalışma ilişkilerini devam ettirmek oldukça zordur. Katı çalışma koşullarının devam ettirilmesi ya işletmeleri faaliyetlerine son vermeye zorlayarak istihdamın düşmesine neden olur. Ya da işletmeleri kayıt dışına sürükleyerek çalışan bireylerin aleyhine doğabilecek çok daha zor çalışma koşullarının oluşmasına neden olur. Bu sebeple esnek çalışma koşullarının değişen koşullara uygun biçimde ve sosyal tarafların rızası ile çalışma hayatına girmesi gerekir. Fakat çalışanların hakları güvence altına alınması zorunludur. Ekonominin yapısal dönüşüm süreci içerisinde veya durgunluk zamanlarında olduğu dönemlerde bu zorlu dönemleri atlatabilmek için manevra alanı oluşturulması ve işgücü arzıyla talebini birleştirerek istihdamı koruyarak faaliyetlerini sürdürerek esnek çalışma modeli yararlı olabilir. Küçük veya orta boy işletmeler bu zor dönemlerde haftalık ya da tam-gün çalışma süresinin altında çalışabilecek elemana ihtiyaç duyabilirler. Bu işletmelerin sundukları mal ve hizmet üretim kapasitesi tam-gün ya da sürekli eleman çalıştıracak seviyede olmayabilir. Bu koşulda faaliyetlerini sürdürebilmek için gereken süre boyunca ya da ihtiyaç duyulduğu zamanlarda elemana ihtiyaç duyabilir. Fakat işgücü piyasasında iş arayanların bir kısmı da tam-gün sürekli çalışmak istemeyebilirler. Esnek çalışma modeli bu koşulda devreye girer ve işgücü piyasasında arz ve talebin buluşmasına yardım eder.

Esnek çalışma modelini işletmeler tarafından kötüye de kullanılabilir. Ekonomik durgunluk ya da daralma dönemleri için razı gelinen çalışma koşulları işverenler tarafından daimiye çevrilmeye çalışılabilir (Varçın, 2004, 62-64).

3.7.8. Girişimciliğin ve KOBİ’nin Desteklenmesi

AB’de Mart 2012’de yayımlanan Yüksek Öğretimde Girişimcilik Programlarının Etkileri raporunda AB ülkelere yükseköğretim kurumlarında girişimcilik programlarının hazırlanması için destek çağrısında bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu

2012 yılında İrlanda ve Slovenya’da girişimciliği eğitim sistemine geçirmek için konferans düzenlemiştir. Konferansta girişimcilik eğitiminin sadece işletme kurmayla değil de eğitime yönelik niteliklerin de kazanılması gerektiğini vurgulamışlardır. 2008 yılında oluşturulan Küçük İşletme Yasası çerçevesinde oluşturulan genç girişimcilere yönelik olarak hazırlanan erasmus programı hali hazırda bir planı olan girişimciler ya da son üç yıl içinde kendi işletmesine sahip olan girişimcilerin Avrupa ülkelerinde deneyim ve yetenek kazanmasını sağlayan bir çalışma programıdır. AB aralarında Türkiye’nin de bulunduğu Avrupa Kobi Haftası düzenleyerek girişimcilikle alakalı çalışmalar sunmaktadır. Avrupa Kobi Haftası 37 ülkenin de bulunduğu potansiyel girişimcilere bilgi, tavsiye ve fikir konularında yardımcı oluyor. Avrupa Komisyonu, 2014-2020 yılları arasında gerçekleştirilecek 2.5 milyar Euro bütçesine sahip bir İşletme ve Kobilerin Rekabetçiliği (COSME) programı oluşturmuştur. Bu programda bazı konulara değinilecektir. Bunlar; (Taş ve Bilen, 2014, 66-67);

- Kobilerin finansman erişimi için yardım sağlama,
- Büyüme ve iş kurmaya yardımcı olacak ortamın sağlanması,
- Avrupa’da girişimcilik kültürü için teşviklerde bulunmak,
- Avrupalı firmaların rekabetçiliğini sürdürebilir hale getirmek,
- Küçük işletmelere başka ülkelerde çalışma imkanı sunabilmek

gibi konular yer almaktadır.

AB’de uzun dönemli işsizliğin önüne geçmek için KOBİ’lerden faydalanılması çalışmaları 1980’lerden beri gündemdedir. Kobi işletmeleri daha esnek bir yapıya sahip ve yeni istihdam oluşturma kapasiteleri de oldukça fazla olduğundan işsizliğin azaltılması için gerekli çalışmalardandır. Sosyal Avrupa zirvelerinde de istihdam sorunu işlenirken girişimciliğin geliştirilmesi ve bu sebeple de KOBİ’lerin geliştirilmesi gerektiğine ilişkin vurgu yapılmaktadır (Duruel, 2007, 413).

AB uzun süreli işsizliğin önlenmesi ve işsizlik sürelerinin azaltılması için KOBİ’lerin desteklenmesinin gerekliliğini öne sürerler. Bu nedenle AB ülkeleri tarafından bu tür yaralı işletmelere ucuz krediye ulaşma imkanı, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin arttırılmasını ve vergi indirimleri gibi kolaylıklar sağlarlar (Alabaş, 2007, 67).

3.7.9. Kendi İşini ve Kooperatif Kurmayı Destekleyen Yardımlar

Kendi işini kurmayı hedefleyenlere yapılan yardımlar girişimcilik kültürünün arttırılması ve işsizlikle mücadelede yardımcı olacak aktif istihdam politikalarından

biridir. Girişimci biri hem kendisine bir iş kurarken hem de başkalarını yanında istihdam ederek işsizlikle mücadelede çift yönlü çalışmış olacaktır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2013, 160).

1980'lerin başından itibaren Almanya ve İngiltere başta ülkeler olmak üzere AB ülkelerinde kendi işini kurun kişilerin sayısında artış yaşanmıştır. Ayrıca bu tür çalışanlara da bu yönde çalışmalar hızlanmıştır (Işığışık, 2011, 185).

Kendi işini kuracaklara yardım programları katılım açısından baktığımızda bazen dar bazen de geniş olabilmektedir. Bu programı uygulayan ülkeler çoğunlukla katılımı geniş tutmuş olup ve işsizlik yardımı alan herkesin de bu programdan yararlandığı görülmüştür. Bu programı uygulayan ülkelere Almanya, İngiltere ve İrlanda gibi ülkeler kısa süreli işsizleri kapsam dışında tutmuşlardır. Portekiz ve Danimarka'da ise katılım uzun dönemli işsizlere yönelik uygulanmaktadır (Işığışık, 2011, 186).

Kendi işini kuracaklara yapılan yardımlar iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi sermaye yardımı, ikincisi ise danışmanlık hizmetidir. Fakat bu programdan yararlananlara sermaye yardımı yeterli olmamaktadır. Bunun yanında girişimcilerin sahip olması gereken bilgi ve beceriye çoğu kez sahip olamadıkları için danışmanlık hizmetine de gereksinim duyulmaktadır. Kendi işini kuranlara yapılan yardımlar işsizliği azaltmanın yanında girişim kültürünün gelişmesine ve ilave istihdam yaratmaya yardımcı olur. Fakat kendi işini kuranlara yapılan yardımlardan yararlanan kişiler üzerine yapılan bir araştırma maaşlı ve ücretli işte çalışanlara göre daha fazla çalışmalarına rağmen daha düşük gelir elde ettikleri savunulmaktadır (Işığışık, 2011, 186-187).

AB çoğu ülkelerinde uzun süreli işsizlerin kooperatif kurmalarına yönelik teşvikler yapılmaktadır. Örneğin Avrupa Sosyal Fonu tarafından desteklenen kooperatif projeleri Belçika'da pazarlama ve çevresel aktiviteler konularında çalışmalar yapılmaktadır. Bunun gibi birçok ülkede kooperatifler yoluyla uzun süreli işsizlere iş imkanı sağlanmaktadır. Bu iş imkanları ile yatırım ve üretim kanalıyla hasılaya katkı sağlanmış olur. Kooperatifler yoluyla iş yaratılması projesi sayesinde uzun süreli işsizlerin sosyal ve maddi maliyeti bertaraf edilmektedir (Alabaş, 2007, 62).

3.7.10. Avrupa Sosyal Fonu Uygulamaları

Avrupa Sosyal Fonu (ASF), Roma antlaşmasıyla hayata geçirilmiş çok eski yapısal fonlardan bir tanesidir. Meslek oluşumuna ve istihdama katkı sağlamak için

kullanılmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler bu fonu daha çok kullanmaktadır. Avrupa Sosyal Fonu insan kaynaklarını ve işgücü piyasasını daha iyi şartlar sunmak ve iş imkanlarının artmasına neden olur. Çalışan ve işsizlere yönelik formasyon çalışmalarıyla nitelik kazandırmaya yardımcı olur (Ceylan Ataman, 2010, 21).

Avrupa İstihdam Stratejisinin mali bir aracı olan Avrupa Sosyal Fonu (ASF) olduğundan daha fazla iş imkanları yaratmayı hedeflemektedir. Bunu başarabilmek için de AB ülkeleri ve bölgeleri arasında olan yaşam ve refah koşullarının farklılığını gidermeye çalışır. Ayrıca bölgeler ve ülkeler arasında sosyal ve ekonomik uyumu da teşvik etmektedir. Avrupa Sosyal Fonu kendini AB’de istihdamın arttırılmasına ve gelişmesine adanmıştır (Özen, 2015, 86).

Avrupa Sosyal Fonu uzun süreli işsizlikle mücadelede en temel finansal araçlardan biridir. 2014-2020 yılları için AB üye ülkeleri uzun süredir işsiz olanların işgücü piyasasına katılımı için önemli miktarda fon ayırmışlardır. Avrupa Kırsal Kalkınma Tarımsal Fonu ve Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu gibi oluşturulan fonlar Avrupa Sosyal Fonu tarafından 2014-2020 yılları için işi destekleyen fonlardır. 2014-2020 hedeflerinde kamu istihdam hizmetleri modernleştirilmesi, mesleki ve beceri eğitimin geliştirilmesi gibi konular uzun süreli işsizlerin işgücü piyasasına girişini güçlendiren konulardandır (Eur-Lex, On The Integration of the Long-Term Unemployed into The Labour Market, 2016).

Avrupa Sosyal Fonu ve başka fonların uzun dönemli işsizlerin işgücü piyasasına tekrar etkili bir şekilde girebilmesi için fonların kullanımı ile ilgili tedbirler alınmıştır (Duruel, 2004, 164). Bunlar;

- Fonlara daha kolay erişebilmek ve ulaşmayı kolaylaştırmak,
- İstihdam ve işsizlik konularında geleneksel problemler için düzenlenen aktivitelere yer ayırmak,
- Hazır olarak bulunan ve bulunulacak olan statejileri toplamak ve ortak bir değerlendirmeye tabi tutmak,
- Başka kaynaklardan gelen fonları bir araya getirmek,
- İstihdam politikalarının hangi amaçlarının olduğunu açık bir şekilde ortaya koymak.gibi tedbirlerdir.

3.7.11. Avrupa İstihdam Stratejisi

Avrupa İstihdam Stratejisi işsizliğin azaltılması ve istihdamın arttırılması için hedefler belirlemiştir (Canbey Özgüler,2013, 113-114). Bunlar;

- İşsizler ve işgücü piyasası dışındaki uzun süreli işsizler için aktif istihdam politikaların uygulanması,
- Girişimciliğin ve iş yaratmanın teşviki,
- Uyum yeteneğinin güçlendirilmesi,
- Beşeri sermayenin geliştirilmesi,
- İşgücü arzının arttırılması,
- Cinsiyet eşitsizliği,
- Dezavantajlı kişilerin işgücü piyasasına teşviki,
- Çalışmanın özendirilmesi,
- Kayıt dışı istihdamın önlenmesi,
- Bölgeler arasındaki istihdam farklarının azaltılması

gibi hedefleri vardır.

Avrupa İstihdam Stratejisi AB devletleri aktif işgücü piyasalarına daha fazla ağırlık verilmesi konusunda teşvik etmektedir (Taghizadeh, 2013, 159).

AB, Avrupa 2020 hedefleri ile orta ve uzun vadede yeni işler yaratılmasını hedeflemektedir (Canbey Özgüler, 2013, 117).

3.8.TÜRKİYE'DE UYGULANAN AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARI

Türkiye'deki aktif istihdam politikalarının amacı işsizlere gelir desteği sağlamak değil onun yerine işsizlerin çalışma hayatında yeniden yer almalarını sağlamaya çalışmaktır. Aktif istihdam politikaları da işsizlikten en çok etkilenen kesime yönelik olarak yapılır. Başta uzun dönemli işsizler, genç işsizler, kadın ve göçmen işsizler gibi işgücü piyasasında zor iş bulan gruplardır (Uyar Bozdağlıoğlu, 2008, 60).

3.8.1. Sübvansiyon İstihdam Programları

İstihdam sübvansiyonları genellikle genç işsizlere ve ya uzun süreli işsizliğin yüksek olduğu bölgelerde işgücü istihdamını sübvansiyonlarla destekleyerek işgücü piyasasını canlandırmak için yapılan programlardır. Sübvansiyonlar ekonominin değişen şartlarında yapılsa da gelişme dönemlerinde daha çok uygulamam alanı bulmuştur. Uzun süreli işsizler gibi dezavantajlı grupları özellikle sosyal dışlanmasını önüne geçmek için yapılan teşvikler toplumsal bir amaç için yapılmaktadır. Sübvansiyonlu istihdam programlarında fayda maliyet analizinin çok iyi kavranması gerekmektedir. Çünkü bazı işverenler sübvansiyon teşvikinden yaralandıktan sonra

istihdam ettiği işçiyi çıkarabiliyor. Bu nedenle sübvansiyonların süresi ve ikame etkisi iyice takip edilmelidir (Taş ve Bilen, 2014, 66).

2008-2009 yıllarında yapılan çalışmalarla, engelli ve kadın işçiler için teşvikler yapılmıştır. Ayrıca 2009 yılında getirilen bir düzenlemeyle bazı şartlar altında işe alınan ve halen çalışanlar için sigorta primlerinin işverene ait tutarı 6 ay boyunca işsizlik sigorta fonundan karşılanacağı bildirilmiştir. Yatırımlara bağlı olarak gerçekleştirilen istihdamlarda sigorta primlerinin işveren hisselerinin tamamına yakın kısmı Hazine tarafından karşılanacaktır. ARGE çalışmalarında yapılan istihdamlarda birçok teşvik programı ortaya çıkmıştır (Öztürk ve Tuzcu, 2012, 179).

3.8.2. İşgücü Piyasası Eğitim Programları

İşgücü piyasası eğitim programları uzun süreli işsizlere mesleki yeterlilik sağlamak için uygulanan programlardır. Bu programın araçlardan biride uzun süreli işsizlerin becerilerini geliştirerek ve onların istihdam edilebilirliklerini kalıcı kılmaya çalışmaktır. İşgücü eğitim programlarının başarılı olabilmesi için devletim bir takım görevleri vardır. Eğitimle ilgili çalışmalar yapmak ve finansman sağlamak gibi birçok görevi vardır (Erol, 2013, 21).

Mesleki eğitim programları denilen işgücü yetiştirme kursları yapısal işsizliğe karşı verilen mücadelede en etkili programlardan bir tanesidir. Ülkede zamanla değişen ekonomik ve teknolojik koşullar nedeniyle firmalar nitelikli işçi talep ederler. Fakat işinden ayrılmış beklemekte olan uzun süreli işsizler istihdam edilmeyi beklerken iş dünyasının talep ettiği vasıflardan oldukça uzak kalmışlardır. Tam tersi durumda ise vasıflı olarak istihdam edilmeyi bekleyen işsizde bekleme süresinde vasıflarının demode olması nedeniyle kimi zaman sahip olduğu vasıflarla iş bulamamaktadır. Bu nedenle bu aktif program devreye girerek çözüm bulmaya çalışır (Varçın, 2004, 33).

Mesleki eğitim programları uzun süredir işsiz olanlara yönelik olarak çalışmalar yapar. Ayrıca var olan vasıflarında geliştirilmesi için çalışmalar yapar. Mesleki eğitim programları ayrıca uzun süre işsiz kalma riskiyle karşı karşıya olan işsizleri önceden belirleyerek ona göre bir program yürütülür. Bu programlar çeşitli yaş gruplarına göre de şekillenmektedir. Örneğin 50 yaş ve üzerindeki işsizler ve 20-35 yaş aralığındaki işsizleri kapsadığı görülür (Dar-Tzannatos, 1999, 22).

Ekonomik krizin meydana gelmesiyle birlikte İŞKUR'a kayıtlı işsiz sayılarında ciddi artış olmuştur. 2008 yılında 987.840 olan kayıtlı işsiz sayısı 2009 yılında 1.689.349'a kadar çıkmıştır. İşkur kayıtlı olan işsizlere meslek eğitim programı çerçevesinde 2008

yılında 1.806 kurs açmış ve bu kurslarda da 31.927 kişiye mesleki eğitim vermiştir. 2009 yılında ise 10.113 kurs açmış ve bu kurslarda da 213.852 kişiye mesleki eğitim vermişlerdir (Tatlídil ve Özgürlük, 2012, 78).

Uzun süreli işsizlik bireylerin işsiz kaldığı süre boyunca mesleki vasıfları gerilemekte ya da tamamıyla ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle de mesleki vasıfların gerilemesi ve yitilmesi işsiz bireylerin istihdam edilme ihtimallerini azaltmaktadır. Uzun süreli işsizliğin bu olumsuz yanını kaldırmak için mesleki eğitim programları çıkarılmaktadır (Kapar, 2006, 351).

Uzun süreli işsizler için tasarlanan mesleki eğitim programlarının olumlu sonuç vermesi ülkenin içinde bulunduğu ekonomik döngüye de bağlıdır. Ekonomik büyümenin olduğu zamanlarda program daha etkili sonuçlar verir (Dar-Tzannatos, 1999, 22).

2008 finansal krizden sonra mesleki eğitim faaliyetleri genişletilmiştir. Çeşitli girişimcilik kursları ve eğitim danışmanlık hizmetleri vermeye başlanmıştır. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin eğitim masrafları karşılanmıştır. Ağır ve tehlikeli işlerde çalışanlara yönelik eğitim çalışmaları yapılmıştır (Öztürk ve Tuzcu, 2012, 178).

3.8.3. İş Başı Eğitim Programları

İşsizlerin mesleki tecrübe edinebilmeleri ve eğitim aldıkları mesleklerde uygulamaları görebilmeleri, çalışma ortamlarına uyum sağlanması için çaba gösterilen programlardır. İşsiz kişilerin mesleki açıdan yeterliklerini geliştirebilecekleri ve deneyim kazanacakları bir programdır. Programa dahil olmak isteyenler işbaşı eğitimi yapacağı işyerlerini kendileri seçebilecekleri gibi İşkur tarafından da kendilerine işyeri bulunmasını isteyebilirler. Hatta işverenler de istedikleri özelliklerdeki adayları kendileri de bulabilirler, kendilerine aday bulunmasını İşkurdan da isteyebilirler (İŞKUR, İşbaşı Eğitim Programları, 2019).

Yapısal işsizlikle mücadelede kullanılan aktif programlardan birisi de iş başı eğitim programlarıdır. İş başı eğitim programları ekonomik reform ve yapısal dönüşüm gerektirecek durumlarda kullanılan aktif programlardır. İşkur işletmelerle birlik olarak işsiz olanların bir kısmını işbaşı eğitimi verir ve bu eğitim sonrasında da işletmelerin ihtiyaç duyduğu kişileri istihdam etmektedir. Eğer işkur da mevcut nitelik ve işsizlerin özgeçmişleri ile işsizleri bir yerlere yerleştiremezse özel işletmelerle işbirliği yaparak iş başı eğitim aracılığıyla istihdam eder. İşbaşı eğitiminden geçen kişiler işletmelerde istihdam edilmeseler bile eskisine göre daha nitelikli oldukları için rahatlıkla iş

bulabilirler. Firmaların gerekli gördüğü personel ihtiyacını karşılayabilmesi için başvurulan yöntemlerdir.

2009 yılında yürürlüğe konulan teşvik yasasıyla iş başı eğitim çerçevesinde mesleki stajların desteklenmesi kararlaştırılmıştır. İş tecrübesi olmayanlara yönelik iş bulmalarını kolaylaştıracak programlar düzenlenmiştir (Öztürk ve Tuzcu, 2012, 178).

3.8.4. Kendi İşini Kuranlara Yönelik Programlar

İşsiz bireylerin kendi işlerini kurabilmeleri için oluşturulan girişimciliğin teşvik ve desteklediği programlardan biri olan kendi işini kuranlara yönelik politikalar aktif istihdam programlarından biridir. Bu programlar işsiz bireylerin kendi işlerini kurabilecek fırsat ve yetenekte olanlara yönelik yapılan programlardır. İşsiz bireylere gerekli iş planı hazırlama, danışmanlık hizmetleri, eğitim fırsatları, vergi teşvikleri, düşük geri ödemeli kredi ya da hibeler gibi teknik ve ekonomik konularda destekler sunmakta yeni işlerin ortaya çıkması için geliştirilen girişimcilik programlardır (Kasapoğlu, 2018, 489).

Kendi işini kuracaklara yönelik hazırlanan bu programların eğitim ve danışmanlık desteğinin olumlu sonuçlanması için programa katılanların ve iş piyasasının iyi bir şekilde analiz edilmesi gerekir. Ayrıca bu programa katılan işsizlerin istekli, gayret gösteren, kendi başlarına iş örgütleme yetenekleri olan, ürün ve pazarlama bilgi ve becerilerine hakim olan bireyler olmalıdır. Kendi işini kuracaklara yönelik olarak hazırlanan bu programlarda bu özelliklerden yoksun olan kişilere sadece kredi desteği sağlanarak kurulan işler başarısızlıkla sonuçlanır. Bu nedenle hedef kitlelerinin çok iyi seçilmesi gerekir (Varçın, 2004, 45).

Kendi işlerini kuracaklara yönelik yapılan programlar ya da girişimcilik hizmetleri ile mesleki eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sunulmasının yanında faizi düşük kredi veya faizsiz kredi imkanlarının sunulması ile işgücü talebinin arttırılmasına yardımcı olur. Türkiye’de bölgeler arasında oluşan gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik olarak geliştirilen girişimcilik destekleri ile istihdam arttırılabilir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri kendilerini geliştirmeleri için sağlanan istihdam, üretim, verimlilik gibi sosyoekonomik göstergeler ülkeye katkı sağlar. Fakat bu programlar aktif istihdam programları içinde en maliyetli olanlardır. Bu nedenle de bu programlara katılanlar iyi analiz edilmeli ve uygulanan süreçler iyice takip edilmelidir (Kasapoğlu, 2018, 489).

3.8.5. Toplum Yararına Çalışma Programları

Toplum yararına yürütülen çalışma programların amaçları; ülkede yaşanan ekonomik durgunluk, doğa olayları, özelleştirmeler nedenleriyle işten çıkarımlar gibi meydana gelen sarsıcı olayların istihdam üzerindeki olumsuz etkisini kaldırmak için geçici istihdam alanları oluşturularak işsiz kalanlara yardım amaçlı yapılan çalışmalardır (Karabulut, 2007, 73).

3.9. TÜRKİYE'DEKİ ULUSAL İSTİHDAM STRATEJİSİ (2014-2023)

Orta ve uzun vadede büyümenin istihdama katkısını arttırmak için, işgücü piyasasındaki yapısal problemlerin çözülmesi ve işsizlik sorununu kalıcı olarak çözmek amacıyla Ulusal İstihdam Stratejisi hazırlanmıştır. Stratejinin temel hedefleri;

- İşsizlik oranı 2023 yılında %5 düzeylerine indirilecektir.
- İstihdam oranı 2023 yılında %55 düzeyine yükseltilecektir.
- Tarım dışı sektörde kayıt dışı istihdam, 2023 yılında %15'in altına düşürülecektir.
- Ulusal İstihdam Stratejisinin amaçlarından biride uzun süreli işsizlerin işe dönüşünü hızlandırmak vardır (Ulusal istihdam stratejisi, 2014-2023, 90).

3.10. AB VE TÜRKİYE'DEKİ AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'deki aktif istihdam politikaları AB ülkelerine göre daha genç bir yapıya sahiptir.

AB ülkelerinde uygulanan politikalar aynı olsa da her ülkedeki sonuçlar farklıdır. Fakat AB ve Türkiye'de de olduğu gibi istihdamın artırılması ve uzun süreli işsizliğin azaltılmasında kullanılan en iyi politika aktif istihdam politikalarıdır.

AB ülkeleri ve Türkiye'yi karşılaştırdığımızda ülkemizde çok da başarılı sayılabilecek aktif istihdam politikaları bulunmamaktadır. Hatta aktif işgücü piyasaları politikalarının kapsamı AB'ye göre oldukça sınırlı kalmaktadır. Türkiye'de özellikle üzerinde durulan konular mesleki eğitimidir. İŞKUR'un kurulması uzun süreli işsizliğin önlenmesi için önemli bir adım sayılabilir.

Genel olarak AB ülkeleri ve Türkiye'de uygulanan aktif istihdam politikaları işsizliği azaltmada etkin bir rol oynamıştır. Özellikle de aktif istihdam programlarından biri olan istihdam sübvansiyonları uzun süreli işsizliğin azaltılmasında çok önemli rol oynamıştır. Türkiye aktif istihdam politikalarını genişletmiştir.

Genel olarak bakıldığında AB ve Türkiye’de uygulanan istihdam politikaları işsizliği azaltmada etkin bir rol izlemiş olduğunu söyleyebiliriz. Bazı ülkeler istihdam politikalarında ne kadar başarılı olsalar da günümüzde hala işsizlik sorunu devam etmektedir. Fakat hala işsizlik oranları yüksek seviyede olduğunu göz önünde bulundurursak bu uygulanan politikaların etkinliği tartışılır bir hal almaktadır.

SONUÇ

Tüm dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler ve piyasalarda yapılan değişiklikler sermayenin serbest dolaşmasına sebep olmuştur. Fakat küreselleşme olgusunun etkisi ile beraber uluslararası finans piyasaları bütünleşmekte ve bununla birlikte finansal krizler başka ülkelere çok daha kolay yayılabilmektedir. Bu sebeple finansal krizler ülkelerin makroekonomik yapıları için önemli bir yer tutar. Kapitalist sistemin tarihinde geçişin olduğu ve en büyük kriz olarak tanımlanan kriz 2008 krizidir. 2008 krizinden başka hiçbir krizden bu kadar çok sayıda etkilenen ülke olmamıştır. Bu nedenle çalışmamız da finansal krizlerden 2008 küresel finans krizi ele alınmıştır. 2007 yılında ABD’de mortgage kredi sistemindeki sıkıntılardan kaynaklanan kriz, ilerleyen süreçte bir likidite krizine dönüşmüştür. Kısa bir süre sonrada ABD’deki bu dalgalanma birçok ülkeyi de etkisi altına alarak finansal krize neden olmuştur. 2008 küresel ekonomik krizi finans temeline dayalı bir krizdir. Amerika Birleşik Devletleri’nde ipotekli konut piyasasında başlayıp, türev ürünler vasıtasıyla finans sektöründen sonra reel sektörü de etkisi altına alan finansal bir krizdir. Amerika Birleşik Devleti’nde bankaların uygulamış oldukları yanlış kredi politikaları ve konut sektöründe verilen kredilerin geri ödenmesinde yaşanan bir takım sorunlar krizin temelini oluşturan etmenlerdir. Amerika Birleşik Devleti’nin yatırım bankalarının arasında dördüncü büyük yatırım bankası olan Lehman Brothers’ın yüklü bir borç altına girerek iflas etmesinden sonra bütün dünyayı etkileyen kriz 1929 Büyük Buhrandan sonra dünyanın yaşadığı en büyük kriz olarak nitelendirilir.

Küresel kriz zamanlarında da işçilerin işten çıkarılmaları da işsizlik oranlarının artmasına ve işsizlik süresinin uzamasına neden olmaktadır. İşgücü piyasasında yer alan işsizlerden bir yıl ve daha uzun süreli olanlar uzun süreli işsiz olarak nitelendirilir. İşsizlik süresinin bir yıl ve daha fazla olması işsizliği yapısal ve kronik bir sorun haline getirmektedir. İşsiz kalınan süre bir kriter olarak analiz edildiğinde işsizliğin boyutlarını belirleme açısından hayati öneme sahiptir. İşsiz kalınan süre arttıkça işsizlikte yapısal bir problem haline dönüşür. İşsiz kalınan süre ne kadar uzarsa çözümü de o kadar zor

olacaktır. İşsizlik süresi bir yılı aştıktan sonra bireyler iş bulma konusunda ümitsizliğe kapılıp, tembelliğe alışıp, mevcut niteliklerini kaybedip ve yeni bir işe uyum zorluğu çekecekleri için bunlar gibi ciddi sorunlarla karşı karşıya kalınır. Böyle bir durum da işsiz kalan bireyleri işgücü piyasasına yeniden girmeleri daha fazla süre almakta ve daha yüksek maliyetlere katlanılmak zorunda kalınmaktadır. Bu sebeple işsizlik süresi bir yılı geçmeden müdahale edilmelidir. Müdahale edilmezse işsizlik sorunu yapısal bir hal alır ve çözümü de zorlaşmış olur. Uzun dönemli işsizliğin karakteristik özelliklerinden biride etkisini en az bir yıl sonra göstermesidir. Türkiye’de uzun süreli işsizlerle ilgili verileri Türkiye İstatistik Kurumu’nun hazırladığı verilerden temin edilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu da uzun süreli işsizleri bir yıl ve daha uzun süreli işsiz kesimi olarak tanımlamaktadır.

İşsizliğin özelliklerinden biri olan eğitimin işsizlik süresiyle ters bir ilişkisi vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlikte kalınan sürede azalmaktadır. Uzun dönemli işsizliğe maruz kalan kişiler, iş hayatının getirdiği ihtiyaçlara cevap verebilecek beceri ve eğitimden yoksun durumdadırlar.

Türkiye’de uzun dönemli işsizlik kadınlara göre erkekleri daha fazla etkilemektedir. AB’de ise uzun dönemli işsizliği en düşük ülkeler erkeklerde ve kadınlarda genel olarak Lüksemburg, Kıbrıs ve Malta’yı söyleyebiliriz. Uzun dönemli işsizliği en yüksek kadınlarda ve erkeklerde ise Almanya, İspanya ve İtalya’dır.

AB ülkelerinde işsizliğin en önemli özelliklerinden bir tanesi de işsizliğin uzun süreli bir yapıya sahip olmasıdır. Özellikle 1980’lerden sonra uzun dönemli işsizlik ciddi şekilde hissedilmeye başlamıştır. AB genelinden bahsedecek olursak neredeyse işsizlerin yarısının bir yıl ve daha uzun süreden beri iş aradıkları bilinmektedir. AB ülkelerinde ve Türkiye’de işgücüne katılma oranımı düşük seviyelerde gerçekleşir. Bir de uzun süreli işsizlerin iş bulma ümitlerini kaybedip işgücü piyasasının dışına çıktıklarında işgücüne katılma oranı daha da artar. Makroekonomik sorunlar nedeniyle kişilerin iş bulma ümitleri de gittikçe kaybolmaktadır. Bu nedenle de bu konu üzerinde durulmalı ve gereken önlemler alınmalıdır.

Toplumsal ve bireysel olarak pek çok sorunlara neden olan uzun süreli işsizlik, ülkenin huzuru ve refahı için öncelikle çözülmesi gereken konulardandır. Bu sorunu çözmek için ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarına uygun olarak belirlenecek istihdam politikalarına ihtiyaç vardır. İşsizlik süresi uzamadan mücadele edilmelidir. AB ülkelerinde uzun dönemli işsizlik sorunu için 1980’lerden beri birçok çalışma yapılmıştır. Uzun dönemli işsizlik için fonlar kurulup, ayrıca bazı gruplar temel

alınarak, bu grupların yaşadığı işsizliğin nedenleri üzerinde durularak istihdam politikaları oluşturulmuştur. Ülkemizde uzun süreli işsizler için ayrıca istihdam politikaları uygulanmamaktadır. Türkiye’de belli grupları hedef almaktan ziyade genelleyici istihdam politikalarına yer verilmiştir. Bu nedenle de işsiz olan bireylerin uzun süreli işsizlik kategorisine girmeden müdahale etmeli ve ona göre istihdam politikaları uygulanmalıdır.

Her ülkenin istihdam yapıları ve uyguladıkları politikaların farklı olmalarının yanında tam istihdam hedefini gerçekleştiremedikleri için işsizlik önemli bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca ülkeler arasında da nüfus, insan gücü, yararlanılan teknoloji, sosyal ve demografik iktisadi yapıdaki gibi farklılıklar ülkelerin istihdam konusu üzerindeki yaklaşımlarını etkiler ve daha değişik istihdam politikaları uygulamalarına neden olur. Uzun dönemli işsizlik sorununu azaltmak için uygulanan politikalar doğru seçilmeli, çalışmayı ve iş aramayı teşvik edecek politika uygulamalarına ağırlık verilmelidir.

İşsizliğin azaltılması için uygulanan istihdam politikaları aktif ve pasif politikalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İşsiz kalan bireylerin belirli bir gelir güvencesinden yoksun bırakılması sonucunda meydana gelen maddi kaybı gidermek amaçlı uygulanan politikalar pasif politiklardır. İşsiz kalan bireylerin iş bulma ve beceri kazandırma, istihdamı arttırma ve yeni istihdam alanları açmaya yönelik olarak uygulanan politikalar ise aktif politiklardır. Aktif istihdam politikaları genel olarak işgücünün istihdam kabiliyetini arttırmaya, istihdamın sonlandırılmasına yönelik, yeni istihdam alanları oluşturmaya ve mevcut işyerlerinde istihdamı arttırmaya yönelik uygulanan politiklardır. Pasif istihdam politikalar ise genel olarak işgücü piyasasında aktif olarak yer almayan bireyleri kapsamaktadır. Pasif istihdam politikaları işgücü piyasasını iyileştirmek ve bireylere gelir desteği sağlamaktadır.

Türkiye’de uzun süreli işsizliğin önüne geçmek için özel olarak belirlenmiş politikalar bulunmamaktadır. İşsizliği azaltmaya yönelik aktif ve pasif politikalar bulunmaktadır. Yapısal işsizliği azaltan aktif istihdam programlarından; sübvansiyonlu istihdam politikaları, işbaşı eğitim programları, kendi işini kuranlara yönelik politikalar ve toplum yararına çalışma programları ile ilgili çalışmalar vardır. Ayrıca Türkiye Ulusal İstihdam stratejisinde önemli kararlar alınmıştır. Pasif istihdam programlarında ise AB ülkelerine göre daha sınırlayıcı uygulamalar bulunmaktadır. Şuan Türkiye’nin gündeminde olan kıdem tazminatı fona aktarılması tartışması sürmektedir. Aslında işverenlere kıdem ve ihbar tazminatları işverene ayrı bir yük oluşturmaktadır.

Uygulamanın devamlılığı için ve işverenleri bu tazminat yükünden kısmen de olsa kurtarmak için kıdem tazminatı fon aracılığıyla verilebilir. Fakat fon oluşturulurken farklı amaçlara hizmet edilmemesine ve işçi haklarının korunmasına özen gösterilmelidir. Türkiye'nin ilk pasif politika araçlarından olan kıdem ve ihbar tazminatı; işçilerin işten ayrıldıktan sonra işsiz kalmalarından dolayı ortaya çıkabilecek olumsuzları gidermek amacıyla işverenler tarafından ödenir. Fakat işverenler üzerinde ayrı bir maliyet oluşturan kıdem ve ihbar tazminatı tartışma konusu olmuştur. Şuanda gündemde olan bu ödemelerin bir fona aktarılması tartışması devam etmektedir. İşverenlerin bu tazminat yükünden kurtarmak amacıyla ödemeler fon aracılığıyla yapılabilir. Fakat dikkat edilmesi gereken konu fon oluştururken adil olmasına, sosyal çıkarların zedelenmemesine ve politik amaçlara hizmet edilmemesine ihtimam gösterilmelidir. Pasif politikalar içerisinde asıl ağırlığı olan işsizlik sigortası uygulamalarıdır. Türkiye'deki işsizlik sigortası uygulamasında zorunlu bir katılım söz konusu iken AB ülkelerin bazılarında isteğe bağlıdır. Türkiye'yi AB ülkeleri ile karşılaştırdığımızda Türkiye'de işsizlik sigortası uygulamasının yararlanma şartlarının oldukça ağır olduğu, yararlanma süresinin daha kısa tutulduğu ve istihdam edilme süresinin sınırlı tutulduğu görülmektedir. Fakat AB ülkelerin uzun süreli işsizlik sorunun uzamasında işsizlik sigortası ve işsizlik yardımlarının geniş tutulması yatmaktadır. İşsizlik sigortası Türkiye'de uygulanan bir pasif politika aracıdır. Türkiye'de işsizlik sigortasında zorunlu bir katılımın gerçekleştiği ve belli bir prim sisteminin zorunlu kılındığı bir politika çeşididir. AB ülkeleri ile karşılaştırıldığı zaman işsizlik sigortasından faydalanma şartları Türkiye'de oldukça ağırdır. Türkiye'de işsizlik sigortasından yararlanma şartı prim ödeme sistemine göre belirlenirken, AB ülkelerinde ise bazı ülkelerde ya bu prim daha az ya da hiç yoktur.

AB ülkelerinde uzun süreli işsizlik sorununun ciddi boyutlara ulaşması sonucunda AB ülkeleri uzun süreli işsizliği önlemek amacıyla istihdam politikaları uygulama yoluna gitmişlerdir. Bu nedenle de uzun süreli işsizliği önlemek için özel olarak politikalar hazırlamışlardır. Avrupa Sosyal Fonuna işsizlere yönelik kaynak aktarımı yapılmıştır. Mesleki eğitim programları ve meslek danışmanlığı hizmetleri verilmiştir. Doğrudan iş yaratma ve geçici istihdam programları uygulanmıştır. Uzun süreli işsizlere yönelik ücret ve istihdam sübvansiyonları uygulanmıştır. İstihdam maliyetlerinde düşmeye gidilmiştir. Uzun süreli işsizlerin kendi işlerini ve kooperatif kurmalarını destekleyen yardımlarla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Esnek çalışma modelleri geliştirerek işsizliğin çözümünü için alternatifler sunulmuştur. Avrupa

İstihdam Stratejisi belirlenmiş ve strateji de uzun süreli işsizlikle mücadele konusunda önemli kararlar alınmıştır. AB uyguladıkları pasif politikalarla uzun süreli işsizliğin daha fazla artmasına sebebiyet vermiştir. Uygulanan işsizlik sigortası ve işsizlik yardımları gibi politikalarla işsizlere çok fazla geniş haklar tanıyarak onların iş aramalarını geciktirmiştir. Fakat genel anlamda AB ülkeleri uzun süreli işsizleri önemsemişler ve uzun dönemli işsizliği önlemek için uyguladıkları politikalarda kısmen de olsa başarılı olmuşlardır. Uzun süreli işsizliği azaltmayı hedefleyen en iyi politikalar aktif istihdam politikalarıdır.

Bu çalışma ile birlikte finansal krizlerin en önemli yapısal sorunlarından biri haline gelen uzun dönemli işsizliğin AB ve Türkiye'deki mevcut durumunu ortaya koymak ve uygulanan işgücü istihdam politikaları hakkında bilgi verilmek amaçlanmaktadır.

Genel olarak bakıldığında ise AB ve Türkiye'de uygulanan istihdam politikalarının işsizliği azalttığını söyleyebiliriz. Bazı ülkeler istihdam politikalarında ne kadar başarılı olsalar da yine de uzun süreli işsizlik oranları ciddi boyuttadır. Bu nedenle uygulanan istihdam politikalarının birbirleriyle uyum içinde olması ve birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olması gerekir.

Ortaya çıkma sebepleri ve sebep olduğu sonuçlar bakımından ülkeden ülkeye önemli farklılıklar gösteren uzun süreli işsizlikle mücadele konusunda uygulanan istihdam politikaları tek tip bir modelin ya da tüm ülkelerde başarısızlıkla sonuçlanan bir uygulamadan söz etmek doğru değildir. Fakat AB ülkeleri ve Türkiye gibi birçok ülkenin de ortaya çıkardığı genel kanı, uzun süreli işsizlikle mücadelede uygulanan politikalardan aktif istihdam politikaların daha önemli olduğu kanısına varılmıştır. Hem uygulama alanı bakımından hem de çözüm imkanları ile aktif istihdam politikalara uzun süreli işsizlikle mücadele konusunda kullanılan yaygın bir politikadır.

Türkiye'de ve AB ülkelerinde uzun süreli işsizlikle mücadelede uygulanan istihdam politikaları sorunun çözümünde yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla sorunun çözümünde uygulanan istihdam programları uzun süreli işsizlikle ilgili politikalara ayrıca yer vermeli ve bu konudaki politikalarını genişletmelidir.

Toplumsal ve bireysel olarak pek çok sıkıntılara neden olan uzun dönemli işsizlik olgusu ülkelerin huzuru ve gelişimi için öncelikli olarak çözülmesi gereken konulardan biridir. Bu sıkıntıların üstesinden gelebilmek için ülkelerin sosyal ve ekonomik durumlarına uyabilecek istihdam politikalarının uygulanması gerekmektedir. AB ülkeleri genelde uzun dönemli işsizleri baz alarak politikalar uygulamış ve ona göre

hedefler belirlemiştir. Fakat Türkiye’de ise uzun dönemli işsizleri hedef almadan ziyade, genelleyici istihdam politikaları oluşturulmaktadır. Bu nedenle çözüm olarak uygulanan politikaların daha özele indirgenerek uygulanması gerekmektedir.

İşsiz kalma süre bakımından hem AB ülkeleri hem de Türkiye’de her geçen gün artmaya devam etmektedir. İşsiz kalan bireylerin çoğu bir yıl ve daha uzun süredir işsiz konumdadırlar. İşsizlik süresinin giderek artması hem çözümü zorlaştırmakta hem de gerekli olan maliyeti önemli düzeylere taşımaktadır. Bu sebeple uzun dönemli işsizliğe özel ilgi gösterilmesi ve uzun dönemli işsizler için öznel politikalar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akmeşe, H. ve Çetin, H. (2009). 2008 Dünya Ekonomik Krizinin Türkiye Ekonomisi ve Türk-Azeri Ekonomik İlişkileri Üzerindeki Etkileri. *Journal of Azerbaijani Studies*, 12(1-2), 105-117.
- Alabaş, A. (2017). Uzun Süreli İşsizler Ve Uzun Süreli İşsizliği Azaltmada İşkur'un Önemi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi: Ankara.
- Aslan, H. ve Aslan, M. (2017). Uzun Süreli İşsizlik ve Etkileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*
- Atakul, S. (2014). Küresel Ekonomik Kriz Sonrası İşgücü Piyasasının Durumu ve Mesleki Eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Avrupa Birliği Uzmanlık Tezi: Ankara.
- Ataman, C. (2010). Türkiye'nin Adaylık Sürecinde Avrupa Birliği İstihdam ve Sosyal Politikası. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Atay, E. (2016). 2008 Küresel Finansal Krizinin Türkiye Ekonomisine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 3.
- Ay, H. ve Uçar, Ö. (2015). Üç Küresel Ekonomik Krizin Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*
- Aydemir, C. (2013). Türkiye'de işgücü yapısı, işsizlik ve kırsal alan. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*
- Ayhan, D. (2003). Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Finansal Krizler ve Bankacılık Sektörünün Rolü: Türkiye Örneği, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: İzmir.*
- Aysina, R. M., Maksimenko, Z. A. ve Nikiforov, M. V. (2016). Feasibility and Efficacy of Job Interview Simulation Training For Long-term Unemployed Individuals. *PsychNology Journal*, 14(1), 41-60.
- Bakar, F. ve Tokathoğlu, M. Y. (2012). Küresel Finansal Kriz Sürecinde Avrupa Birliği Vergi Politikaları. *Maliye Dergisi*
- Balmumcu, Ö. (2006). Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Kamu Borç Stoku İlişkisi: Türkiye Örneği, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.*
- Bejaković, P. (2011). Situation and Consequences of Long-Term Unemployment in Croatia and Measures for its Decrease. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12057&langId=en> [Erişim Tarihi: 12 Aralık 2018].

- Bekiroğlu, C. (2010). Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözömlenmesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Berichte, (2018) Blickpunkt Arbeitsmarkt Mai 2018 Die Arbeitsmarktsituation von langzeitarbeitslosen Menschen 2017
- Betcherman, G. Dar, A. Luinstra, A. ve Ogawa, M. (1999). Active Labor Market Policies: Policy Issues for East Asia. Washington, DC: World Bank. Mimeo.
- Bicerano, V. (2010). Finansal Krizler: 1990-2009 Döneminde Seçilmiş Güney Amerika Ülkeleri İle Türkiye’nin Karşılaştırmalı Analizi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Brandt, N. Burniaux, J. M. ve Duval, R. (2005). Assessing the OECD Jobs Strategy: Past Developments and Reforms (No. 429). OECD Publishing. https://www.researchgate.net/profile/Romain_Duval3/publication/5205119_Assessing_the_OECD_Jobs_Strategy_Past_Developments_and_Reforms/links/54d0e38a0cf29ca81103fb13.pdf [Erişim Tarihi: 14 Mart 2019].
- Broman, C. L. Hamilton, V. L. Hoffman, W. S.ve Mavaddat, R. (1995). Race, Gender, and The Response to Stress: Autoworkers Vulnerability to Long-term Unemployment. American Journal of Community Psychology,
- Çakmur, Z. D. (2004). Finansal Krizlerin Erken Uyarı Sistemleri Sinyal Yaklaşımı İle Tespiti, Türkiye Uygulaması, Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Ulusal İstihdam Stratejisi 2014 – 2023, 4. İzleme ve Değerlendirme Kurulu Toplantısı Taslak Mevcut Durum Raporu 2016. http://www.uis.gov.tr/media/1386/4_idk_taslak_rapor.pdf [Erişim Tarihi: 17 Aralık 2018].
- Çan, H. (2016). Finansal Krizler ve Kırılgan Ekonomiler Üzerine Etkisi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Çetinkaya, M. (Ed.). (2011). Küresel Ekonomik ve Finansal Kriz: Türkiye Ekseninde Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ankara: Nobel Yayın.
- Çubukçu, F. (2004). Finansal Krizler ve İşletmelere Etkileri, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Erzurum.
- Çubukçu, F. (2004). Finansal Krizler ve İşletmelere Etkisi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Dar, A. ve Tzannatos, Z. (1999). Active Labor Market Programs: A Review of The Evidence From Evaluations. Washington, DC: Social Protection, World Bank.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.202.7369&rep=rep1&type=pdf> [Erişim Tarihi: 28 Mart 2019].

- Delice, G. (2003). Finansal Krizler: Teorik Ve Tarihsel Bir Perspektif, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (20), 57-81.
- Demirci, N. (2005). Finansal Krizlerin Anatomisi: Modern Kriz Teorileri Işığında Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye. Sermaye Piyasası Kurulu.
- Duruel, M. (2004). Avrupa Birliğı'nde ve Türkiye'de Uzun Dönemli İşsizlik ve İstihdam Politikaları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi: İstanbul.
- Duruel, M. (2007). Avrupa Birliğı'nde Uzun Dönemli İşsizliğe Karşı Uygulanan İstihdam Politikaları. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (53), 376-421.
- Eğilmez, M. (2016). Küresel Finans Krizi, Editör: Saadet Özkal, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eğilmez, M. (2017). Makro Ekonomi Türkiye'den Örneklerle, Editör: Saadet Özkal, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Employment in Europe 1990, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, ISBN 92-826-1517-0, Catalogue number: CE-58-90-877-EN-C, <http://aei.pitt.edu/40688/1/1990.pdf> [Erişim Tarihi: 23 Şubat 2019].
- Erdal, A. (2011). "2008 Küresel Krizi ve Türkiye Ekonomisine Etkileri", T.C. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Erdoğan, B. (2006). Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizler ve Finansal Kriz Modelleri, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş.
- Ergincan, Y. ve Yayla, Ü. (2013). 2008 Finansal Krizi Sonrasında AB ve ABD'de Önemli Düzenlemeler ve Yeni Türk Sermaye Piyasası Kanunu'na Etkileri. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (60), 51-72.
- European Commission, "Draft Joint Employment Report From The Commission And The Council", Accompanying the Communication from the Commission on the Annual
- European Employment Observatory Review Long-term Unemployment 2012 <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9473&langId=en> [Erişim Tarihi: 23 Şubat 2019].
- Evranos, F. (2012). 2008 Küresel Finansal Krizinin Etkileri (Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri Yönünden), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi: İstanbul.

- Fialova, K. ve Schneider, O. (2009). Labor Market Institutions and Their Effect on Labor Market Performance in The New EU Member Countries. *Eastern European Economics*, 47(3), 57-83.
- Furlong, A.ve Cartmel, F. (2004). *Vulnerable Young Men in Fragile Labour Markets: Employment, Unemployment and the Search For Long-Term Security*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Ganiev, J. (2014). Küreselleşme, Finansal Piyasalar ve Kriz. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 117-129.
- Ghose, A. K., Majid, N. ve Ernst, C. (2010). *Küresel İstihdam Sorunu*, Çeviri Editörü: Ömer Faruk Çolak, Ankara, Efil Yayınevi.
- Göçer, İ. ve Özdemir, A. (2012). 2008 Küresel Krizinin Yayılma Süreci ve Etkileri: Seçilmiş Ülkeler İçin Ekonometrik Bir Analiz. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 14(1), 191-210.
- Gökyay, C. C. (2014). *Türkiye Ve Seçilmiş Ülkelerde Sosyal Dışlanma Sorunu İle Mücadelede İstihdam Politikalarının Rolü: İşkur İçin Model Önerisi.*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi: Ankara.
- Göze Kaya, D. ve Durgun Kaygısız, A. (2015). 2008 Küresel Krizi ve Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Maliye Politikalarına Genel Bir Bakış. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(26), 171-194.
- Growth Survey 2016, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/2016/ags2016_draft [Erişim Tarihi: 20 Ocak 2019].
- Gündoğan, N. (1999). “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, (54)1, 63-79.
- Güneş, S. (2004). *Finansal Krizler ve IMF Destekli İstikrar Programlarının Türk Bankacılık Sistemine Etkileri 1980-2003 Dönemi*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Helmdag, J. ve Kuitto, K. (2016). *Interdependent Learning from Policy Success: Contextual Diffusion of Active Labour Market Policies* Greifswald Comparative Politics Working Paper No. 10.
- İşığçok, Ö. (2011). *İstihdam ve İşsizlik*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- İşık Erol, S. (2013). *Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri*. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 24(6), 25, 15-43.
- İş ve Meslek Danışmanları Derneği, İş ve Meslek Danışmanlığı, Altan Özyurt Matbaacılık, 2011, Ankara. <https://statik.iskur.gov.tr/tr/duyurular/ISKUR-IMD-EgitimKitabi.pdf> [Erişim Tarihi: 3 Ocak 2019].

- Kaderli, Y. ve Küçükaya, H. (2012). 2008 Dünya Finansal Krizi Sonrası Türkiye Ekonomisinde Yaşanan Gelişmelerin Bazı Ülkelerle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (12), 85-96.
- Kapar, R. (2006). Aktif İşgücü Piyasası Politikaları. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 55(1), 341-371.
- Karabulut, A. (2007). Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi: Ankara.
- Kasapoğlu, M. M. ve Murat, S. Aktif İstihdam Politikaları ve Türkiye'de İşkur Tarafından Uygulanan Aktif İstihdam Politikalarına Güncel Bir Bakış, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(25), 485-502.
- Kibritçioglu, A. (2011). The Components and Complexity of The Global Economic Crisis of 2006-2011. Munich Personal Repec Archive Paper, (33515). <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/33515/> [Erişim Tarihi: 21 Şubat 2019].
- Kindleberger, C. P. ve Aliber Robert, Z. (2017). Finansal Krizler Tarihi: Çılgınlık, Panik ve Çöküş. Çev. Ümit Şensoy, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Klinger, S.ve Rothe, T. (2012). The Impact of Labour Market Reforms and Economic Performance on the Matching of The Short- Term and the Long- Term Unemployed. Scottish Journal of Political Economy
- Kurtulmuş, S. (1998). Avrupa Birliği'nde İşsizlik ve İşsizliği Önleme Politikaları. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi
- Kutal, G. (2004) “Türkiye’de İstihdam Politikaları, Esneklik ve Yeni İstihdam Türleri”, AB-Türkiye ve Endüstri İlişkileri, Derl: A. Hekimler, Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ. Yayın No:1490, Avrupa Birliği Dizisi:4, İstanbul.
- Kuzu, V. (2012). Finansal Krizler 2008 ABD Mortgage Krizi Ve Basel Sürecindeki Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Küçükbayrak, M. (2012). Türkiye'de İşsizlik Sigortasının Kapsamı ve İşsizlik ve İstihdam Süresi Açısından Değerlendirilmesi, Kalkınma Bakanlığı, Sosyal Sektörler ve Kordinasyon Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Küpeli, Ö. (2014). Pasif İşgücü Politikaları Uygulanan Kişilerin Aktif İşgücü Politikaları Yolu ile İstihdama Yönlendirilmesi: Seçilmiş Ülke Örnekleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi: Ankara.

- López, M. D. A. G., Benítez, V.ve Martín-Martín, J. J. (2018). Long Term Unemployment, Income, Poverty, and Social Public Expenditure, and Their Relationship with Self-Perceived Health in Spain (2007-2011). *BMC Public Health*, 18(1), 133.
- Machin, S.ve Manning, A. (1999). The Causes and Consequences of Longterm Unemployment in Europe. *Handbook of Labor Economics*, 3, 3085-3139.
- Mahiroğulları, A. ve Korkmaz, A. (2013). İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları. Bursa, Ekin Yayıncılık.
- McQuaid, R. W. ve Lindsay, C. (2002). The ‘Employability Gap’: Long-Term Unemployment and Barriers to Work in Buoyant Labour Markets. *Environment and Planning C: Government and Policy*
- Meager, N. ve Evans, C. (1998). The Evaluation of Active Labour Market Measures For The Long-Term Unemployed, *Employment and Training Papers No. 16*.
- Menteşe, F. G. (2017). Avrupa Birliği Ve Türkiye’de İşsizlik Ve İşgücü Piyasası Politikaları, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Trabzon.
- Obstfeld, M., (1996), “Models of Currency Crises with Self-Fulfilling Features”, *European Economic Review*, No:40, s.1037-1047.
- Oktar, S. ve Dalyancı, L. (2010). Finansal Kriz Teorileri ve Türkiye Ekonomisinde 1990 Sonrası Finansal Krizler. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*
- Orlowski, L. T. (2008). Stages of the 2007/2008 Global Financial Crisis Is There A Wandering Asset-Price Bubble? *Economics Discussion Paper*, (2008-43). <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/12696/> [Erişim Tarihi: 14 Kasım 2018].
- Özatay, F. (2009). *Finansal Krizler ve Türkiye*, İstanbul: Doğan Kitap, 1. Basım.
- Özen, Şerif Olgun (2015). “Türkiye’nin İstihdam Politikaları ve Avrupa İstihdam Stratejisi’ne Uyumu”, *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Dünyası Dergisi*
- Özgüler, V. C. (2013). *Avrupa ve Türkiye İşgücü Piyasalarının Karşılaştırmalı Analizi*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Öztürk, İ. ve Tuzcu, B. (2012). *Küresel Kriz ve İstihdam, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği Araştırma Raporları*, İstanbul.
- Öztürk, S. ve Gövdere, B. (2010). Küresel Finansal Kriz ve Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 377-397.

- Sanal, E. (2013). Aktif İstihdam Politikaları. Toprak İşveren, Eylül, Sayı 99, 13-18. <http://dosya.toprakisveren.org.tr/dergi/2013-99.pdf> [Erişim Tarihi: 17 Nisan 2019]
- Scharle, Á. (2014). True and False Remedies For Long Time Unemployment in Visegrad Countries (No. 475). CASE Network Studies ve Analyses.
- Sertdemir, S. (2012). 2008 Finansal Krizinin Avrupa Birliği ve Türkiye Üzerine Etkileri, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Afyonkarahisar.
- Seyhan, T. A. Ş. ve Bozkaya, G. (2012). Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Uygulanan İstihdam Politikaları. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
- Sürücü, M. (2014). İşsizlik, İşsizlikle Mücadelede Pasif İstihdam Politikaları: Almanya ve Türkiye Örnekleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi: Ankara.
- Şahin, T. ve Coşkun, S. (2010). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Şen, A. (2005). Finansal Krizlerin Tahmin Edilebilirliği: Türkiye Uygulaması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Şiriner, İ. (1995) Uzun Dönemli İşsizlik Ve İstihdam Politikaları, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Eskişehir.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu, https://media.iskur.gov.tr/13592/9-genel_kurul_raporu.pdf [Erişim Tarihi: 13 Kasım 2018].
- Taghizadeh, R. (2013). Avrupa İstihdam Stratejisi ve Aktif İşgücü Piyasası Politikaları. Sakarya İktisat Dergisi, 2(5), 1-27.
- Taş S. ve Bozkaya, G. (2012). Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Uygulanan İstihdam Politikaları. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), 151-176.
- Taş, H. ve Bilen, M. (2014). Avrupa Birliği ve Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüm Önerileri. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 3(6), 50-69.
- Tatlıdil, H. ve Özgürlük, B. (2012). İşkur İl Müdürlüklerinin İşe Yerleştirme ve Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin Performans Değerlendirmesi: Ampirik Bir Analiz. TISK Academy/TISK Akademi, 7(13), 76-101.
- Theodore, N. (2007). New Labour At Work: Long-Term Unemployment and the Geography of Opportunity. Cambridge Journal of Economics

- Tuncer, M. B. (2010). Finansal Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Turgut, A. (2007). Türleri, Nedenleri ve Göstergeleriyle Finansal Krizler. TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 20(4-5), 35-46.
- Türkiye İş Kurumu 2018 Yılı Faaliyet Raporu. <https://media.iskur.gov.tr/25441/2018-yili-faaliyet-raporu.pdf> [Erişim Tarihi: 20 Nisan 2019]
- Türkiye İş Kurumu Strateji Geliştirme Dairesi Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu 2018 Yılı Faaliyet Raporu 2019, Ankara
- UİS Koordinasyon Kurulu, 2016 Ulusal İstihdam Stratejisi, 2014-2023 Taslak Mevcut Durum Raporu, Ankara
- Ural, M. (2003). Finansal Krizler ve Türkiye, D.E.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi, 18(1), 11-28.
- Uşen, Ş. (2007). Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Aktif Emek Piyasası Politikaları. Çalışma ve Toplum, 2(13), 65-95.
- Uyar Bozdağlıoğlu, Y. (2008). Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları. Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 45-65.
- Uyar, Y. (2005). Türkiye’de Uygulanan İşsizlik Ve İstihdam Politikalarının Avrupa Birliği Uyum Sürecine Etkileri (1980 Sonrası), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Aydın.
- Varçın, R. (2004). İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Verick, S. (2009). Who Is Hit Hardest During A Financial Crisis? The Vulnerability of Young Men And Women to Unemployment in An Economic Downturn.
- Walsh, K. (1987). Long-Term Unemployment. Springer, Research Fellow Institute of Manpower Studies University of Sussex.
- Wittenberg, A. H., Dorenburg, J. ve Schönenberg, L. (2016). Pes Network Conference: Integration of The Long-Term Unemployed Summary Report, Employment, Social Affairs and Inclusion, <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16332&langId=en> [Erişim Tarihi: 11 Kasım 2018].
- Yıldırım, S. (2006). Avrupa Birliği’nde İstihdam Politikaları ve İşsizlik; Euro Alanında Gelişmeler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Ankara.
- Yıldız, M. (2011). 2008 Küresel Krizinin Önemi ve Türkiye’ye Yansımaları, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum

Yılmaz Karanfillik, B. (2004) Finansal Krizlerin Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkileri ve Yeniden Yapılandırma Çalışmaları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

<http://bnr.bg/tr/post/100553002/bulgaristanda-emek-ve-istihdam-piyasasi> [Erişim Tarihi: 17 Şubat 2019].

<http://iskanunu.com/sizin-sorduklariniz/issizlik-maasinda-sartlar-kolaylasiyor/> [Erişim Tarihi: 11 Ocak 2019].

<http://www.bpb.de/politik/innenpolitik/rentenpolitik/223232/langzeitarbeitslosigkeit-aelterer> [Erişim Tarihi: 7 Aralık 2018].

<http://www.ekathimerini.com/> [Erişim Tarihi: 14 Mart 2019].

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32016H0220\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32016H0220(01)) [Erişim Tarihi: 13 Mart 2019].

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016H0220\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016H0220(01)). [Erişim Tarihi: 13 Mart 2019].

<https://stats.oecd.org/> [Erişim Tarihi: 10 Şubat 2019].

<https://tradingeconomics.com/bulgaria/long-term-unemployment-rate> [Erişim Tarihi: 17 Ocak 2019].

<https://tradingeconomics.com/germany/long-term-unemployment-rate> [Erişim Tarihi: 17 Ocak 2019].

<https://tradingeconomics.com/greece/long-term-unemployment-rate> [Erişim Tarihi: 24 Şubat 2019].

<https://www.advantageaustria.org/international/zentral/business-guide-oesterreich/investieren-in-oesterreich/arbeit-und-beruf/arbeitsmarkt.en.html> [Erişim Tarihi: 12 Aralık 2018].

<https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/> [Erişim Tarihi: 14 Şubat 2019].

<https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/kurs-ve-programlar/isbasi-egitim-programlari/> [Erişim Tarihi: 14 Şubat 2019].

joint_employment_report.pdf, [Erişim Tarihi: 11 Kasım 2018].

Long Term Unemployment 2012 Eeo Review
https://www.google.com/search?ei=PAPsXJ6mHMjG6QSqsYyACA&q=long+term+unemployment+2012+eoo+review+europe&oq=Long+Term+Unemployment+2012+Eoo+Review+eur&gs_l=psyab.1.0.33i160.37877.39231..43749...0.0.0.277.914.0j1j3.....0....1..gws-wiz.....35i302i39.x7bnFS23cEM# [Erişim Tarihi: 16 Ocak 2019].

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı Soyadı : Çiçek EROL
Uyruğu : TC
Doğum Yeri ve Tarihi : Başkale/ 10.09.1987
Telefon : ----
Faks : ----
e-mail : ----

EĞİTİM

Derece	Adı	İlçe	İl	Bitirme Yılı
Lise	:Atatürk Lisesi, Osmangazi, Bursa			2007
Üniversite	:Balıkesir Üniversitesi, Bandırma, Balıkesir			2013
Yüksek Lisans	: Batman Üniversitesi, Merkez, Batman			2019

UZMANLIK ALANI : -----

YABANCI DİLLER : İngilizce

BELİRTMEK İSTEĞİNİZ DİĞER ÖZELLİKLER : -----

YAYINLAR* : -----